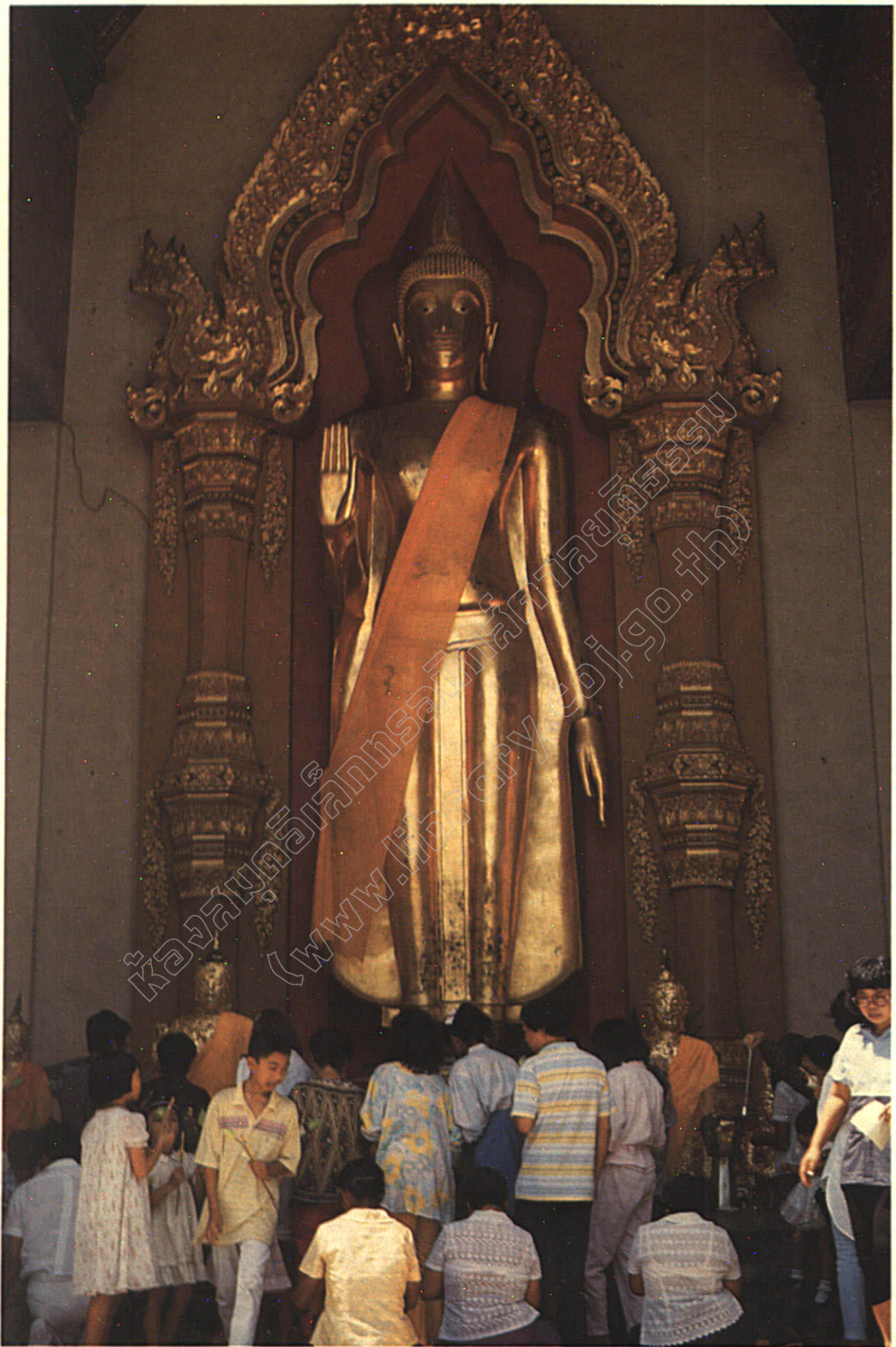

นฐ
1
2528
ฉ.4

นฐ
1
2528
ฉ.4

ที่ระลึก
ในพิธีเปิดอาคารศาลจังหวัดนครปฐม
5 สิงหาคม 2528

“พระร่วงโรจนฤทธิ์” พระพุทธรูปขนาดใหญ่หล่อด้วยโลหะปิดทอง ประดิษฐานอยู่
ที่วนารทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์ เป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดนครปฐม และพุทธ-
ศาสนิกชนทั่วไป

ที่ระลึก

ในพิธีเปิดอาคารศาลจังหวัดนครปฐม

5 สิงหาคม 2528

เลขทะเบียน.....	04
เลขที่.....	157
วันเดือน.....	8528
	D.4

คำขวัญ

นายพิภพ อะสีติรัตน์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันสำคัญที่ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชน เป็นที่พึ่งแห่งสุดท้ายของผู้มีบรรพคตผู้ศาล การจะให้ความยุติธรรมต่อบุคคลเหล่านั้น นอกจากจะต้องมีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความสามารถเป็นสำคัญแล้ว การมีอาคารที่ทำการศาลที่เหมาะสมย่อมมีความสำคัญในอันที่จะก่อให้เกิดความสะดวกแก่การปฏิบัติราชการอีกด้วย

ข้าพเจ้ามีความปิติยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่การก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมหลังใหม่ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขออำนาจพรให้อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมหลังใหม่นี้ จงเป็นสถานที่อำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนจังหวัดนครปฐมสืบไปชั่วกาลนาน

คำขวัญ

นายบุญโญ ธีรนิติ

ประธานศาลฎีกา

ศาลมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
สถาปนาศาลได้รับความเชื่อถือ ยกย่องว่าเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชนตลอดมา ศาล
จึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งนอกจากจะต้องประกอบด้วยบุคลากรที่มี
ความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรมแล้ว สถานที่ทำการของศาลอันกว้างขวาง สง่างาม
ก็เป็นสิ่งสำคัญก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธาแก่ประชาชน และส่งผลให้เพิ่มพูน
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร อีกทั้งยังเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่
ประชาชนที่มีคดีความ ให้ได้รับความสะดวกสบายและรวดเร็วอีกด้วย

ในโอกาสที่กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัด
นครปฐมหลังใหม่ เป็นอาคารที่กว้างขวาง สง่างาม ตามแบบสถาปัตยกรรมของชาติ
เช่นเดียวกับที่น่าชื่นชมอย่างยิ่ง จึงขอตั้งจิตอธิษฐานให้อาคารที่ทำการศาลแห่งนี้ จง
สถิตสถาพรเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนสืบไปชั่ว
กาลนาน

Signature

(นายภิญโญ ชีวันติ)
ประธานศาลฎีกา

คำขวัญ

นายสรเรณู ไกรจิตติ

อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน นอกจากผู้พิพากษาจะต้องมีความรู้ความสามารถ ปราศจากอคติ 4 อันได้แก่ ฉันทาคติ โทสาคติ ภยาคติ และโมหาคติ แล้ว ยังจะต้องประกอบด้วยอาคารสถานที่ทำการอันกว้างขวางโอ่โถงและสว่างาม เพื่อประชาชนจะได้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และยังเป็นการช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีอีกด้วย

บัดนี้ เป็นที่น่ายินดีที่ชาวจังหวัดนครปฐม จะได้มีศาลจังหวัดหลังใหม่ ซึ่งใหญ่โตโอ่โถงสว่างาม อันจะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนชาวจังหวัดนครปฐม ได้เป็นอย่างดี

ข้าพเจ้าขอให้ศาลจังหวัดนครปฐม จงสถิตสถาพรเป็นที่พึงในการผดุงความยุติธรรมให้แก่ประชาชนโดยทั่วกัน

ศาสตราจารย์

(นายสรรเสริญ ไกรจิตติ)
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

คำขวัญ

นายเชิธร เจริญวัฒนา

ปลัดกระทรวงยุติธรรม

สถาบันศาลยุติธรรมนั้น นอกจากต้องมีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความสามารถ และประกอบด้วยคุณธรรมอันนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดแล้ว ยังต้องอาศัยสถานที่ เครื่องมือ และเครื่องใช้ต่าง ๆ ประกอบด้วย จึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี การมี อาคารที่ทำการศาลที่สง่างาม กว้างขวาง และมีห้องพิจารณาคดีเพียงพอ ย่อมอำนวยความสะดวกแก่คู่ความและประชาชนที่เกี่ยวข้องกับอรรถคดีที่จะได้รับการพิจารณา รวดเร็วขึ้น ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ศาลก็ทำงานได้สะดวกขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว กระทรวงยุติธรรมจึงได้ดำเนินการสร้างอาคารของศาลจังหวัดนครปฐมขึ้นใหม่แทน อาคารหลังเดิม ซึ่งทรุดโทรมและคับแคบ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ในโอกาสที่ศาลเปิดทำการศาลจังหวัดนครปฐมนี้ ข้าพเจ้าขออาราธนาคุณ พระศรีรัตนตรัย ได้โปรดคลงบันดาลให้ศาลนี้จงสถิตสถาพร เป็นสถาบันอำนวยความสะดวก ยุติธรรมให้แก่ประชาชนโดยมีประสิทธิภาพ และขอให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ศาล ทุกท่านประสพแต่ความสุขความเจริญโดยทั่วกัน

(นายเชิขร เจวิญวัฒนา)
ปลัดกระทรวงยุติธรรม

คำขวัญ

นายสุพจน์ นาคะพินธุ

อธิบดีผู้พิพากษามาตร 7 (ระหว่างก่อสร้างศาล)

ศาลจังหวัดนครปฐมได้รับความยกย่องในด้านประสิทธิภาพ
ยุติธรรมได้อย่างเนียบขาด รวดเร็ว เป็นที่อบอุ่นใจของประชาชนชาวนครปฐม
ตลอดมา การได้อาคารศาลแห่งใหม่ที่กว้างขวางสว่างงาม ย่อมช่วยอำนวยความสะดวก
สะดวกแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น

ในโอกาสที่ศาลจังหวัดนครปฐมเปิดอาคารที่ทำการใหม่นี้ ขออาราธนาคุณ
พระศรีวิรัตน์ชัย องค์พระปฐมเจดีย์และพระร่วงโรจนฤทธิ์ จงดลบันดาลให้ศาล
จังหวัดนครปฐมสถิตสถาพร เป็นที่พึ่งของประชาชนสืบไป.

(นายสุพจน์ นาคะพินธุ)
อธิบดีผู้พิพากษามาตร 7 (ระหว่างก่อนว่างศาล)

คำขวัญ

นายวิฑูรย์ ตั้งตรงจิตรต์

อธิบดีผู้พิพากษามาตร 7 (ระหว่างก่อสร้างศาล)

ศาลจะได้รับความเคารพไว้อีกจากประชาชนเพียงใด นอกจากจะต้องมีอาคาร
ศาลที่เหมาะสมแล้ว จะต้องเป็นผู้พิพากษาที่ดีพร้อมอีกด้วย

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.go.th)

On/ ๘๕

(นายวิฑูรย์ ตั้งตรงจิตร)
อธิบดีผู้พิพากษามาตร 7 (ระหว่างก่อสร้างศาล)

คำขวัญ

นายสง่า ศิลปประสิทธิ์

อธิบดีผู้พิพากษาศาล 7 (ปัจจุบัน)

ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศได้ก้าวหน้าไปพร้อมกับการเพิ่มของประชากรในชาติ จึงต้องมีการปรับปรุงอาคารศาลให้สัมพันธ์กับผู้ที่มาแสวงหาความยุติธรรม ตลอดจนผู้มีหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม จำต้องเป็นผู้มีความประพฤติที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์สุจริตและเป็นผู้มีคุณธรรมมีจริยธรรมด้วย ศาลจึงจะได้ชื่อว่า เป็นแหล่งสุดท้ายที่ให้ความบริสุทธิ์ยุติธรรมแก่ประชาชน

ขอให้อาคารศาลจังหวัดนครปฐมหลังใหม่อันสง่างามที่เปิดทำการในวันนี้ เป็นสถานสถิตยุติธรรมอยู่คู่องค์พระปฐมเจดีย์ที่ศักดิ์สิทธิ์ และเคารพบูชาของชาวจังหวัดนครปฐมตลอดกาลนานเทอญ

A handwritten signature in black ink, appearing to be in Thai script, located below the portrait.

(นายสง่า ศิลาประสิทธิ์)
อธิบดีผู้พิพากษามาตร 7 (ปัจจุบัน)

คำขวัญ

นายพัลลภ พิธิษฐ์สังฆการ

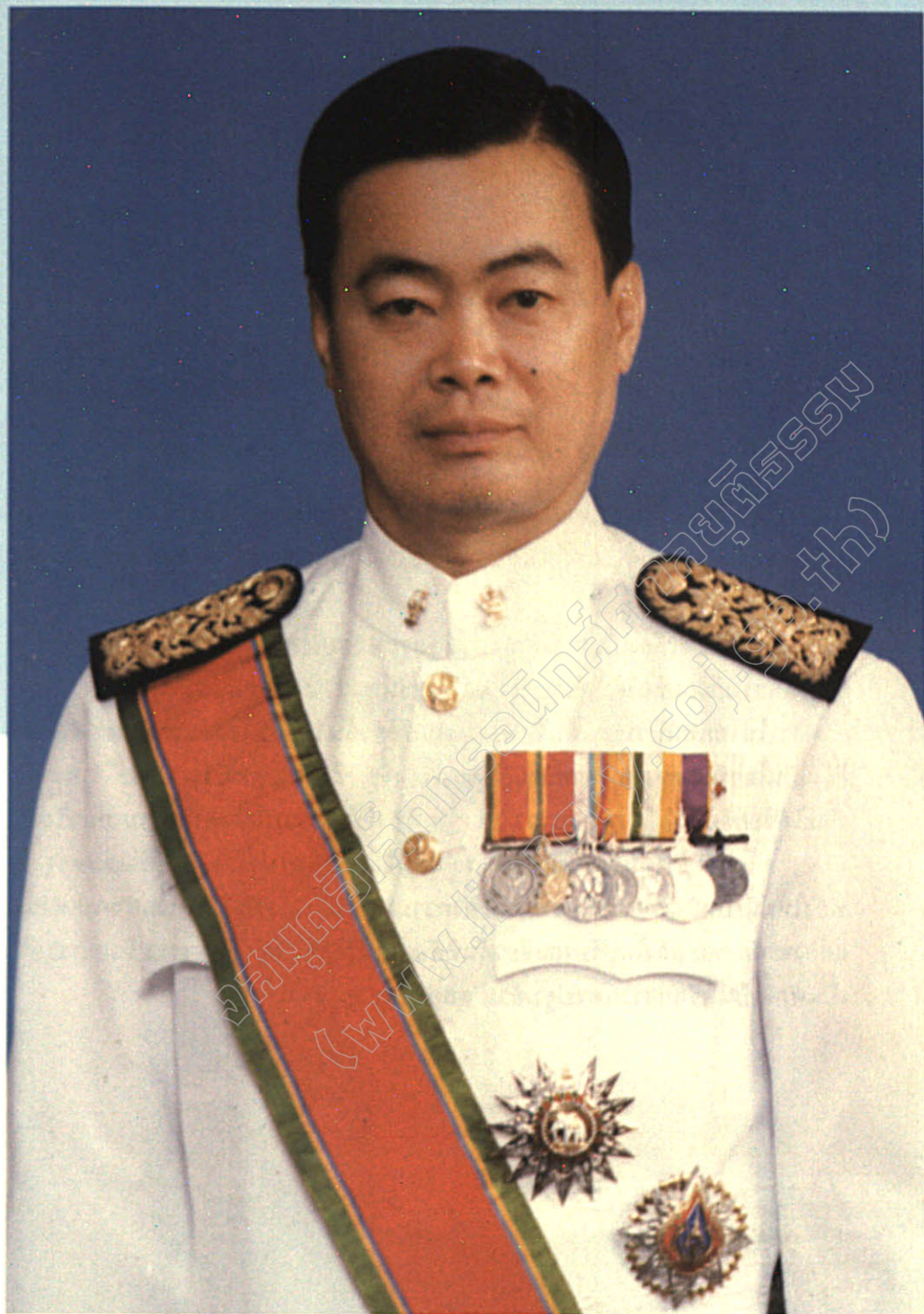
รองอธิบดีผู้พิพากษามาภาค 7

ศาลยุติธรรมเป็นที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชน สมควรจะมีอาคารศาลอันกว้างขวางและสง่างามเพื่อสะดวกแก่การปฏิบัติงานและเป็นที่เคารพเลื่อมใสของบุคคลทั่วไป

อาคารศาลจังหวัดนครปฐมหลังเดิมคับแคบไม่เหมาะสมกับปริมาณคดีในปัจจุบันที่เพิ่มขึ้นมากและทวีความยุ่งยากขึ้น จึงจำเป็นต้องสร้างอาคารศาลขึ้นใหม่

บัดนี้อาคารศาลจังหวัดนครปฐมหลังใหม่ได้ก่อสร้างเสร็จและเปิดทำการได้แล้ว นับว่าเป็นอาคารที่สง่างามแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม

ในโอกาสนี้ข้าพเจ้าขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยได้โปรดคลงบันดาลให้ศาลจังหวัดนครปฐมหลังใหม่มีความมั่นคงสถาพรเที่ยงคู่กับความบริสุทธิ์ยุติธรรมตลอดไป

พลโท พลตรี

(นายพลโท พลตรีผู้ดำรงการ)

รองอธิบดีผู้พิพากษามาตร 7

คำขวัญ

นายสุชาติ พัววิไล

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม

อาจไม่มีความพยายามใดที่ให้ประโยชน์สูงสุดเท่ากับการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นให้สังคมมนุษย์ แต่ก็น่าเสียดายที่จะไม่มีผู้ใดเลยกระทำให้มีเช่นนั้นได้โดยสมบูรณ์

ฉะนั้น เพียงเป็นความพยายามที่จะพาสังคมไปสู่ข้อยุติซึ่งเชื่อดด้วยบริสุทธิ์ใจว่าเป็นธรรมก็ย่อมถือได้ว่าเป็นการให้ประโยชน์สูงสุดแก่สังคมแล้ว

ในโลกที่นับวันจะเต็มไปด้วยผู้เห็นแก่ตัวจนไม่ละอายและเกรงกลัวต่อบาป ย่อมเป็นโลกที่มีแต่ความพิพาทขัดแย้งรุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งหมายความว่า “ศาล” สถาบันที่จะให้ข้อยุติอันถือได้ว่าเป็นธรรมแล้ว จะต้องรับภาระมากขึ้นตามความเป็นจริงนั้น

โดยนายข้างต้นจึงคงมีใช้อาคาร “ศาลจังหวัดนครปฐม” ที่โอ้อ่าและสง่างาม หลังใหม่นี้เป็นแต่เพียงเครื่องหมายของความมากมายแห่งข้อพิพาทในสังคมเท่านั้น แต่คงจะต้องหมายถึงในปริมาณเดียวกันที่สังคมได้รับข้อยุติที่เป็นธรรมแล้วอย่างยั่งยืน เป็นศักดิ์เป็นศรีแก่ชาวนครปฐมด้วย ตลอดไปชั่วกาลนาน

๑ . ๑ .

(นายสุชาติ พัววิไล)
ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม

นายวิชา มั่นสกุล
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครปฐม (ปัจจุบัน)

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครปฐม (ระหว่างก่อสร้างศาล)

นายสนัด หมายสวัสดิ์
(พ.ศ. 2523 - 2525)

นายสมพงษ์ สนิธิเณร
(พ.ศ. 2525 - 2526)

นายบุญอินทร์ ส่องเสริมสกุล
(พ.ศ. 2526 - 2527)

นายอุส่าห์ ทุมมา
(พ.ศ. 2527 - 2528)

อธิบดีผู้พิพากษามาตร 7, รองอธิบดีผู้พิพากษามาตร 7, ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครปฐม,
คณะผู้พิพากษา และคณะเจ้าหน้าที่ธุรการศาลจังหวัดนครปฐม

คณะผู้พิพากษาศาลจังหวัดนครปฐม

ศิลาฤกษ์ศาลจังหวัดนครปฐม

คำกล่าวรายงาน

โดย

นายวิฑูรย์ ตั้งตรงจิตร อธิบดีผู้พิพากษภาค 7
ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐม
วันจันทร์ที่ 13 กุมภาพันธ์ 2527

ขอประทานกราบเรียน ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ข้าพเจ้าและข้าราชการศาลจังหวัดนครปฐมตลอดจนข้าราชการทุกฝ่าย รวมทั้งพ่อค้าและประชาชนชาวจังหวัดนครปฐม รู้สึกเป็นเกียรติและปิติยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้กรุณามาเป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐม ท่ามกลางท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายที่มาร่วมงานในวันนี้

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมปัจจุบันนี้ ได้ใช้พระที่นั่งอภิมหัยภูมิ ในบริเวณพระราชวังสนามจันทร์ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2468 นับจนบัดนี้เป็นเวลา 60 ปี มีห้องพิจารณาเพียง 3 บัลลังก์ แม้ภายหลังจะได้ดัดแปลงเพิ่มเติมอาคาร ทำเป็นห้องพิจารณาอีก 6 บัลลังก์ รวมทั้งใช้ที่ทำการสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษภาค 7 เป็นห้องพิจารณาเพิ่มขึ้นอีก 2 บัลลังก์ รวมเป็น 11 บัลลังก์ แต่ก็ยังไม่พอสอดคล้องกับการพิจารณาคดี ภายในตัวอาคารคับแคบ ไม่สะดวกแก่การพิจารณารรคดีที่เพิ่มขึ้นจำนวนมาก และมีสถานที่ไม่เพียงพอแก่การธุรการของศาล ทั้งไม่เหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองในปัจจุบัน กระทรวงยุติธรรมได้ดำริที่จะสร้างอาคารศาลจังหวัดนครปฐมหลังใหม่มาเป็นเวลานานแล้ว แต่ติดขัดเรื่องหาที่ดินเป็นสถานที่ก่อสร้างไม่ได้ จนกระทั่ง ปี 2526 กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการหาซื้อที่ดินและก่อสร้างบ้านพักอาจารย์วิทยาลัยครูนครปฐม แลกที่ดินของวิทยาลัยครูดังกล่าวแล้ว กระทรวงยุติธรรมจึงได้ดำเนินการของบประมาณก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมขึ้นใหม่และได้รับอนุมัติเงินงบประมาณให้ก่อสร้างได้ตามที่ขอ

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมที่ก่อสร้างใหม่นี้ เป็นตึก 3 ชั้น หลังคาทรงไทย ขนาด 20 บัลลังก์ กว้าง 37.50 เมตร ยาว 99.50 เมตร ก่อสร้างพร้อมบ้านพักอธิบดีผู้พิพากษภาค 7 หลัง บ้านพักผู้พิพากษา 10 หลัง บ้านพักจำศาล และรองจำศาล 6 หลัง บ้านพักข้าราชการธุรการ ระดับ 3-4 10 หลัง และบ้านพักข้าราชการธุรการ ระดับ 1-2 อีก 30 หน่วย รวมทั้งซ่อมแซมปรับปรุงบ้านพักผู้พิพากษาใหม่ โดยห้างหุ้นส่วนจำกัด พ.วิศกรรมโยธา เป็นผู้ประมูลรับเหมาก่อสร้าง ในราคา 53,760,000 บาท กำหนดก่อสร้างแล้วเสร็จตามสัญญาภายในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2528 ในการก่อสร้างนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกรมโยธาธิการในการออกแบบอาคาร และส่งนายช่างมาควบคุมการก่อสร้างด้วย

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพเจ้าขอประทานกราบเรียนเชิญ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้โปรดประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นสิริมงคลแก่อาคารศาลสถิตยุติธรรม ในอันที่จะประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนสืบไป

คำกล่าวตอบ

โดย

ฯพณฯ พิกพ อะสีติรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐม
วันจันทร์ที่ 13 กุมภาพันธ์ 2527

ท่านอธิบดีผู้พิพากษามาสด 7 และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ข้าพเจ้ามีความยินดีและรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มาประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมที่กำลังก่อสร้างใหม่ในวันนี้

กระทรวงยุติธรรมได้ตระหนักเป็นอย่างยิ่งว่า อาคารที่ทำการศาลและบ้านพักผู้พิพากษาทั่วราชอาณาจักรส่วนมากได้ก่อสร้างมาเป็นเวลานาน ย่อมชำรุดทรุดโทรม คับแคบ ไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่สะดวกแก่การปฏิบัติราชการ สมควรก่อสร้างใหม่เพื่อให้ศาลมีที่ทำการอันเหมาะสม สง่างามสมกับเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชน และให้ผู้พิพากษามีบ้านพักเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ จึงได้วางโครงการและดำเนินการก่อสร้างบูรณะอาคารที่ทำการศาลและบ้านพักให้สำเร็จลุล่วงไปตามโครงการที่กำหนดไว้และตามกำลังเงินงบประมาณที่ได้รับอนุมัติตลอดมา

สำหรับอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมหลังเดิม ได้ใช้พระที่นั่งอภิมหัยยัถี พระราชวังสนามจันทร์ เป็นที่ทำการ แต่เนื่องจากพระที่นั่งดังกล่าวมีสภาพเก่าแก่และทรุดโทรมมาก คับแคบ ไม่สะดวกแก่การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีและการปฏิบัติงานธุรการของศาล จึงเป็นการสมควรที่จะได้สร้างอาคารที่ทำการศาลขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับที่ใช้เป็นที่ทำการศาลสถิตยุติธรรม ขอให้ท่านอธิบดีผู้พิพากษามาสด 7 และคณะกรรมการตรวจการก่อสร้างตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้โปรดช่วยกันเอาใจใส่ควบคุมดูแลให้การก่อสร้างสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีสมตามความมุ่งหมายของทางราชการ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณกรมโยธาธิการ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม วิทยาลัยครูนครปฐม ข้าราชการทุกฝ่ายและท่านผู้มีเกียรติที่มีส่วนช่วยเหลือในการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมและมาร่วมในพิธีวางศิลาฤกษ์ไว้ ณ โอกาสนี้

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นศุภฤกษ์มงคลกาลแล้ว ข้าพเจ้าจะได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมที่สร้างใหม่นี้ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ได้โปรดบันดาลให้การก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมดำเนินไปโดยเรียบร้อยสมปรารถนาเพื่อจะได้ใช้เป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนสืบไป

พิธีวางศิลาฤกษ์
ศาลจังหวัดนครปฐม
วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2527

คำกล่าวรายงาน

โดย

นายสง่า ศิลปประสิทธิ์ อธิบดีผู้พิพากษภาค 7

ในพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐม

ณ วันจันทร์ที่ 5 สิงหาคม 2528

ขอประทานกราบเรียน ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ข้าพเจ้าและข้าราชการศาลจังหวัดนครปฐม ข้าราชการทุกฝ่าย ตลอดจนประชาชนชาวจังหวัดนครปฐม รู้สึกเป็นเกียรติและปิติยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้กรุณามาเป็นประธานในพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมหลังใหม่ ท่ามกลางบรรดาท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายที่มาร่วมงานในวันนี้

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมหลังเดิมได้ใช้พระที่นั่งอภิรมย์ฤดีในบริเวณพระราชวังสนามจันทร์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2468 จนบัดนี้เป็นเวลา 60 ปีแล้ว มีห้องพิจารณาเพียง 3 บัลลังก์ แม้ภายหลังจะดัดแปลงเพิ่มเติมอีกรวมเป็น 11 บัลลังก์ แต่ก็ยังไม่เพียงพอแก่การคดีที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งภายในอาคารศาลก็คับแคบและทรุดโทรมลงเป็นอันมาก ทำให้ประชาชนไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อราชการศาลเท่าที่ควร อันไม่เหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองในปัจจุบัน กระทรวงยุติธรรมจึงได้ดำเนินการของบประมาณก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดนครปฐมขึ้นใหม่และได้รับอนุมัติเงินงบประมาณให้ก่อสร้างได้ตามที่ขอ

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมที่ก่อสร้างใหม่นี้เป็นอาคารตึก 3 ชั้น หลังคาทรงไทย ขนาด 20 บัลลังก์ กว้าง 37.50 เมตร ยาว 99.50 เมตร ก่อสร้างพร้อมบ้านพักอธิบดีผู้พิพากษภาค 7 จำนวน 1 หลัง บ้านพักผู้พิพากษาจำนวน 10 หลัง บ้านพักข้าราชการตุลาการระดับ 7-8 จำนวน 2 หลัง ระดับ 5-6 จำนวน 4 หลัง ระดับ 3-4 จำนวน 10 หลัง ระดับ 1-2 จำนวน 30 หน่วย มีห้องทำงานผู้พิพากษา ห้องทำงานข้าราชการตุลาการ ห้องสมุด ห้องประชุม ห้องพักผ่อนงานอัยการ ทนายความ พยาน ตลอดจนเครื่องครุภัณฑ์ศาลครบครัน โดยห้างหุ้นส่วนจำกัด พ.วิศกรรมโยธา เป็นผู้ประมูลรับเหมาก่อสร้าง ในราคา 53,760,000 บาท และการก่อสร้างครั้งนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกรมโยธาธิการ ทั้งในด้านการออกแบบอาคารและส่งนายช่างมาควบคุมการก่อสร้างจนงานแล้วเสร็จด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์

อาคารหลังใหม่นี้นอกจากจะใช้เป็นที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมแล้วยังเป็นที่ทำการของสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษภาค 7 สำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ภูมิภาคที่ 7 และสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดนครปฐมซึ่งจะได้เปิดดำเนินการในอนาคตนี้อีกด้วย

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพเจ้าขอประทานกราบเรียนเชิญ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้โปรดประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐม เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่อาคารศาลสถิตยุติธรรมในอันที่จะ ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนสืบไป

คำกล่าวตอบ

โดย

นายพิภพ อะสีติรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ในพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐม

ณ วันจันทร์ที่ 5 สิงหาคม 2528

ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาล 7 และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มาประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมในวันนี้

ศาลเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งในการประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนทุกคน จนเป็นที่กล่าวกันว่าศาลเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน แต่การที่ศาลจะอำนวยความยุติธรรมให้ได้ผลดีนั้น นอกจากผู้พิพากษาต้องเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ และมีความซื่อสัตย์สุจริตแล้ว อาคารที่ทำการศาลยังต้องกว้างขวางเพียงพอที่จะรับรองคดีที่มาสู่ศาลด้วย เพื่อผู้มาติดต่อราชการที่ศาลจะได้รับความสะดวก อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมหลังเดิมซึ่งได้ใช้พระที่นั่งอภิมหัยภูมิในพระราชวังสนามจันทร์เป็นที่ทำการนั้น มีสภาพเก่าแก่และทรุดโทรม ทั้งคับแคบไม่สะดวกแก่การปฏิบัติราชการและการติดต่อของผู้มีอรรถคดีทั้งหลาย กระทรวงยุติธรรมจึงได้เสนอของบประมาณเพื่อดำเนินการก่อสร้างอาคารหลังใหม่ ซึ่งได้ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จด้วยความเรียบร้อยสมดังความมุ่งหมายทุกประการ เป็นอาคารที่ใหญ่โต งามสง่า และดูน่าศรัทธาตั้งเป็นที่เห็นประจักษ์อยู่ ณ ที่นี้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม กรมโยธาธิการ ข้าราชการทุกฝ่ายและท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่มีส่วนให้การก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมหลังใหม่นี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

บัดนี้ได้เวลาอันเป็นสุกฤกษ์มงคลกาลแล้ว ข้าพเจ้าขอประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมหลังใหม่ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย องค์พระปฐมเจดีย์ พระร่วงโรจนฤทธิ์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงดลบันดาลให้อาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมแห่งนี้ ได้สถิตสถาพรยั่งยืนนานเป็นที่พึ่งของประชาชนสืบไปชั่วกาลนาน

ประวัติ

ศาลจังหวัดนครปฐม

ศาลยุติธรรมของไทยก่อนมีประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2434 (ร.ศ. 110) นั้น มีศาลทั้งในกรุงเทพ ฯ และหัวเมือง โดยขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย กลาโหม และกรมท่า ว่าได้ทั้งความแพ่งและความอาญา มีศาลนครบาลในกรุงเทพ ฯ ว่าแต่ความอาญาอย่างเดียว โดยมีศาลแพ่งกลางและศาลแพ่งเกษมเป็นเจ้าหน้าที่ชำระความแพ่งในกรุงเทพ ฯ

ก่อนที่จะมีการปฏิรูปการศาลโดยประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงมีพระราชดำริที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงกิจการศาลให้ดีขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2417 แล้ว แต่จะแก้ไขให้สำเร็จโดยเร็วนั้นไม่ได้ เนื่องจากธรรมเนียมการพิจารณาพิพากษาคดีมีมาเป็นเวลานานแล้ว เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นตามประกาศลงวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2434 (ร.ศ. 110) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

(1) รวบรวมศาลซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามกระทรวงต่าง ๆ ให้มาขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรมเพียงกระทรวงเดียว

(2) แก้ไขปัญหาเรื่องตระลาการทุจริต

(3) แก้ไขปัญหาเรื่องคดีความล่าช้าค้างศาล

(4) แยกฝ่ายตุลาการออกจากฝ่ายธุรการ

โดยรวมศาลในกรุงเทพ ฯ ที่แยกอยู่ตามกระทรวงต่าง ๆ จำนวน 16 ศาล ให้เหลือเพียง 7 ศาล ดังนี้

1. ศาลฎีกา เรียกว่า ศาลอุทธรณ์คดีหลวง (ต่อมายกเลิกใน พ.ศ. 2436)

2. ศาลอุทธรณ์มหาดไทย เรียกว่า ศาลอุทธรณ์คดีราษฎร์

3. ศาลนครบาล ศาลอาญานอก รวมกันเรียกว่า ศาลพระราชอาญา

4. ศาลแพ่งเกษม ศาลกรมวัง ศาลกรมนา รวมกันเรียกว่า ศาลแพ่งเกษม

5. ศาลแพ่งกลาง ศาลกรมท่ากลาง ศาลกรมท่าซ้าย ศาลกรมท่าขวา ศาลธรรมการ ศาลราชตระกูล รวมกันเรียกว่า ศาลแพ่งกลาง

6. ศาลสรรพากรและศาลมรดก รวมกันเรียกว่า ศาลสรรพากร

7. ศาลต่างประเทศ คงเดิม

ซึ่งศาลที่รวมเข้าสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นศาลในกรุงเทพฯ เท่านั้น ส่วนศาลหัวเมืองยังมิได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม เมื่อจัดการปรับปรุงศาลในกรุงเทพฯ แล้ว เดิมหัวเมืองต่าง ๆ ซึ่งขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม และกระทรวงการต่างประเทศ (กรมท่า) จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2437 (ร.ศ. 113) ให้หัวเมืองต่าง ๆ นอกกรุงเทพฯ ขึ้นกับกระทรวงมหาดไทยทั้งหมด เว้นแต่เมืองนนทบุรี ปทุมธานี นครเขื่อนขันธ์และสมุทรปราการให้ขึ้นกระทรวงนครบาล โดยการปกครองหัวเมืองขณะนั้นแบ่งออกเป็นมณฑล โดยรวมเมืองหลาย ๆ เมืองเข้าเป็นมณฑล มีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้บังคับบัญชา ได้แก่ มณฑลนครไชยศรี มณฑลกรุงเก่า มณฑลนครสวรรค์ มณฑลพิษณุโลก เป็นต้น

ต่อมาวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2438 (ร.ศ. 114) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระธรรมนูญศาลหัวเมือง ร.ศ. 114 จัดตั้งศาลหัวเมืองเป็น 3 ชั้น คือ ศาลมณฑล ศาลเมือง ศาลแขวง อันเป็นศาลประจำกับศาลพิเศษซึ่งจะตั้งขึ้นเป็นครั้งคราว ส่วนการแต่งตั้งหรือเปลี่ยนผู้พิพากษาศาลหัวเมืองให้เป็นหน้าที่ของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมและวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2439 (ร.ศ. 115) ตราพระราชบัญญัติตั้งข้าหลวงพิเศษสำหรับจัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรมทั้งปวง ร.ศ. 115 ให้ข้าหลวงพิเศษมีอำนาจรับอุทธรณ์ได้เอง และมีอำนาจหน้าที่เยี่ยมเยียนศาลหัวเมืองและตรวจตราการทำงานจัดการแก้ไขกิจการของศาลหัวเมืองให้เป็นไปโดยถูกต้องตามพระธรรมนูญศาลหัวเมือง

ศาลจังหวัดนครปฐม เดิมมิได้มีอำนาจศาลเพียงจังหวัดนครปฐม จังหวัดเดียวเหมือนเช่นปัจจุบัน โดยในสมัยก่อนศาลตามหัวเมืองจะจัดระบบในรูปศาลมณฑล ซึ่งศาลจังหวัดนครปฐม เดิมชื่อศาลมณฑลนครไชยศรี ตั้งอยู่ที่ริมแม่น้ำท่าจีน ในอำเภอนครชัยศรี มีเขตอำนาจ 3 จังหวัด คือ จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร โดยมีอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลนครไชยศรี เป็นผู้บังคับบัญชาดูแลรับผิดชอบงานในศาลมณฑลนครไชยศรี

ในปี พ.ศ. 2440 ศาลมณฑลนครไชยศรี ย้ายจากที่เดิมมาตั้งอยู่ที่ถนนเทศา (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข นครปฐม) ตัวอาคารศาลเป็นอาคารเรือนไม้ชั้นเดียว ยกพื้นได้สูง มี 3 มุข

เมื่อมีพระราชบัญญัติตั้งข้าหลวงพิเศษสำหรับจัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรมทั้งปวง ร.ศ. 115 นั้น ในปี ร.ศ. 115 มีการจัดการศาลในมณฑลกรุงเก่าปี ร.ศ. 116 ได้

ขยายไปยังมณฑลอื่น ๆ ส่วนมณฑลนครไชยศรี ได้มีประกาศจัดศาลเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2441 (ร.ศ. 117) ปรากฏตามประกาศจัดศาลยุติธรรมมณฑลนครไชยศรี ดังนี้

ประกาศ

จัดศาลยุติธรรมมณฑลนครไชยศรี

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า เมื่อรัตนโกสินทรศก 115 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งข้าหลวงพิเศษจัดการศาลยุติธรรมตามหัวเมือง ความแจ้งอยู่ในประกาศแลพระราชบัญญัติ ลงวันที่ 21 กันยายน รัตนโกสินทรศก 115 นั้นแล้ว ข้าหลวงพิเศษได้จัดการศาลยุติธรรมหัวเมืองในมณฑลกรุงเก่ามาโดยลำดับ บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่า ควรจะลงมือจัดศาลยุติธรรมในมณฑลนครไชยศรีอีกมณฑลหนึ่ง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้หลวงศรีสวัสดิรักษ์ กระทรวงยุติธรรมออกไปจัดการศาลยุติธรรมมณฑลนครไชยศรี พร้อมด้วยพระยาสุนทรบุรีศรีพิไชยสงคราม ข้าหลวงเทศาภิบาล ซึ่งเป็นข้าหลวงพิเศษโดยตำแหน่ง นาย 1 แลผู้ว่าราชการเมืองซึ่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้รับพระบรมราชานุญาตเลือกแต่งตั้งเป็นข้าหลวงพิเศษ นาย 1 ตามพระราชบัญญัติจัดการศาลยุติธรรมในมณฑลนครไชยศรีต่อไป

ประกาศมา ณ วันที่ 24 พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก 117

ต่อมาวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2458 มีประกาศให้รวมท้องที่มณฑลนครไชยศรีกับมณฑลราชบุรี เรียกว่า มณฑลภาคตะวันตก ปรากฏตามประกาศตั้งมณฑลภาคตะวันตกดังนี้

ประกาศ ตั้งมณฑลภาคตะวันตก

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมท้องที่มณฑลนครไชยศรีกับมณฑลราชบุรี เรียกว่า มณฑลภาคตะวันตก ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พระพุทธศักราช 2458 เป็นต้นไปแล้ว

ประกาศมาณ วันที่ 7 มกราคม พระพุทธศักราช 2458 เปนวันที่ 1884 ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ปี พ.ศ. 2468 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต พระราชวังสนามจันทร์ว่างอยู่ ทางราชการได้ขอพระราชทานวังนี้เป็นที่ทำการศาลากลางจังหวัดและที่ทำการศาลมณฑลนครไชยศรี ซึ่งที่ทำการศาลตั้งอยู่ ณ พระที่นั่งอภิมหามุขอยู่ทางตอนใต้สุดของพระราชวัง อันเป็นที่ตั้งศาลมาจนเปลี่ยนจากศาลมณฑลนครไชยศรีมาเป็นศาลจังหวัดนครปฐม เนื่องจากมีพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2476 ออกใช้บังคับ กำหนดให้จัดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคออกเป็นจังหวัดและอำเภอ ศาลมณฑลจึงถูกยกเลิกไปโดยกฎหมายนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับพระธรรมนูญศาลยุติธรรมแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2476 จึงให้เลิกศาลมณฑลและ

ให้ศาลมณฑลเดิมมีฐานะเป็นศาลจังหวัด กับให้ยุบตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล โดยให้มีข้าหลวงยุติธรรมซึ่งจะได้ประกาศตั้งตามจำเป็นแก่ราชการ มีอำนาจเหมือนกับอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล ซึ่งจะได้นับไว้ในประกาศนั้น

เมื่อสถานที่ ณ พระที่นั่งอภิมหามุข ในพระราชวังสนามจันทร์คับแคบไม่เป็นการสะดวกแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาล จึงต้องก่อสร้างอาคารศาลใหม่เพื่อให้ง่ายแก่จำนวนคดีที่ทวีมากขึ้น ซึ่งได้ก่อสร้างแล้วเสร็จทั้งย้ายมาดำเนินการ ณ อาคารใหม่ในปี พุทธศักราช 2528 นี้

บรรณานุกรม

- 1) การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาล ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระปิยะมหาราช, พิมพ์เนื่องในโอกาสครบ 100 ปี นับแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสวยราชย์ 1 ตุลาคม 2511
- 2) เขียว เจริญวัฒนา "การจัดการศาลยุติธรรมหัวเมือง" ที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดอาคารศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม 2522
- 3) เสถียร ลายลักษณ์, ร.ต.ท. และคนอื่น
ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 15 หน้า 148-149
ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 16 หน้า 422
ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 28 หน้า 392-393
ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 46 หน้า 735

ทำเนียบอธิบดีผู้พิพากษามาตรา 7

ก่อน พ.ศ. 2476 ศาลจังหวัดนครปฐมยังเป็นศาลมณฑลนครไชยศรี มีตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลนครไชยศรีเป็นผู้บังคับบัญชา ซึ่งทำหน้าที่ตั้งอธิบดีผู้พิพากษามาตราด้วยและต่อมาเปลี่ยนเป็นเรียกชื่อว่า ข้าหลวงยุติธรรมภาค 1 จนปัจจุบันเรียกว่า อธิบดีผู้พิพากษามาตรา 7 ดังมีรายนามดังนี้

อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลนครไชยศรี

พระประสาธศุภนิติ	พุทธศักราช
	2449 (ร.ศ. 125)
อำมาตย์เอก พระธรรมบุญวินิจัย	2464 - 2467
อำมาตย์เอก พระยาวิเศษธรรมธาดา ราชวรสภาพดี	2467 - 2470
อำมาตย์เอก พระยาวิเศษธรรมธาดา	2470 - 2471
อำมาตย์โท พระโสภณวินิจัย	2472 - 2473

ข้าหลวงยุติธรรมภาค 1

พระนิติธารณพิเศษ	พุทธศักราช
	2491
พระคุณยาภักย์สุวมันท์	2491

อธิบดีผู้พิพากษามาตรา 7

หลวงชำนาญเนติศาสตร์	พุทธศักราช
	2497
นายเกษม ทิพย์จันทร์	
นายเสนอ บุญเกียรติ	
นายแปล บุญเกียรติ	
นายถาวร หุตะโกวิท	2509 - 2510
นายบรรจบ เสาวรณ	2510 - 2511
นายวิริยะ เกิดศิริ	2511 - 2512
นายประสาธ สุกนธมาน	2512 - 2514
นายดวง คีวาจิน	2514 - 2515
นายจรัส ศรีวรรณะ	2515 - 2516
นายประสพ ปรัชญาภรณ์	2516 - 2517
นายปรีชา สุมาวงศ์	2517 - 2518
นายแสง พุทธสถิตย์	2518 - 2520
นายชุมพล จันทราทิพย์	2520 - 2521
นายสมาน เจนนภา	2521 - 2522
นายประมุข สวัสดิ์มงคล	2522 - 2523
นายสุพจน์ นาถะพินธุ	2523 - 2526
นายวิฑูรย์ ตั้งตรงจิตต์	2526 - 2527
นายสง่า ศิลปประสิทธิ์	2527 - ปัจจุบัน

นอกจากนี้แล้วในปี พ.ศ. 2527 มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2527 กำหนดให้มีรองอธิบดีผู้พิพากษามาตรา ภาคละ 1 คน แต่ถ้าวรณมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเห็นว่ามีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในทางราชการ จะกำหนดให้มีมากกว่า 1 คน ก็ได้ สำหรับสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตรา 7 มีผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีผู้พิพากษามาตรา 7 เป็นคนแรกแล้วคือ นายพัลลภ พิเศษรัฐสังฆการ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2528 จนถึงปัจจุบัน

ทำเนียบผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครปฐม

หัวหน้าศาล	พุทธศักราช
พระคุณยการณโกวิท	2477 - 2483
พระคุณยรัตน์พจนาท (นายถนอม ดุลยรัตน์พจนาท)	2484 - 2486
หลวงสุทธิวาทนฤพุมิ	2491 - 2492
หลวงศรีสัตยารักษ์	2492 - 2496
นายชวน ชินสุวรรณ	2496 - 2497
นายจอง วิชัยยะ	2497 - 2501
นายสว่าง ภูะปัจฉิม	2501 - 2502
นายสุจิน เมฆวิชัย	2502 - 2504
นายกำจร ปัทมานันท์	2504 - 2506
นายริน วิไลชนม์	2506 - 2507
นายสุวัฒน์ รัตสาร	2507 - 2510
นายบัณฑิต ฐประสงค์	2510 - 2511
นายวิชนะ รัตนสิงห์	2511 - 2512
นายประมุข สวัสดิ์มงคล	2512 - 2513
นายปรีชา วิลาวรรณ	2513 - 2515
นายเอก ณ นคร	2515 - 2517
นายลิขิต ไชยฤทธิ์	2517 - 2519
นายบุญส่ง วรรณกลาง	2519 - 2520
นายสุรินทร์ มาศพงศ์	2520 - 2523
นายสนัด หมายสวัสดิ์	2523 - 2525
นายสมพงษ์ สนิธิเนร	2525 - 2526
นายบุญอินทร์ ส่งเสริมสกุล	2526 - 2527
นายอุส่าห์ ทุมมา	2527 - 2528
นายวิชา มั่นสกุล	2528 - ปัจจุบัน

รายชื่ออธิบดีผู้พิพากษภาค 7 รองอธิบดีผู้พิพากษภาค 7 และผู้พิพากษาศาลจังหวัดนครปฐม

1. นายสง่า ศิลปประสิทธิ์
อธิบดีผู้พิพากษภาค 7	8. นายอานันท์ วรณโกวิท
ผู้พิพากษา
2. นายพัลลภ พิสิษฐ์สังฆการ
รองอธิบดีผู้พิพากษภาค 7	9. นายอร่าม เสนามนตรี
ผู้พิพากษา
3. นายวิชา มั่นสกุล
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	10. นายนุรักษ์ มาประณีต
ผู้พิพากษา
4. นายเทียม ศรีประเสริฐ
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง	11. นายเกียรติศักดิ์ เกียรติดำรง
ผู้พิพากษา
5. นายบรรหาร มุลทวี
ผู้พิพากษา	12. นายณรงค์พล ทองจีน
ผู้พิพากษา
6. นายปราโมทย์ พิพัทธ์ปราโมทย์
ผู้พิพากษา	13. นายชินวิทย์ จินดา แด้มแก้ว
ผู้พิพากษา
7. นายรพี มัชฌิมศรัทธา
ผู้พิพากษา	

รายชื่อเจ้าหน้าที่ธุรการศาลจังหวัดนครปฐม และเจ้าหน้าที่ธุรการสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร 7

1. นายวุฒิ ชันติสิทธิ์
เจ้าศาล
2. นายสุรินทร์ ศรีพงษ์พันธ์
รองเจ้าศาล
3. นายเจษฎาวิทย์ ไทยสยาม
รองเจ้าศาล (ประจำสำนักงาน)
4. นายสงวน บุญรอด
เจ้าหน้าที่ธุรการ 3
5. นายสำรวย กลิ่นเอื้อศีล
เจ้าหน้าที่ธุรการ 3
6. นางสุนันทา ศรีทองอินทร์
เจ้าหน้าที่ธุรการ 3
7. นายวรรณะ วิบูลย์ปิ่น
เจ้าหน้าที่ธุรการ 3
8. นายทองอยู่ คชสิทธิ์
เจ้าหน้าที่ธุรการ 3
9. นางปิยะนันท์ นาควงษ์วาลย์
เจ้าหน้าที่ธุรการ 3
10. นางเดือนจิตร บุญยะวัฒน์
เจ้าหน้าที่ธุรการ 3
11. นางสาวภี ปุสเทพ
เจ้าหน้าที่ธุรการ 3
12. นางสาวปานฤทัย เอี่ยมละออ
เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด 3
13. นางสาวอารีย์ เรืองศรี
เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด 3
14. นางสาวพวรรณ นิยมคล้าย
เจ้าหน้าที่งานการเงินและบัญชี 3
15. นางวิไลรัตน์ มิ่งประชา
เจ้าหน้าที่ธุรการ 2
16. นายวีรศักดิ์ สกุลสม
เจ้าหน้าที่ธุรการ 2
17. นางหทัยรัตน์ มณฑิรรัตน์
เจ้าหน้าที่ธุรการ 2
18. นางนภาพรณี ตาทอง
เจ้าหน้าที่ธุรการ 2
19. นางสาวลินนา สุขกล้า
เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด 2
20. นางสาวดวงดาว ปฐมพรวิวัฒน์
เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด 2
21. นายอภิชาติ พึ่งนุสนธิ์
เจ้าหน้าที่ธุรการ 1
22. นายวิเชียร ชาญดี
เจ้าหน้าที่ธุรการ 1
23. นายสมชาย ทีมะบุตร
เจ้าหน้าที่ธุรการ 1
24. นางสาวสุภาพ เจากสิกร
เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด 1
25. นางสาวอัญชารีย์ กลั่นฉวี
เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด 1
26. นางสาวสมนึก อิศรกุล
เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด 1
27. นายสุริยนต์ ตันเสียงสม
พนักงานขับรถ
28. นายบุญสม แจ่มเกษตร
นักการภารโรง
29. นาย दिल กกลิ่นเอื้อศีล
นักการภารโรง
30. นายแสวง ประดับแก้ว
นักการภารโรง
31. นางอุไรรัตน์ ชานีรัตน์
นักการภารโรง
32. นางสาวพรรณิ ไชยภูมิ
หัวหน้าธุรการสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร 7
33. นายกำธร มิ่งประชา
เจ้าหน้าที่ธุรการ 3
34. นายทฤษฏี สือสาร
พนักงานขับรถ

ภายในอาคารใหม่ศาลจังหวัดนครปฐม

ห้องพิจารณา

ห้องทำงานผู้พิพากษา

ห้องสมุด

ห้องประชุม

อาคารเก่าศาลจังหวัดนครปฐม

อาคารใหม่ศาลจังหวัดนครปฐม

บ้านพักอธิบดีผู้พิพากษาศาล 7

บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

บ้านพักผู้พิพากษา

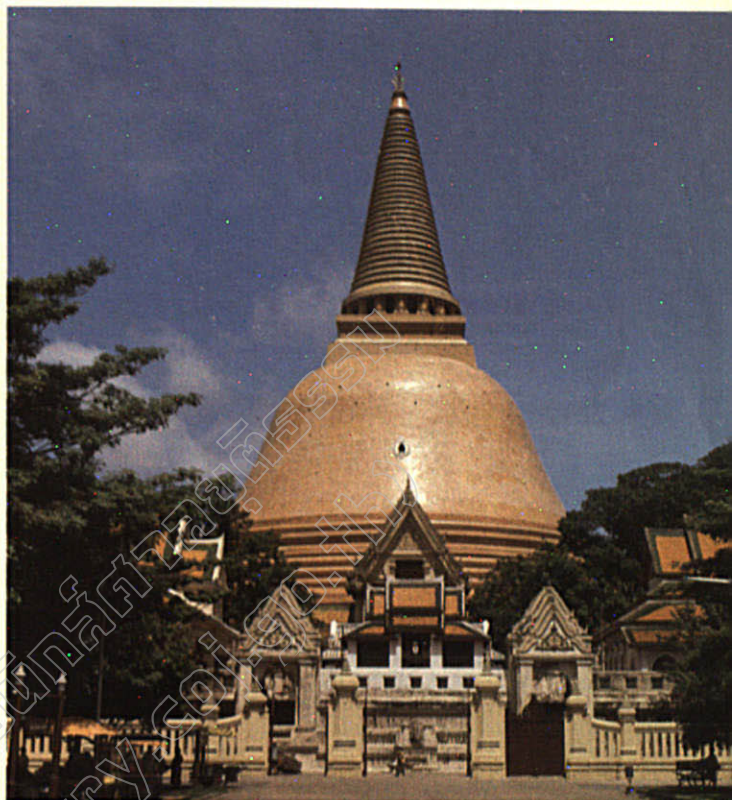
บ้านพักระดับ 7 - 8

บ้านพักระดับ 5 - 6

บ้านพักระดับ 3 - 4

ประวัติ เมืองนครปฐม

นครปฐม เป็นเมืองที่เก่าแก่ที่มีความเจริญรุ่งเรืองมานานนับพันปี มีกษัตริย์ปกครองมาหลายยุคหลายสมัยแล้ว จากการขุดพบโบราณสถาน โบราณวัตถุมากมายที่นี่ ทำให้อ้างอิงได้ว่า แหล่งที่เจริญที่สุดของเมืองไทยแต่โบราณอยู่ที่บริเวณนี้ ดังจะกล่าวเป็นสมัย ๆ

สมัยสุวรรณภูมิ

สุวรรณภูมิ ถ้าแปลตามศัพท์ หมายถึง แผ่นดินทอง หรือ ดินแดนทองคำจะหมายถึงดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ ตั้งอยู่ที่ไหน ยังถกเถียงกันอยู่ และมักจะเข้าใจตนเอง ทางพม่าก็อ้างว่าตั้งอยู่ในพม่า เพราะมีหนังสือของนักปราชญ์มอญพม่าแต่งไว้ เช่น หนังสือ จารึกกัลยาณี และคัมภีร์ศาสนวงศ์ ระบุว่า สุวรรณภูมิตั้งอยู่ตอนใต้ ต่อมาอังกฤษปกครองพม่าได้ศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของพม่าตามหนังสือเหล่านี้ เชื่อว่า สุวรรณภูมิ คือเมืองสุวรรณนคร หรือ เมืองสะเทิม บางรายว่า เมืองพะโคเรื่อยไปถึง หงสาวดี มะระหมั่ง นักปราชญ์ชาวลังกาว่า คือ ดินแดนมาเลเชีย แต่ตามหัวเมืองเหล่านั้น ไม่ปรากฏภูมิหลักฐานโบราณสถาน

โบราณวัตถุที่สร้างในสมัยก่อนพุทธกาลหรือสมัยสุวรรณภูมิเลย นอกจากในเมืองไทยแห่งเดียว และตรงบริเวณเมืองนครปฐมด้วย เพราะถ้าดูตามแผนที่โบราณของนายธนิธ อนุโพธิ์ แล้ว นครปฐมตั้งอยู่ริมทะเลในสมัยโบราณมีสายน้ำใหญ่ ไหลจากอินเดีย ผ่านอุทอง จระเข้สามพัน ออกปากอ่าวที่นครปฐมตรงดอนยายหอม ซึ่งเมืองนครปฐมเป็นเกาะอยู่ริมทะเล ฉะนั้น นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี จึงลงความเห็นว่าเป็น "เมืองสุวรรณภูมิคือเมืองนครปฐม" เพราะการที่ได้ศึกษาค้นคว้าสำรวจขุดโบราณสถาน โบราณวัตถุ ไม่มีเมืองใดเก่าแก่เท่าเมืองนครปฐม เช่น องค์พระปฐมเจดีย์องค์เดิม พระธรรมจักร

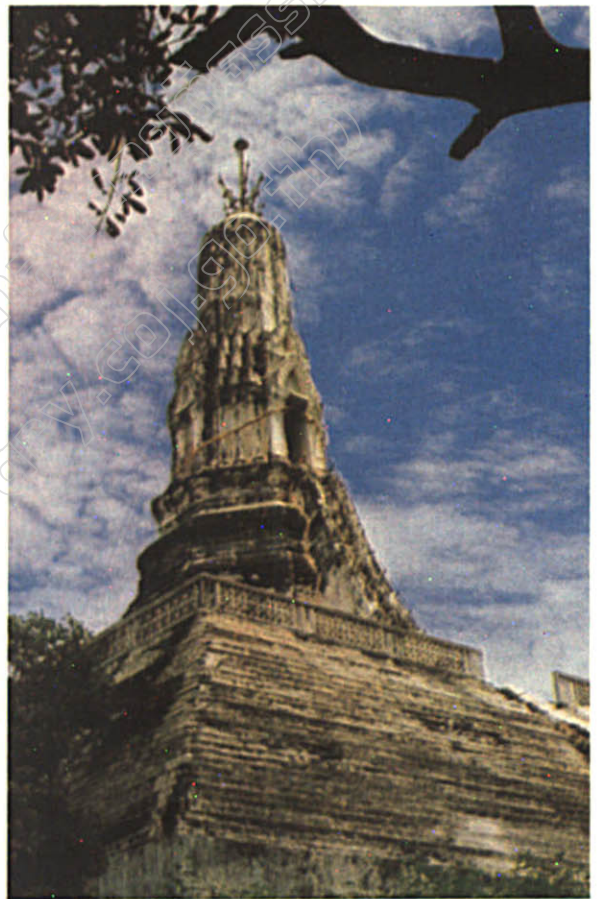
กับกวาง แท่นหินอาสนบูชา พระสถูป และจารึกพระธรรมคาถา “เขมมูมา” ซึ่งทำตามคตินิยมแต่ครั้งพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์อินเดีย (ครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 218) แต่ละชิ้นที่พบล้วนทำด้วยฝีมือประณีต สวยงามไม่มีที่ใดเสมอเหมือน ซึ่งพบที่วัดพระเมรุ วัดพระประโทน

จากหนังสือสุวรรณภูมิ ของนายชนิด อยู่โพธิ์ ได้กล่าวว่าเมืองนครปฐมเป็นเมืองท่า ตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองในสมัยนั้น และมีชาวอินเดียเข้ามาทำการค้าขาย บางพวกก็เข้ามาทำการค้าขายและตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว ก่อนที่พระเจ้าอโศกมหาราชจะส่งสมณทูต อันมีพระโสณเถระกับพระอุตระเถระ เป็นหัวหน้า นำคณะเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาหลายร้อยปี และมีชาวพื้นเมืองตระกูลมอญ เขมร อยู่ก่อนแล้วและมีวัฒนธรรมต่ำกว่าชาวอินเดีย ชาวอินเดียจึงได้นำศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมตลอดจนภาษาหนังสือ มาสอนให้ชาวพื้นเมืองต่าง ๆ อีกชนที่ใช้เป็นภาษาหนังสือคือ อักษรคฤณต์ และเทวนาคี นอกจากนี้ยังสอนวิชาปั้นพระพุทธรูป เทวรูปต่าง ๆ พิธีกรรมและขนบธรรมเนียมชาวพื้นเมืองก็รับมาถ่ายทอดจนถึงทุกวันนี้

ในหนังสือ เรื่อง พระปฐมเจดีย์กับการนำเที่ยวของ ม.จ.สุภัทโรตติ ดิศกุล ทรงนิพนธ์ ว่า “หลวงบริบาลปริทัศน์กล่าวว่าการปฐมภูมิกับทวารวดี ก็คือที่เดียวกันนั่นเอง แต่เรียกกันไปคนละชื่อ เมื่อติดต่อกับอินเดียเรียกสุวรรณภูมิ และเมื่อติดต่อกับจีน เรียก ทวารวดี หลวงบริบาลฯ อ้างหลักฐานว่า ของโบราณที่นครปฐมมีติดต่อกัน ได้ตั้งแต่เรียกว่าสุวรรณภูมิ จนทวารวดี” หนังสือที่ฝรั่งแต่งมักอธิบายว่า ทวารวดีนั้น ตั้งขึ้นเมื่ออาณาจักรฟูนันเสื่อมอำนาจลง แปลว่า ตั้งขึ้นภายหลังฟูนัน (พ.ศ. 760 - 1093) ข้อนี้ ถ้าหมายเฉพาะเมื่อปรากฏชื่อทวารวดีก็พอฟังได้ แต่ถ้าหมายถึงเมืองนครปฐมแล้ว ฟังไม่ได้ เพราะที่นครปฐมมีของโบราณเก่าก่อนอาณาจักรฟูนันขึ้นไปอีกเช่น จำพวกรูปเคารพ ตามคติครั้งพระเจ้าอโศก และพระพุทธรูปกับพระพิมพ์ครั้งสมัยอมรวดี (พ.ศ. 663 - 725) เป็นต้น “อาศัยเหตุนี้ทำให้เข้าใจได้ว่านครปฐมเป็นราชธานีของทั้งอาณาจักรสุวรรณภูมิและทวารวดี และชาวเมืองส่วนมากก็นับถือพระพุทธศาสนาสืบต่อกันมา”

จากหนังสือ เรื่อง พุทธศาสนสุพรรณภูมิปรณราชบุรีวิฤตฤกตา ดำเนินเมืองขุน พ.ศ. 2518 ของพระราชาวิ (อ่ำ ธมฺมทฺธฺโต) ได้ให้คำอธิบายจากจารึกกระเบื้องจาร ซึ่งขุดพบที่ คูบัว จังหวัดราชบุรี ว่า สุพรรณภูมิมีศูนย์กลางแห่งความเจริญอยู่ที่คูบัวนี้เอง โดยมีหลักฐานต่าง ๆ จากวัตถุ

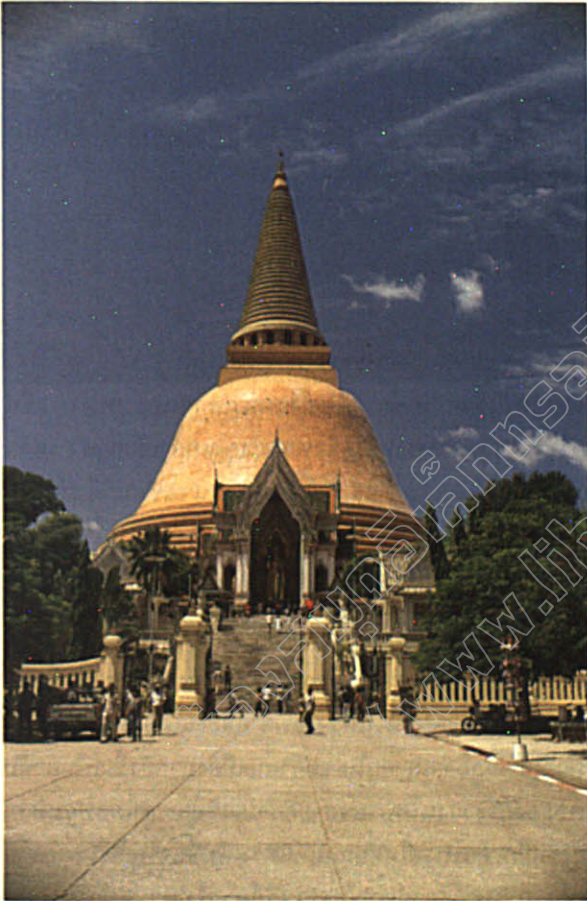
โบราณและซากโบราณสถานที่นี่มากมาย สุพรรณภูมิเรียกมาก่อนแล้ว สมัยต้นพุทธกาลก็มีการติดต่อค้าขายกับอินเดียมานาน และก่อนที่ไทยจะรับพระโสณเถระและคณะ ก็เคยมีคนไทยได้ทำการค้าที่อินเดียและยังได้บวชกับพระพุทธองค์ เมื่อกลับมาสุวรรณภูมิ ได้จำพรรษาที่เขาวง ราชบุรี สำเร็จอรหันต์ที่นี่ ท่านมีนามว่า ปุณณเถระนับเป็นต้นพระสงฆ์ไทยเอตทัคฺขุในชมพูทวีป ฉะนั้นต้องมีพระไทยอยู่ก่อนแล้ว แต่ศาสนายังไม่เผยแพร่มากนัก จนกระทั่งสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ต้องการให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายไปทั่วโลก สุพรรณภูมิจึงได้ต้อนรับพระโสณเถระและคณะที่คูบัว

ราชบุรี หลังจากที่ประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่คูบัวเป็นแห่งแรกมั่นคงแล้ว ก็เผยแพร่ออกไปยังหัวเมืองต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ใกล้และไกลออกไปเรื่อย ๆ บรรดาผู้ครองเมืองตามหัวเมืองต่าง ๆ ในสุวรรณภูมิครั้งนั้นล้วนเป็นญาติพี่น้องกัน นครปฐมซึ่งสมัยที่เรียกว่าเถื่อนทอง เป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองพอ ๆ กัน ได้รับพระพุทธศาสนาตลอดจนวัฒนธรรมต่าง ๆ มาก อาจกล่าวได้ว่ามากกว่าที่อื่น ๆ เพราะเป็นทำเลที่เหมาะสม ทั้งความหนาแน่นของประชาชน การสัญจรไปมาสะดวกเป็นย่านการค้าที่รุ่งเรือง จนได้สร้างพระสถูปเจดีย์ขึ้นเป็น

สัญลักษณ์ของความเจริญทางศาสนาตั้งแต่นั้นมา นับเป็นสัญลักษณ์แรกในประเทศไทย

น่าจะเป็นไปได้ ที่ว่าความเจริญรุ่งเรืองมิใช่จะมารวมอยู่ที่แห่งเดียวในสมัยสุโขทัยนั้น อาจมีกษัตริย์หัวเมืองและกษัตริย์หัวเมืองต่าง ๆ ต่างก็ยอมรับวัฒนธรรมและศาสนาเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความเป็นปึกแผ่น และมองเห็นคุณค่าความเจริญของบ้านเมืองจะเกยงูไปกับความเจริญของศาสนาเสมอ จนกระทั่งมารวมอยู่ที่เมืองนครปฐม ซึ่งเข้าสู่สมัยที่เรียกว่า ไทยทวารวดี ซึ่งเป็นที่อยู่ของ ไทย มอญ ลาว และที่นี้เองที่เป็นศูนย์กลางของ สมัยทวารวดี

สมัยทวารวดี

เป็นที่น่าภูมิใจของชาวนครปฐม ที่เมืองนี้เป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญในสมัยทวารวดี จากเอกสารนำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ "พระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐม" ได้กล่าวไว้ว่า อาณาจักรทวารวดี มีพื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย แหล่งชุมชนของทวารวดี ที่สำรวจพบมีถึง 15 แห่ง ทิศเหนือสุดจดจังหวัดพิจิตร ทิศใต้สุดจดจังหวัดเพชรบุรี เมืองที่กระจายห่างออกไปตอนเหนืออีก

เช่น เมืองทริภุญชัย ในภาคเหนือ และเมืองฟ้าแดดสูงยางในจังหวัดกาฬสินธุ์

หลวงจีน อี้จิง หรือ พระภิกษุอี้จิง หรือ จี๋จิง พ.ศ. 1150 (บางท่านเขียนว่า พ.ศ. 1232 - 1239) มีอาณานิคมใหญ่ อาณาจักรหนึ่งอยู่ระหว่างเมืองศรีเกษตร (พม่า) และเมืองอิสานปุระ (เขมร) ชื่อโคโลปอดิ (สุยลอปิงตี้) หรือ ทวารวดี ระบุชื่อคนลื้อ หรือ ลวะ ลัวะ เมืองนี้เต็มไปด้วยป่าเขามากมาย จากการที่ได้เดินทางมาแวะแหลมทอง และเลยไปชมพุกทวีป

นักโบราณคดีได้สำรวจพบโบราณสถานและพระพุทธรูปที่สร้างตามแบบราชวงศ์ คุปตของชาวอินเดีย (พ.ศ. 860 - 1150) เป็นจำนวนมากที่นครปฐม และเมืองในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเรื่อยไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ จนถึงเมืองนครราชสีมา และเมืองบุรีรัมย์

อาณาจักรทวารวดี (พ.ศ. 1000-1200) มีกษัตริย์ปกครองหลายชั่วพระองค์ เนื่องจากมีซากเนินปราสาท พระราชวัง ที่เหลืออยู่ อยู่ทางทิศตะวันตกขององค์พระปฐมเจดีย์ ห่างออกไปประมาณ 30 เส้น (1.2 กม.) มีปราสาทราชวัง ท้องพระโรง กำแพงชั้นนอกชั้นใน มีโบสถ์พราหมณ์ มีสระน้ำอยู่หน้าโบสถ์พราหมณ์ เคยทำเงินตราขึ้นใช้เองเป็นรูปสังข์และปราสาท จึงเป็นที่ยืนยันว่า อาณาจักรทวารวดีมีจริง และมีพระมหากษัตริย์ปกครองแน่นอน ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ ได้แปลจารึกที่เงินตราว่า "บุญของพระราชาแห่งทวารวดี" นครปฐมมีอำนาจสูงสุดอยู่ประมาณ 200 ปี แล้วค่อยเสื่อมลง พวกขอมตอนนั้นเริ่มกำลังเหนือกว่า ก็ถือโอกาสตีเมืองของอาณาจักรทวารวดี ที่ละเมืองสองเมือง จนถึง พ.ศ. 1500 อาณาจักรทวารวดีก็เสื่อมอำนาจลง คนไทยก็คงจะถูกกวาดต้อนไปเป็นเชลย ถูกใช้ให้ทำงานต่าง ๆ หัวเมืองต่าง ๆ สมัยนั้นซึ่งอยู่ในแคว้นสุโขทัยมีหลายเมือง เช่น สทปนบุรี อยู่ทอง กาญจนบุรี เพชรบุรี ก็คงจะเสื่อมอำนาจไปด้วย ครั้นเมื่อ พ.ศ. 1800 ซึ่งเป็นเวลาที่ไทย พ่อขุนบางกลางท่าว แห่งเมืองสุโขทัยยึดอำนาจการปกครองจากขอมได้ นครปฐมก็กลายเป็นเมืองร้างไปเสียแล้ว สาเหตุที่เมืองร้างก็คงจะมีหลายสาเหตุ อาจเป็นเพราะสายน้ำเกิดเปลี่ยนทิศทางเดินใหม่ไหลห่างจากตัวเมืองไปมากหรืออาจเนื่องมาจากเจ้าเมืองยกทัพไปช่วยปราบขอมที่รุกรานไทยตอนเหนือ ทำให้ขาดผู้ปกครองเมือง ด้วยเหตุนี้เมืองนครปฐมจึงซบเซาลง ในที่สุดก็เป็นสมัยที่สุโขทัยมีกษัตริย์ปกครองที่เข้มแข็ง ทำให้อาณาจักรเจริญรุ่งเรือง มีอาณาเขตกว้างขวางถึงที่สุด

สมัยอยุธยา

หลังจากที่เมืองนครปฐมร้างไปนาน ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิได้ทรงตั้งเมืองนครชัยศรีขึ้น ที่ตำบลท่านา ริมแม่น้ำนครชัยศรี โดยแบ่งเอาแขวงเมืองราชบุรีตั้งเป็นเมืองนครชัยศรี การที่เลือกเมืองนี้เป็นที่ตั้งเมือง น่าจะเป็นเพราะที่บริเวณพระปฐมเจดีย์อันเป็นศูนย์กลางของนครปฐมเดิม เป็นที่รกร้างเต็มไปด้วยป่าเสียส่วนมากทั้งยังเป็นที่ดินอันเนื่องมาจากแม่น้ำเปลี่ยนทิศทางเดิน โบราณสถานต่าง ๆ ก็ปรักหักพังไม่สามารถปฏิสังขรณ์ให้ตึ๊งเดิม การคมนาคมก็ไม่สะดวก จึงเป็นการยากที่จะรื้อฟื้นเมืองโบราณแห่งนี้ให้ตึ๊งเดิมได้

สมัยรัตนโกสินทร์

หลักฐานตอนหนึ่งจากหนังสือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับโบราณคดี ในเมืองนครชัยศรี ซึ่งอาจารย์ชูสิริ จามรมาน เรียบเรียง ตอนหนึ่งว่า "เมืองนี้สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ แห่งกรุงศรีอยุธยา เมืองนี้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ใกล้บริเวณอำเภอนครชัยศรีในปัจจุบัน ได้ย้ายจากที่นั่นมาอยู่ที่ใกล้บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เมื่อปี พ.ศ. 2440 คือ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ พ่วงพระยาธรรมาโณภพ ทรงเรียบเรียงไว้ในหนังสือพิมพ์แจกงานฉาปนกิจศพพระพุทธเกษตราบุรีรักษ์ (โพธิ์ เลื่อนนันท์) ว่า ได้รับพระบรมราชโองการจาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้เป็นผู้ดำเนินการ ย้ายเมืองนครชัยศรี จากท่านาที่ริมแม่น้ำนครชัยศรี มาตั้งอยู่ใกล้บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ข้าพเจ้าสันนิษฐานเอาเองว่า พระองค์ท่านคงจะทรงเห็นความสำคัญ และทรงเลื่อมใสศรัทธาในองค์พระปฐมเจดีย์เป็นประการสำคัญด้วย เคยมีหลักฐานอ้างอิงอยู่หลายแห่งว่า ทั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เคยทอดพระเนตรเห็นปาฏิหาริย์ ของพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุอยู่ในพระสถูปพระปฐมเจดีย์ การสร้างเมืองนครปฐม ณ ที่แห่งใหม่นี้ ตั้งที่ทำการเมืองคือศาลากลางจังหวัดขึ้นที่บริเวณถนนเทศา ด้านทิศใต้ ห้างองค์พระปฐมเจดีย์ไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 200 เมตรเศษ ปัจจุบันเป็น "ที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐม"

การสร้างเมืองใหม่นี้ ได้ใช้แรงงานและมีมือคนไทยเกือบทั้งหมดหรือทั้งหมดก็ได้ โดยเกณฑ์คนไทยจากเมืองสุพรรณมาช่วย พระพุทธเกษตราบุรีรักษ์ เป็นหัวหน้าควบคุม

ศาลากลางจังหวัดที่ตั้งอยู่ ณ ถนนเทศานั้นเป็นอาคารไม้ ไม่กว้างขวางใหญ่โตนัก ย่อมต้องแก่หุพังไปตามสภาพ และต่อมากิจการในราชการส่วนที่อยู่ ณ ศาลากลางจังหวัดก็เพิ่มมากขึ้น เพิ่มทั้งแผนกการและบุคลากรขึ้นประจวบกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคต (พ.ศ. 2468) พระราชวังสนามจันทร์จึงว่างอยู่ทางราชการจึงได้ขอพระราชวังนี้เป็นที่ทำการจังหวัดนครปฐม และได้ใช้มาจนถึงทุกวันนี้

ในสมัยที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงผนวชอยู่ ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพฯ นี่เป็นสาเหตุให้ประชาชนในกรุงเทพฯ และในเมืองนครปฐมเองพากันย้ายภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอเมืองมากขึ้นเป็นลำดับ พระองค์จึงวางนโยบายขยายความเจริญมาสู่นครปฐมมากยิ่งขึ้นอีก คือโปรดให้ตัดถนนหนทางเพิ่มขึ้นจากเดิมหลายสาย เช่น ถนนหน้าองค์พระปฐมเจดีย์ตรงไปผ่านหน้าวัดพระประโทนเจดีย์ และพระราชทานชื่อว่า ถนนเทศา เมื่อดำเนินการสร้างซ่อมองค์พระปฐมเจดีย์จนสำเร็จบริบูรณ์แล้วก็โปรดเกล้าฯ ให้สร้างถนนรอบบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ โดยพระราชทานชื่อถนนด้านนอกว่า ถนนหน้าพระ ทางเหนือชื่อถนนซ้ายพระ ทางใต้ชื่อ ถนนขวาพระ ทางตะวันตกชื่อถนนหลังพระ และโปรดให้สร้างสะพานข้ามคลองเจดีย์บูชาขึ้นสะพานหนึ่ง ทรงพระราชทานนามว่า สะพานเจริญศรัทธา ต่อมาเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2456 จึงโปรดให้เปลี่ยนชื่อเมืองนครชัยศรีเป็นเมืองนครปฐม

ภูมิศาสตร์จังหวัดนครปฐม

ที่ตั้ง นครปฐมตั้งอยู่ในรุ้งที่ 13° 45' 10" แวงที่ 100° 04' 28" ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จดจังหวัดสุพรรณบุรี ที่อำเภอสองพี่น้อง

ทิศใต้ จดจังหวัดสมุทรสาคร ที่อำเภอกระทุ่มแบน
อำเภอบ้านแพ้ว และจังหวัดราชบุรีที่อำเภอบางแพ

ทิศตะวันออก จดจังหวัดนนทบุรีที่อำเภอไทรน้อย
อำเภอบางไทร อำเภอบางกรวย และที่กรุงเทพฯ ที่เขต
ตลิ่งชัน เขตหนองแขม

ทิศตะวันตก จดจังหวัดราชบุรีที่อำเภอบ้างโป่ง
อำเภอโพธาราม และจังหวัดกาญจนบุรีที่อำเภอพนมทวน

ภูมิอากาศ ก่อนข้างร้อน อุณหภูมิเฉลี่ยในเดือน
เมษายน ประมาณ 35° ซ เฉลี่ยต่ำสุดในเดือนมกราคม
ประมาณ 20° ซ

ขนาดเนื้อที่ 2,158 ตารางกิโลเมตร

จำนวนพลเมือง 601,260 คน (นับถึงวันที่ 30
เมษายน 2528)

ลักษณะภูมิประเทศและสภาพเศรษฐกิจ จังหวัดนครปฐมตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นพื้นที่นาเกือบตลอด ไม่มีภูเขา มีป่าไม้เบญจพรรณและป่าโปร่งบ้าง ในเขตท้องที่อำเภอเก่าแก่งแสน และท้องที่อำเภอดอนตูม เดิมนั้นประชาชนหันมาทำอาชีพไร่ไถ่กันมาก บริเวณ 2 ข้างทางที่มีรถผ่าน พื้นที่บริเวณอำเภอนครชัยศรี อำเภอสามพรานและอำเภอบางเลนเป็นที่ลุ่มลาดไปตามริมแม่น้ำท่าจีน บริเวณตอนกลางมีแหล่งน้ำกระจายทั่วไป พื้นดินส่วนใหญ่จึงมีความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับปลูกพืชผักและผลไม้ได้ดีที่สุด

โดยที่จังหวัดมีระยะทางใกล้กรุงเทพฯ และมีทางหลวงแผ่นดินที่อยู่ในสภาพดี สภาพของดินก็ดี มีระดับดินทั่วไปซึ่งน้ำท่วมไม่ถึง มีทรัพยากรและกำลังแรงงานซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนาที่ภูมิภาคนี้มาก และในอนาคตเมืองนครปฐม จะมีบทบาทที่สำคัญยิ่งขึ้นเฉพาะการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ซึ่งแหล่งอุตสาหกรรมใหญ่น้อยกำลังขยายการลงทุนจากกรุงเทพฯ มาสู่จังหวัดนี้อย่างกว้างขวางเพราะเป็นชานเมืองหลวง เนื่องจากอยู่ใกล้ย่านการค้าใหญ่ การบริหารธุรกิจการค้า การขนส่ง ก็มีประสิทธิภาพสูง การคัดเลือกแรงงานหรือสับเปลี่ยนแรงงานก็มีความคล่องตัว

เศรษฐกิจของจังหวัดนครปฐมขึ้นอยู่กับภาคการเกษตรเป็นสำคัญ ประชาชนประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ ได้แก่ ไร่ไถ่ ไร่ฝ้าย ข้าวฟ่าง ละหุ่ง พืชไร่ที่ขึ้นหน้าขึ้นตา คือ อ้อย สวนผัก ผลไม้ ดอกไม้ ผลไม้ที่ทำชื่อเสียงในด้านรสชาติได้แก่ องุ่น มะพร้าว น้ำหอม มะม่วงเขียวเสวย ชมพู ส้มโอ ส้มก่า ส้มเขียวหวาน ในปัจจุบันชาวสวนสนใจที่จะปลูกฝรั่งพันธุ์ผลใหญ่ หน่อไม้ฝรั่ง สำหรับการเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่เลี้ยงสุกร เป็ด ไก่ ซึ่งนับว่าทำรายได้ให้กับจังหวัดได้มาก นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงโคนมเป็นล่ำเป็นสันอีกด้วย โดยเฉพาะอำเภอเมือง ส่วนในด้านการประมง ผู้ประกอบอาชีพนี้ยังมีน้อย แต่ก็มีผู้เลี้ยงปลารายใหญ่ ๆ ในท้องที่อำเภอสามพราน และนครชัยศรี และมีการจับสัตว์น้ำกันตามลำน้ำ ลำคลอง คาดว่าต่อไปการส่งเสริมให้ประชาชนเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลาของจังหวัดจะได้รับความสนใจและมีการเพาะเลี้ยงกันมากขึ้น

นครปฐมยังเป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยวอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นดินแดนทางประวัติศาสตร์ จึงมีสถานที่และจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ การคมนาคมสะดวก ดังจะได้กล่าวต่อไป ฉะนั้น

ความสำคัญในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงนับว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพทำรายได้ให้ท้องถิ่นที่สำคัญอย่างหนึ่งด้วย

ลักษณะภูมิประเทศของแต่ละอำเภอในจังหวัดนครปฐม

อำเภอเมืองนครปฐม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นา โดยเฉพาะด้านตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ การทำนาทางด้านนี้ได้รับน้ำจากคลองหนองดินแดงและใกล้เคียง เช่น คลองบางแหม คลองบ้านภูมิ พื้นที่บริเวณบ้านพลับขึ้นไปเรื่อยจนถึงบ้านทุ่งอ้ายกอง ประชาชนทำสวนผักและพืชไร่ ทางตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเต็มไปด้วยป่าโปร่งถึงลำคลองบางตะกูน ต่ออำเภอเก่าแก่งแสน สลับด้วยพืชไร่และสวนผัก อำเภอนี้ยังได้น้ำจากลำคลองชลประทานซึ่งมีหลายสายรอบ ๆ อำเภอเมือง เรื่องปัญหาการขาดแคลนน้ำจึงไม่มี แถวบริเวณบ้านลำพญา บ้านบ่อพลับ บ้านรางเค็ม ยังมีป่าโปร่ง มีการทำไร่สวนอยู่บ้าง

อำเภอเมืองมีประชากรหนาแน่นกว่าอำเภออื่น เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีการค้าใหญ่ การอุตสาหกรรมหลายชนิด และรวมความเจริญหลายด้าน การใช้ถนนส่วนใหญ่ คือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 จากกรุงเทพฯ ผ่านตัวจังหวัดลงไปสู่ภาคใต้ และมีถนนแยกจากอำเภอเมืองไปยังสุพรรณบุรี คือ ถนนมาลัยแมน นอกจากนี้ ยังมีถนนที่ใช้ได้ตลอดปีหลายสาย เช่น สายที่แยกจากถนนเพชรเกษมใหม่ ผ่านบ้านหัวป่า ไปถึงบ้านหนองขาหย่างสายหนึ่ง แยกเข้าบ้านลำพญาสายหนึ่ง แยกเข้าบ้านลาดปลาเค้าไปถึงวัดบางแหม จดคลองบางแหมสายหนึ่ง แยกจากบ้านหนองดินแดงมาทางบ้านคันไผ่ติดกับถนนบ้านไร่คันสำโรง เข้าสู่บ้านสระกะเทียมก็ได้ แยกตรงบ้านหนองตะแคอีกสายหนึ่ง ยังมีถนนที่ใช้ได้ในฤดูแล้งอีกหลายสาย ซึ่งทำให้การคมนาคม การขนส่งสินค้าเป็นไปอย่างรวดเร็ว

อำเภอสามพราน อำเภอนี้มีพื้นที่เต็มไปด้วยพืชสวน พืชไร่ และสวนพืชป่าในบริเวณฝั่งคลองจินดา ไร่อยู่ไปตามริมน้ำจนถึงตัวอำเภอ และตามลำน้ำนครชัยศรีไปจนถึงบ้านท่าพูดและมีป่าโปร่งกระจัดกระจายทั่วไป พื้นที่ที่ติดต่อกับอำเภอเมืองและนครชัยศรี เต็มไปด้วยทุ่งนา อำเภอนี้มีแม่น้ำนครชัยศรีไหลผ่าน และลำคลองจินดาเป็นเสมือนสายโลหิตของชาวสามพรานทีเดียว ยังมีคลองเล็กคลองน้อยแยกเข้าไปในเนื้อที่สวนมากมาย จึงทำให้เศรษฐกิจของอำเภอนี้เจริญมากโดยเฉพาะ การทำสวนผลไม้ ซึ่งทำรายได้ให้แก่จังหวัด

เช่น การทำสวนส้มโอ (พันธุ์นครชัยศรี เรียกตามมงคลเดิม) สวนองุ่น สวนมะม่วง สวนส้มเขียวหวาน สวนส้มกา สวนชมพู สวนมะพร้าวน้ำหอม ขณะนี้ชาวสวนหันมาทดลองปลูกฝรั่งพันธุ์ผลใหญ่กัน นอกจากนี้ยังมีสวนกุหลาบ สวนกล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งทำชื่อเสียงให้กับชาวสามพรานและจังหวัดนครปฐมมาแล้ว ในเขตอำเภอสามพราน มีโรงงานอุตสาหกรรมมากตั้งอยู่ 2 ข้างทางและริมแม่น้ำนครชัยศรี ซึ่งเป็นย่านที่มีประชาชนอยู่หนาแน่น

อำเภอนครชัยศรี อำเภอนี้มีแม่น้ำนครชัยศรีไหลผ่าน และมีคลองหลายสายแยกจากแม่น้ำนี้เข้าไปในเนื้อที่นา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา จะมีการทำไร้ สวน อยู่เฉพาะริมแม่น้ำ โดยเฉพาะบ้านคลองหนองจอก บ้านจิวราย บ้านคลองมหาสวัสดิ์ บ้านลานตากฟ้า มีป่าโปร่งติดต่อกันเป็นแนวเดียวกัน ตั้งแต่บ้านโพธิ์ บ้านวัดน้อย บ้านวังแก้ว มีลำน้ำบางแก้วไหลผ่าน การทำมาหากินของชาวอำเภอนครชัยศรีเหมือนกับชาวอำเภอสามพรานทุกอย่าง เพราะพื้นที่ภูมิประเทศคล้ายคลึงกัน ขณะนี้การลงทุนอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ก็ขยายเข้ามาในท้องที่นี้มาก ประชาชนมีเศรษฐกิจดีขึ้นเดียวกับอำเภอสามพราน

ทั้งอำเภอนครชัยศรีและอำเภอสามพราน ประชาชนจะอยู่อย่างหนาแน่นตามริมแม่น้ำลำคลองเช่นสมัยโบราณ ความเขียวชอุ่มจะอยู่แถบลำน้ำ ส่วนที่ถัดออกมาทั้งสองฟากจะเป็นเนื้อที่นา

เส้นทางคมนาคมติดต่อกับอำเภอเมือง นอกจากจะใช้ถนนเพชรเกษมแล้ว ยังมีถนนที่มีลักษณะค่อนข้างอ่อน กว้าง 2 ทางวิ่ง และกว้าง 1 ทางวิ่งหลายสาย ติดต่อกับอำเภอเมืองเข้าอำเภอนครชัยศรี ไปถึงอำเภอสามพรานได้ โดยเริ่มจากทางแยกวัดกลางสายหนึ่ง กับทางเข้าวัดต้นสำโรงอีกทางหนึ่ง โดยผ่านบ้านรางกระโดน ไปทางบ้านท้องไทร บ้านลาดสะแก ต่อจากนั้นมีถนนอ่อนที่ใช้ได้ดีในฤดูแล้ง ขนานกับลำคลองบางพระ ไปถึงวัดบางพระจุดแม่น้ำนครชัยศรีอีกสายหนึ่งแยกจากบ้านท้องไทร ผ่านบ้านศิริชะทอง บ้านสะพานหกไปสู่บ้านห้วยพลู และไปถึงตัวอำเภอนครชัยศรีได้ และสายนี้เรียบตามริมแม่น้ำนครชัยศรี เข้าสู่อำเภอสามพรานตรงบ้านท้ายคู้ ไปพบกับถนนขนาดสองทางวิ่งที่ตรงนี้ แล้วผ่านเข้าบ้านหอมเกร็ด จุดบ้านท่าตลาด บรรจบกับถนนเพชรเกษม ถ้าจะเทียบกันระหว่างอำเภอสามพรานและอำเภอนครชัยศรีในด้านเส้นทางคมนาคม นครชัยศรีมีเส้นทางถนนมากกว่า แต่อำเภอสามพรานมีเส้นทางน้ำมากกว่า

อำเภอกำแพงแสน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพืชไร่ โดยเฉพาะไร้อ้อย ไร้ฝักมีไม่มาก มีลำคลองและหนองน้ำตลอดปี ทางตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอ เช่น บริเวณบ้านห้วยด้วน บ้านทุ่งบัว มีการทำนาเป็นหย่อม ๆ ความหนาแน่นของประชากรจะอยู่กระจุกกระจายทั่วไป จะมีประชากรหนาแน่นตรงสองข้างทางตั้งแต่ตัวอำเภอขึ้นไปตามถนนมาลัยแมน จนถึงเข้าเขตจังหวัดสุพรรณบุรี พื้นที่ในเขตอำเภอนี้ค่อนข้างสูงกว่าอำเภออื่น ๆ ในเขตติดต่อกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ถึงแม้จะมีคลองชลประทาน แต่ลำน้ำลำคลองน้อย จึงเหมาะแก่การทำไร้อ้อย ไร้มันสำปะหลัง และพืชไร่อื่น ๆ มากกว่าพืชประเภทผักและผลไม้ อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยเกษตรได้มาตั้งที่ส่วนหนึ่ง จึงเป็นที่เชื่อว่าพื้นที่บริเวณนี้และส่วนที่ไกลออกไปของอำเภอนี้ จะได้รับการปรับปรุงการส่งเสริมการชลประทานให้การเกษตรในพื้นที่ที่เคยแห้งแล้ง กลับกลายเป็นที่ที่เต็มไปด้วยพืชผลขึ้นเขียวชอุ่ม และเต็มไปด้วยทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ ขึ้นได้

การคมนาคมในท้องที่นี้สะดวก มีเส้นทางถาวรหลายสาย เช่น ถนนที่ตัดเข้าอำเภอท่ามะกา ผ่านวัดพระแท่นดงรัง ที่ตำบลท่าเรือ และมีทางแยกก่อนจะถึงตำบลท่าเรือไปยังอำเภอบางแพนได้อีกสายหนึ่ง ทางซีกถนนเดียวกัน แต่เลยไปทางสุพรรณบุรี มีทางแยกเข้าโรงเรียนการบินของกองทัพอากาศเป็นถนนชั้นดีมาก ตรงข้ามกับทางแยกเข้าอำเภอท่ามะกา มีทางแยกเข้าอำเภอบางเลน และก่อนจะถึงตัวอำเภอกำแพงแสน ตรงวัดหนองปลาไหล มีทางแยกเข้าอำเภอดอนตูม ซึ่งอยู่ทางขวามือเข้าอำเภอกำแพงแสน นอกจากถนนที่กล่าวมาแล้ว จะมีถนนพื้นอ่อนอีกหลายสายและก็ใช้การได้ดีในฤดูแล้ง ยกเว้นสายที่มีการขนส่งบรรทุกอ้อยกันมาก

อำเภอบางเลน เป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุด มีแม่น้ำนครชัยศรีไหลผ่านและมีลำคลองแยกเข้าสู่ที่นาหลายสาย พื้นดินจึงเป็นที่ลุ่ม ลักษณะเป็นดินเหนียวดำ เช่นเดียวกับอำเภอนครชัยศรีและสามพราน เพราะหนาน้ำน้ำจะท่วมสองฟากฝั่ง จึงมีดินตะกอนมาทับถมทั่วทุกปี พื้นที่เหมาะแก่การทำนามาก เนื่องจากมีน้ำท่วมถึง ฝนตกน้ำขังในท้องที่นาพอเหมาะพอดีกับความต้องการของดินข้าว เช่นเดียวกับอำเภอนครชัยศรี และอำเภอเมือง แถบบริเวณริมแม่น้ำมีป่าโปร่ง เรือกสวนและสวนผลไม้ เศรษฐกิจของชาวอำเภอนี้ขึ้นอยู่กับการทำนา มีการจับสัตว์น้ำมาก เช่น ปลา กุ้ง กุ้งนางและสัตว์น้ำอื่น ๆ ตามแม่น้ำลำคลองทั่วไป

โรงงานอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ มีอยู่ตามริมแม่น้ำ เช่น โรงสีข้าว โรงทำน้ำตาล ประชาชนอยู่กันหนาแน่นในเขตอำเภอ และกระจุกกระจายกันอยู่สองฟากฝั่งแม่น้ำ

การคมนาคมของอำเภอนี้ มี 2 ทาง ทั้งทางน้ำและทางบก ทางน้ำก็สามารถเดินทางติดต่อได้สะดวกจนถึงจังหวัดสุพรรณบุรี หรือจะเดินทางทางเรือจากกรุงเทพฯ ถึงสุพรรณบุรี โดยเรือด่วนก็สะดวกสบาย ทางบก มีถนนที่แยกจากถนนมาลัยแมนมายังอำเภอบางเลนโดยตรง มีสายเดียวเป็นถนนถาวรผ่านบ่อน้ำจืด บ้านไผ่หูช้าง บ้านไผ่คอกวัว ถึงตัวอำเภอบางเลน อีกสายหนึ่ง เหนือตัวอำเภอขึ้นไปแยกจากถนนสายมาลัยแมนเข้าทางบ้านท่าเสา ผ่านบ้านไผ่คอกเนื้อ เป็นถนนลูกรังค่อนข้างแข็ง เมื่อเข้าตัวตำบลบางหลวงแล้ว มีทางวกเข้าตัวอำเภอบางเลนได้ โดยเรียบขนานกับแม่น้ำนครชัยศรี ยังมีถนนจากอำเภอบางเลนไปยังจังหวัดปทุมธานี ได้เป็นถนนชั้นดี ทำให้การเดินทางนี้ถึงกรุงเทพฯ รวดเร็วกว่าจะต้องผ่านเส้นทางเดิมเข้ากรุงเทพฯ

อำเภอคอนตูม เต็มไปด้วยป่าโปร่งและทุ่งนามีประชากรไม่หนาแน่น มีถนนใช้การได้ดีหลายสาย โดยติดต่อจากอำเภอเมืองและอำเภออื่น ๆ สภาพของถนนไม่เสียหายมากนัก เพราะรถบรรทุกของหนักมีน้อย ธรรมชาติสงบเงียบ ผู้คนอยู่อย่างกระจัดกระจายและสงบมาก มีหนองน้ำที่ใช้ได้ตลอดปี ในพื้นที่บ้านวังไทร และบ้านสามง่าม เรื่องน้ำอำเภอนี้ไม่ค่อยมีปัญหา นัก ประชาชนเมื่อชีพทำนาเป็นพื้นมีการทำไร่ ไร่อ้อยและผลไม้บ้าง ตรงบริเวณที่ติดต่อกับอำเภอเมืองและนครชัยศรี มีการจับสัตว์น้ำในฤดูน้ำหลาก และ ตามท้องทุ่งนาบ้าง

การคมนาคมของอำเภอนี้มีทางเดียว คือ ทางบก มีถนนหลายสายติดต่อกับอำเภอเมือง ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง พื้นอ่อนขนาด 2 ทางวิ่ง และมีสายหนึ่งจากตัวอำเภอไปต่อกับถนนสายที่เข้าอำเภอบางเลนได้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและคณะตุลาการสาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมด้วยอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและคณะผู้พิพากษาศาลจังหวัดนครปฐม ขณะเยี่ยมชมองค์พระปฐมเจดีย์

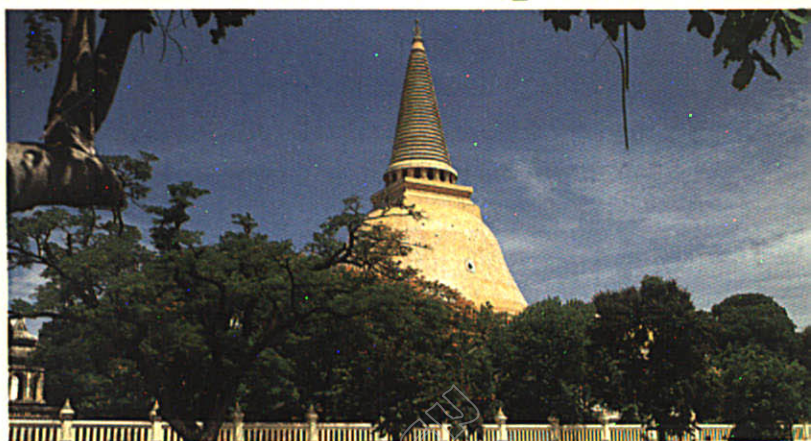
นายกสมาคมพ่อค้าจังหวัดนครปฐม
มอบของที่ระลึกแด่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
สาธารณรัฐประชาชนจีน

งานเลี้ยงต้อนรับคณะตุลาการสาธารณรัฐประชาชนจีน

สถานที่สำคัญในจังหวัดนครปฐม

องค์พระปฐมเจดีย์

นับเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทยที่สำคัญและเก่าแก่ที่สุด นั่นคือองค์พระปฐมเจดีย์ ปุชนิยมสถานสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นเจดีย์องค์แรกในดินแดนสุวรรณภูมิใหญ่ที่สุดในโลกจึงเป็นที่เชิดหน้าชูตาของชาวไทยทั้งชาติ แทบทุกวันจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศมานมัสการอยู่เสมอ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากรวมโบราณวัตถุไว้มากมาย เป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจากหนังสือเรื่องพระปฐมเจดีย์กับน้ำเต้าของ ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล ทรงนิพนธ์ไว้ ท่านให้ความเห็นเกี่ยวกับการสร้างพระปฐมเจดีย์ว่า การที่จะทราบว่าการปฐมเจดีย์สร้างขึ้นเมื่อใดและใครเป็นผู้สร้างนั้น จะต้องย้อนกลับตั้งแต่ พระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายอยู่ในภูมิภาคนี้ประเทศ คืออินเดียตอนกลาง แต่ยังไม่ได้เป็นศาสนาประจำชาติของประเทศใด ต่อมาสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชขึ้นครองราชสมบัติในแคว้นมคธของอินเดียเมื่อ พ.ศ. 274 ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีพระเดชานุภาพใหญ่หลวง พระองค์สละพระทัยในการรบพุ่ง มุ่งหมายจะแผ่พระเดชานุภาพทางธรรม เพราะทรงเห็นว่า พระพุทธศาสนามีคติธรรมล้ำเลิศกว่าศาสนาอื่น ๆ จึงทรงอุปถัมภ์ และเผยแพร่ไปนานาประเทศโดยส่งพระสงฆ์เป็นสมณทูตออกไป มีข้อความตอนหนึ่งในหนังสือมหาวงศ์ คือ พงศาวดารของเกาะลังกา โดยพรรณนาไว้ว่า “สุวณฺณภูมิ เตเว เทวโสถน อุตฺตรเมว” แปลความว่า “ให้พระโสถนเถระกับพระอุตฺร ไปยังสุวรรณภูมิ” นักปราชญ์ทั้งหลายเห็นพ้องกับอาจารย์ริสเควิตส์ ที่ว่า เริ่มต้นแต่รามัญประเทศ (คือเมืองมอญ) ไปจดเมืองญวน และตั้งแต่พม่าไปจนถึงปลายแหลมมลายู เมืองนครปฐมน่าจะเป็นราชธานีของสุวรรณภูมิ และคงเรียกว่า สุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศด้วย

หลักฐานที่ปรากฏชัดว่าเมืองนครปฐมเป็นเมืองที่พระพุทธศาสนามาเผยแพร่เป็นครั้งแรกที่นี่ ก็คือ องค์พระปฐมเจดีย์ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยเดียวกับครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชยังครองราชสมบัติอยู่แน่นอน เพราะลักษณะองค์เจดีย์นั้น เดิมเป็นสถูปกลมรูปทรงคล้ายบาตรคว่ำ (โอคว่ำ) แบบสัญจิเจดีย์ ในประเทศอินเดียที่พระเจ้าอโศกมหาราชสร้างไว้ และวัดที่สร้างขึ้นเป็นวัดแรกในประเทศไทย ก็คือ วัดพระปฐมเจดีย์นี้เอง ผู้ปกครองวัดหรือสมภารเจ้าวัดก็คือพระอรหันต์ผู้นำพระพุทธศาสนามาเผยแพร่ในยุคนั้น ผู้สร้างพระเจดีย์องค์เดิมจะต้องเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ที่มีกำลังความสามารถมาก และคงสร้างไว้ในเมืองหลวงด้วย พระสถูปองค์

เดิมสูง 19 วา 2 คอก (39 เมตร) หลักฐานอื่น ๆ ที่พบมาก ได้แก่ พระสถูปต่าง ๆ ศิลธรรมจักร จารึกพระธรรมเป็นภาษามคธ คือ คาลาเยธมมา พระแท่นพุทธอาสน และรอยพระพุทธรูป ทำเป็นที่สักการะแทนพระพุทธรูปในสมัยนั้นยังไม่มีพระพุทธรูป ลักษณะขององค์พระเจดีย์ตอนบน เป็นพุทธอาสนสี่เหลี่ยมตั้งไว้มีฉัตรปักเป็นยอดฐานพระสถูปเป็นรูปสี่เหลี่ยม รอบฐานทำเป็นที่เดินประทักษิณ มีรั้วล้อมรอบภายนอก ก่อด้วยอิฐชนิดเดียวกัน

เมื่อมีพระปฐมเจดีย์ ก็น่าจะมีสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ตามมา มีการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์เป็นครั้งคราว โดยเฉพาะฤดูเข้าพรรษา สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงกล่าวไว้ในหนังสือมูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทย ข้อ 3 ว่า “...ที่ลานพระปฐมเจดีย์ ข้าพเจ้าได้ขอให้ผู้ดูแลแห่งหนึ่งที่มีนามว่าพระ ก็พบรากห้องกุฏิพระสงฆ์แต่โบราณ....” ก็แสดงว่าวัดแรกของประเทศไทย ก็คือวัดพระปฐมเจดีย์นี้เอง และกุฏิสมัยนั้นอยู่ทางด้านขวาพระ

เมืองนครปฐมได้เจริญและเสื่อมลง วัดพระปฐมเจดีย์ก็เช่นเดียวกัน ได้ชำรุดทรุดโทรมกว้างไปตามสภาพบ้านเมือง จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 2 ในราชวงศ์จักรี กุฏิของพระสงฆ์ได้ย้ายมาอยู่ทางด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์ คือทางด้านหน้าวิหารพระร่วงโรจนฤทธิ์ ศาลาการเปรียญอยู่บริเวณต้นพระศรีมหาโพธิ์ หมู่กุฏิพระสงฆ์ ปลูกอยู่ทางด้านตะวันตกของศาลาการเปรียญ ส่วนพระอุโบสถคงอยู่ ณ ที่เดิม คือด้านตะวันออก ตรงกับพระอุโบสถในปัจจุบัน เพียงแต่ว่าตั้งอยู่กับพื้นดิน

การสร้างพระเจดีย์จะต้องบรรจุพระบรมสารีริกธาตุแน่นอน เพราะสมัยที่พระเจ้าอโศกมหาราช ได้ทรงมอบพระบรมสารีริกธาตุให้สมณทูตทุกสาย สมณทูตเหล่านั้นเมื่อประกาศพระพุทธศาสนา ณ ที่ใด เป็นหลักฐานมั่นคงแล้ว ก็จะสร้างพระเจดีย์เพื่อบรรจุพระบรมธาตุเช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ทรงกระทำในชมพูทวีป

พระปฐมเจดีย์ได้รับการปฏิสังขรณ์มาหลายสมัย จากสถูปทรงโอคว่ำเมื่อ

“1. สมัยสุวรรณภูมิ ตั้งแต่แรกสร้างปฐมเจดีย์ ราว พ.ศ. 350 - ราว พ.ศ. 1000

2. สมัยทวารวดี เป็นสมัยที่ก่อสร้างเพิ่มเติมองค์พระปฐมเจดีย์ตั้งแต่ ราว พ.ศ. 1000 จนถึง พ.ศ. 1600

3. สมัยพระปฐมเจดีย์ทศโทรม ตั้งแต่ พ.ศ. 1600 จนถึง พ.ศ. 2396 จนถึงสมัยปัจจุบัน”

รูปพรรณสัณฐานขององค์พระปฐมเจดีย์องค์เดิม ๆ เป็นอย่างไรก็ขอให้พิจารณาตามรูปเขียนบนฝาผนังด้านองค์พระ-

เจดีย์ และมีเจดีย์จำลองอย่างทางทิศใต้ในเรื่องการสร้างองค์เจดีย์แต่เดิมนั้น มีเล่าสืบ ๆ กันมาเป็นตำนานอยู่หลายตำนานด้วยกัน ดังจะยกจากเรื่องพระปฐมเจดีย์ของท่านเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) เรียบเรียงไว้แต่ปีฉลู พ.ศ. 2408 ซึ่งสำนักงานจัดหาประโยชน์และรักษาองค์พระปฐมเจดีย์จัดพิมพ์เมื่อ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2516 เป็นตำนานฉบับพระยาราชสมภาร และฉบับตาปะขาวรอดได้เล่าไว้ว่า

ท้าวสีการาช ครองเมืองศรีวิชัย (คือ เมืองนครชัยศรี) มีบุตรชายชื่อ พระยาขง ต่อมาพระยาขงได้ครองราชสมบัติแทนบิดาที่สวรรคตไป พระยาขงมีมเหสีมีพระกุมารองค์หนึ่ง โหรทำนายว่า กุมารองค์นี้มีบุญญาธิการมาก แต่จะทำปิตุฆาต พระยาขงจึงรับสั่งให้นำกุมารไปทิ้งเสีย ราชบุรุษก็นำกุมารไปทิ้งไว้ในป่าไผ่ข้างบ้านยายพรหม ยายพรหมก็ได้เลี้ยงกุมารไว้โดยไม่ทราบว่าเป็นบุตรของใคร ต่อมายายพรหมยกกุมารให้ยายหอมซึ่งเป็นญาติเลี้ยงต่อเพราะครอบครัวของยายหอมไม่มีบุตร ยายหอมเลี้ยงกุมารไว้จนโตกุมารลาขายขึ้นไปเมืองเหนือถึงสุโขทัย บังเอิญไปพบข้างพระเจ้าแผ่นดินสุโขทัย อาละวาดสลัดหม้อควาญไล่แทงผู้คนอยู่ แต่ไม่มีผู้ใดสามารถจับข้างนั้นได้ กุมารเข้าไปดูข้างก็อาละวาดไล่แทงกุมาร กุมารจึงจับข้างตกลงไว้กับดิน คนทั้งปวงจึงจับข้างได้ ความทราบถึงพระเจ้าแผ่นดินสุโขทัย จึงชุบเลี้ยงกุมารไว้เป็นบุตรบุญธรรม จนกระทั่งเจริญวัยพอที่จะปกครองเมืองได้ จึงจัดให้กุมารไปตั้งที่บ้านเจ็ดเสมียน ได้ซ่องสุมผู้คนไว้เป็นอันมากแล้ว จึงยกมาตั้งอยู่บ้านเล่า ได้รวบรวมพลอีกประมาณสี่หมื่น ยกมาบ้านยายหอมมาตั้งอยู่ที่ป่าแดง แล้วมีหนังสือเข้าไปถึงพระยาขง ให้พระยาขงออกมากระทำยุทธหัตถีกัน

ในหนังสือบางเรื่องกล่าวว่า กุมารเป็นบุตรบุญธรรมของพระยาราชบุรี ซึ่งทุกปีจะต้องนำดอกไม้เงินดอกไม้ทองไปถวายพระยาขงเจ้าเมืองกาญจนบุรีกุมารบุตรบุญธรรมเห็นว่า เมืองราชบุรีไม่สมควรที่จะเป็นเมืองขึ้นใคร จึงขอให้หยุดส่งเครื่องบรรณาการได้ พระยาขงเห็นว่า พระยาราชบุรีเป็นขบถ จึงยกทัพลงมาจับพระยาราชบุรีฆ่าเสีย พระยาราชบุรีจึงให้บุตรบุญธรรมเป็นแม่ทัพออกรบศึกครั้งนี้ ในตำนานกล่าวว่า ครั้งนั้นสนามรบอยู่ที่แขวงเมืองนครชัยศรี พระยาขงกับกุมารบุตรบุญธรรมได้กระทำยุทธหัตถีกัน พระยาขงเสียทีถูกกุมารฟันด้วยขอจ้าวควาญกับข้างพระที่นั่ง ที่ตรงนั้นจึงเรียกว่า ถนนขาดและเรียกตำบลนั้นว่าตำบลถนนขาด มาจนทุกวันนี้ กุมารจึงยกทัพเข้าไปตั้งอยู่ในเมืองกาญจนบุรี และต้องการให้พระมเหสีพระยาขง ซึ่งเป็นมารดาของตนเป็นภรรยาแต่ก็มีเหตุลลใจให้ทราบว่าเป็นมารดาเสียก่อน ตอนนั้นตำนานเล่าว่า เทพยดาเนรมิตเป็นแพะ บางแห่งว่าเป็นวิฬาร์ (แมว)

แม่ลูกอ่อนนอนขวางบันไดปราสาทของมเหสี กุมารเดินขึ้นบันไดข้ามสัตว์แม่ลูก ในขณะที่นั้นได้ยินลูกสัตว์พูดกับแม่ว่า “เราเป็นสัตว์เครื่องจตุรกาย ท่านจึงข้ามเราไป” แม่สัตว์จึงเสริมว่า “นับประสาอะไรกับเราเป็นสัตว์เครื่องจตุรกาย แม้มารดาของท่าน ๆ ยังจะเอาเป็นเมีย” สาเหตุนี้เองที่ทำให้กุมารเกิดความละอายใจ เมื่อพบพระมเหสี กุมารจึงตั้งสัจอธิษฐานว่า ถ้าหญิงคนนี้เป็นมารดาจริง ขอให้ฉันมีไหลออกจากต้นทั้งคู่ ถ้าไม่ใช่ก็อย่าให้เกิดปรากฏการณ์นั้นออกมา ปรากฏว่ามีน้ำนมไหลออกมาจากต้นทั้งคู่จริง เมื่อแม่ลูกรู้จักกันก็ทราบว่พระยาขงนั้น เป็นพระบิดาบังเกิดเกล้าก็เสียใจไกรธยายหอมที่ไม่บอกให้ทราบตั้งแต่ต้น จึงจับยายหอมฆ่าเสีย ยายหอมก่อนจะตายด้วยความเสียใจ ก็รำเียให้ครันตายแล้วแรงลงมากินศพยายหอม บ้านยายหอมก็เรียกว่าโคกยายหอมมาจนทุกวันนี้เหตุนี้เองคนทั้งปวงจึงเรียกว่า พระยาพาน (พระยาพาล) เพราะฆ่าบิดาแล้วยังฆ่าผู้มีพระคุณคือยายหอมอีก แต่ตำนานบางเรื่องว่า ตอนเกิด เจ้าพนักงานเอาพานทองรองรับ หน้าเลยกระทบพานเป็นแผล คนทั่วไปจึงเรียกว่า พระยาพาน ตั้งแต่นั้นมา

เหตุที่เป็นผู้ฆ่าบิดาและยายหอมนี้เอง จึงเกิดวิตกว่า จะรับกรรมหนัก เมื่อพุทธศักราชล่วงได้ 569 ปี จึงได้ประชุมพระอรหันต์ และพระสงฆ์ทั้งปวงว่าจะทำกุศลสิ่งใดกรรมนั้นจึงจะเบาลง ที่ประชุมมีมติให้สร้างพระมหาเจดีย์ใหญ่ สูงชันนเขาเหิน กรรมจึงจะเบาบางลง พระอรหันต์ที่มาประชุม นั้น ชื่อ พระศิริมานนท์ พระองค์สิมมาล ที่ประชุมพระอรหันต์เรียกว่า ธรรมศาลามาจนทุกวันนี้

พระยาพานให้ทำฐานเพื่อจะก่อเจดีย์ที่พระพุทธรเจ้าเสด็จมาบรรทมในที่สวนแทนไว้ท้ายมหาพรหม แล้วเอาหม้อที่ตีสามโหม่งแล้วดั่งกระหิมไปจนค่า มาหนุนไว้ได้แทนบรรทม แล้วก่อเจดีย์ขึ้นเป็นลอมฟาง (คล้ายกองฟาง) สูงชันนเขาเหิน พร้อมกับบรรจุพระทันตธาตุ (พระเขี้ยวแก้ว) ไว้องค์หนึ่ง สร้างเสร็จถวายเขตแดนโดยรอบ ชั่วเสียงข้างร้อง คำว่า สูงชันนเขาเหิน คงจะหมายถึง มองเห็นนกขนาดตัวเท่านกเขาบินสูงจนเห็นเป็นจุด หรือระยะความสูงที่สุดที่นกเขาสามารถบินได้ ถ้าสูงกว่านั้นแล้วไม่สามารถบินต่อไปได้ หรือคำว่าอาณาเขตชั่วเสียงข้างร้อง คงจะไกลขนาด 3-4 กิโลเมตรในสมัยนั้น เพราะไม่มีเสียงยวดยานรบกวน คำว่า หม้อตีสามโหม่งดั่งกระหิมไปจนค่า ก็คงจะดั่งประมาณเกือบครึ่งวัน แต่ไม่ได้บอกว่ตีเวลาใด จึงคาดคะเนยาก

มีกษัตริย์ปกครองต่อมาอีกหลายองค์ จนถึงสมัยพระเจ้าหงสาวดีแห่งเมืองมอญมีพระราชประสงค์ขึงตีสามโหม่งดั่งกระหิมไปจนค่า จึงยกทัพมาขุดหม้อที่ฝังไว้ได้แทนพระบรรทม พอขุดลงไปถึงหม้อ หม้อก็ทรุดลงไป พระเจดีย์ก็ทรุดไปด้วยเจ้าเมืองหงสาวดีเห็นว่า การกระทำของพระองค์ไม่สมควรแน่ คงจะเป็นบาปกรรมเพราะเจ้าของคงจะไม่อนุญาต จึงให้ก่อเป็นองค์ปรางค์ต่อตั้งขึ้นบนหลังองค์ระฆังเดิมที่พังแต่ก็ยังไม่สูงไม่เท่าเดิม

สำหรับตำนานพระปฐมเจดีย์ฉบับพระยามหาอรรณนิกรและฉบับนายทอง ก็ได้เล่าถึงการสร้างพระปฐมเจดีย์ ซึ่งมีข้อความเกี่ยวข้องกับการสร้างพระประโทณเจดีย์ด้วย แต่สร้างเมื่อพุทธศักราชล่วงได้ 1199 พรรษา ในหนังสือไตรภูมิพระร่วงก็บอกเวลาไว้ตรงกัน ตำบลบ้านพราหมณ์ก็มีมาก่อนเมืองนครชัยศรี เรียกบ้านพราหมณ์ว่าบ้านไทณะพราหมณ์ไทณะ คือทะนานทอง ที่ดวงพระบรมธาตุพระพุทธรเจ้าซึ่งบรรจุไว้ในเรือนหิน เมื่อพุทธศักราชล่วงได้ 1133 พรรษา

เมื่อท้าวศรีสิทธิชัยสร้างเมืองนครชัยศรีเป็นเมืองหลวง เจ้าเมืองสั่งกาต้องการทะนานทอง จึงขอให้พระยาภักดีศเระมาขอเพื่อชาวลังกาไว้วันมัสการ ท้าวศรีสิทธิชัยยินดี แต่ขอเปลี่ยนกับพระบรมสารีริกธาตุทะนานหนึ่ง พระยาลังกาก็ยินดีพระยาภักดีศเระก็รับพระบรมสารีริกธาตุมามอบ

ให้พระยาศรีสิทธิชัย พระยาศรีสิทธิชัยจึงให้ขอทะนานทองจากหมูปราหมณ์ หมูปราหมณ์ไม่ยอมให้ เพราะบรรพบุรุษของตนได้สั่งไว้ว่าท้าวพระยาสามลราชและเทวดาอินทร์พรหมท่านซึ่งเอาพระบรมสารีริกธาตุ ไปสิ้นแล้ว ยังเหลือแต่ทะนานทองไว้บูชาเท่านั้น ถึงตอนนี้ ผู้อ่านคงสงสัยว่าท้าวพระยาสามลราชและเทวดาอินทร์พรหมนั้นคือใครทำไมจึงมาชิงเอาพระบรมสารีริกธาตุไปได้ เรื่องนี้เป็นเรื่องปาฏิหาริย์ของพระบรมธาตุ เมื่อไม่ได้ทะนานทอง พระยาศรีสิทธิชัยขัดเคืองมากจึงยกทัพออกไปตั้งเมืองอยู่ต่างหากให้ชื่อว่า เมืองปาวน ท่านจึงให้สร้างพระปฐมไสยาสน์ขึ้นองค์หนึ่งใหญ่ยาวมโหฬาร หรือจะเป็นพระปฐมเจดีย์ ความตอนนั้นก็กล่าวไว้ไม่ชัดเจน อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาบรรจุไว้ในนั้น แล้วหักหาญเอาทะนานทองให้พระยาภักดีศรธระนำไปถวายเจ้าเมืองลังกา เจ้าเมืองนำไปบรรจุไว้ในสุวรรณเจดีย์ แรกสร้างพระปฐมเจดีย์นั้น กล่าวว่า พุทธศักราชล่วงไว้ 1199 พรรษา โดยเจ้าเมืองละโว้ ชื่อเกาะวรรณดิราช ได้ก่อพระเจดีย์ล้อมเรือนศิลา ครั้นนั้นพระยาภักดีใจ ครองเมืองหลวงต่อแดนยโสธร และพระยาโสทองสม ครองเมืองนครชัยศรี (คือ นครปฐม) บางตำนานว่าครองเมืองราชบุรี มีเหตุฆ่าพระยาภักดีราชผู้เป็นบิดา แล้วปลงพระมารดาของตัว รู้สึกสังเวชใจ จึงคิดกันมาซ่อมแปลงวัดพระสังฆรัตนธาตุ พระอารามบ้านธรรมศาลา ที่พระยาศรีสิทธิชัยสร้างไว้แต่ก่อน เรื่องต่อจากนี้ไปก็คล้ายกับเรื่องของพระยาราชสัมภากรและดาปะขาว รอดกล่าวไว้ กล่าวคือมีผู้มาสร้างเพิ่มเติมพระปฐมเจดีย์เมื่อภายหลัง คือยอดปราสาทสร้างซ้อนองค์พระสถูปเดิม แต่ในตำนานเรื่องพระยาภักดีพาพานเป็นเรื่องของมอญ เจ้าพระยาพิพากวงศ์ และ ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล ให้ความเห็นว่า ส่วนที่เป็นองค์ปราสาทนั้นเป็นแบบเขมร จึงเข้าใจว่าเขมรน่าจะซ่อมแซมปรับปรุงขึ้นใหม่ให้เป็นแบบเขมร ครั้งที่เขมรเป็นใหญ่ในดินแดนมอญ (ละโว้) ราว พ.ศ. 1500 เป็นต้นมา

หลังจากพุทธศักราช 1500 เป็นต้นมา พระพุทธเจดีย์ก็ทรุดโทรมลงเนื่องมาจากขาดการบำรุงรักษา เหตุที่เจ้าเมืองอ่อนแอก็เป็นได้ จนกระทั่งถูกพระเจ้าอู่ทองแห่งพม่ามาตีเมืองนครปฐม เพราะหลักฐานวัตถุโบราณที่ขุดได้จากเมืองนครปฐมก็ขุดได้ที่เมืองพุกามแห่งเดียว เช่น พระพิมพ์และเงินเหรียญของโบราณ เป็นรูปสังฆาข้างหนึ่ง ปราสาทข้างหนึ่ง อานันทเจดีย์ที่เมืองพุกามซึ่งสร้างขึ้นหลังพระเจ้าอู่ทองที่ 1 นั้นก็เป็นแบบเดียวกับวัดพระเมรุที่จังหวัดนครปฐมทุกอย่าง ยกเว้นพระพุทธรูปในซุ้มทั้ง 4 เป็นพระยืน ที่วัด

พระเมรุ เป็นพระนั่งห้อยพระบาท หลังจากพระเจ้าอู่ทองตีเมืองนครปฐมได้ก็กวาดต้อนผู้คนไป เมืองนี้ก็กลายเป็นเมืองร้าง อู่ทองจึงเป็นเมืองหลวงต่อมา สมเด็จพระมหาธรรมราชาทรงพิจารณาว่า ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง พ.ศ. 1835 ยังมีชื่อเมืองสุพรรณภูมิ ซึ่งก็คืออู่ทองนั่นเอง ซึ่งเป็นเมืองหลวงสุดท้ายของอาณาจักรทวารวดี ตามที่ ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล ทรงกล่าวว่า ถ้าพระวินัยของสมเด็จพระมหาธรรมราชาเรื่องพงศาวดารของพระเจ้าอู่ทองถูกต้องแล้ว ร้อยปีต่อมาเมื่อราว พ.ศ. 1731 พระเจ้าไชยศิริ ต้นวงศ์ของพระเจ้าอู่ทองล้มลงไม่ได้ ก็อพยพลงมาตั้งที่เมืองนี้อีกครั้งหนึ่ง ต่อมาเมืองร้างไปอีก เพราะแม่น้ำดินเย็น ครั้นถึงแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิราว พ.ศ. 2091 จึงตั้งเมืองขึ้นอีกเรียกว่า เมืองนครไชยศรี เพื่อเป็นเมืองต่อต้านข้าศึก (รับศึก) และเนื่องจากพระปฐมเจดีย์ห่างไกลจากเมืองนี้ และในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา จนถึงต้นรัตนโกสินทร์ เมืองไทยต้องคอยรับศึกจากพม่า จนปล่อยให้พระปฐมเจดีย์ปรักหักพัง เต็มไปด้วยปาริภคินี่ไม่มีผู้ดูแลเป็นเวลานาน จนถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พบว่าศาลาการเปรียญอยู่บริเวณต้นพระศรีมหาโพธิ์ หมู่กุฏิพระสงฆ์ปลูกอยู่ทางด้านตะวันตกของศาลาการเปรียญ ส่วนพระอุโบสถคงอยู่ ณ ที่เดิมคือด้านตะวันออกตรงกับพระอุโบสถขณะนี้ เพียงแต่อยู่กับพื้นดิน

ในสมัยรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2374 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นยังทรงผนวช ณ วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส) ได้เสด็จจุดธูปมาที่เมืองนครปฐม พร้อมด้วยคณะสงฆ์และทรงปักกลดประทับ ณ โคนต้นตะคร้อ ได้สังเกตเห็นลักษณะขององค์พระเจดีย์ทรงเห็นว่า ไม่มีพระเจดีย์ใดที่เก่าแก่และยิ่งใหญ่เท่าเจดีย์องค์นี้ ตั้งแต่เสด็จไปพบเห็นมาทั่วประเทศไทย พระองค์ทรงเห็นว่า น่าจะบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้เป็นแน่ หลังจากทรงองค์เสด็จขึ้นสวดมนต์ บนลานพระปฐมเจดีย์จบแล้ว ทรงอธิษฐานว่า ถ้าพระมหาเจดีย์นี้มีพระบรมธาตุบรรจุไว้ภายใน ขอเทพยดาผู้รักษาจงได้แบ่งให้สักสององค์ จะนำไปบรรจุไว้ในพระพุทธรูปที่สร้างใหม่ และในพระเจดีย์เงิน เพื่อไว้บูชาในกรุงเทพฯ แล้วรับสั่งให้นายรินมหาตเล็ก นำผอบใส่พานขึ้นไปตั้งไว้ในโถงพระเจดีย์ ทางด้านทิศตะวันออก ในตอนบ่ายวันที่จะเสด็จกลับ ก็ให้เชิญผอบลงมา ก็หาได้มีอะไรไหม

หลังจากที่ท่านเสด็จกลับได้ประมาณเดือนเศษ คืนหนึ่งประมาณ 5 ทุ่ม ขณะที่พระสงฆ์สวดมนต์ในหอวัดพระธาตุ ซึ่งพระองค์ทรงสร้างพระเนาวรัตน์ไว้องค์หนึ่งปรากฏว่า พระสงฆ์สวดมนต์ไปได้ครึ่งหนึ่ง ก็มีกลุ่มควันสีแดง กลิ่น

หอมเหมือนควนรูป ควันนั้นมากขึ้น จนพระพุทธรูปแลดูแดง เหมือนสีนาก พระสงฆ์ทั้งปวงตกใจ ลูกไปดูด้วยสำคัญว่า ไฟไหม้แต่ก็ไม่เห็นอะไร จึงสวดมนต์ต่อไปจนจบ เมื่อสวดมนต์จบแล้ว ควันจางลง จึงช่วยกันค้นคว้าใครสูมไฟไว้ที่ไหน ก็ไม่พบ รุ่งขึ้นไปกราบทูลให้ทราบ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ จึงเสด็จทอดพระเนตรพระพุทธรูปพระเนาวรัตน์ พบพระธาตุมากขึ้นกว่าเก่า 2 องค์ รับสั่งถามพระสงฆ์ ก็ไม่มีผู้ใดทราบ พระธาตุนั้นเล็กเท่าเมล็ดพันธุ์ฝักกาด สีขาวเหมือนดอกพิทูล จึงโปรดบรรจุไว้ในพระสัมพุทธพรรณีองค์หนึ่ง ในพระเจดีย์สุวรรณผลึกองค์หนึ่ง พระองค์มีศรัทธามากมั่ง จะทรงสถาปนาบูรณะปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์ ด้วยมีพระทัยว่ามีพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าบรรจุอยู่ จึงนำความกราบทูลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ พระเจ้าอยู่หัวไม่ทรงโปรดฯ เพราะทรงเห็นว่าเป็นของอยู่ในป่ารก จะทำขึ้นก็ไม่เห็นเป็นประโยชน์ใด จึงทรงพระจินตนาไว้ว่า จะทรงบูรณะปฏิสังขรณ์ให้จงได้

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เสดยราชย์ได้ 2 ปี โปรดให้เริ่มลงมือก่อสร้างปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นการใหญ่ ในปีแรก พ.ศ. 2395 โปรดให้สมเด็จพระเจ้าพระยาพระบรมมหาประยูรวงศ์เป็นแม่กองจัดสร้าง ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2398 สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ถึงแก่พิราลัย จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดีเป็นแม่กองเจ้าของการจัดทำต่อไป

เมื่อวันอังคารที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2400 (เดือน 5 ขึ้น 9 ค่ำ ปีมะเมีย) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังวัดปฐมเจดีย์ และทรงก่อพระปฐมเจดีย์เป็นปฐมฤกษ์ ตามรูปแบบที่ช่างได้จัดทำรูปถวาย โดยจัดทำครอบองค์เดิมไว้ภายในการเสด็จครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์ โดยเสด็จทางเรือขึ้นที่วัดไชยพุทฺธขมาลา ตอนนั้นคลองมหาสวัสดิ์ คลองเจดีย์บุษยุดยังไม่เสร็จ แล้วเสด็จทางสถลมารคไปประทับแรมที่พลับพลาท่าหวด คืนหนึ่ง วันรุ่งขึ้น คือนวันพุธ ที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2400 (เดือน 5 ขึ้น 10 ค่ำ) เสด็จทางชลมารค ขึ้นที่คลองเจดีย์บุษยุดแล้วเสด็จทางสถลมารคถึงองค์พระปฐมเจดีย์ ประทับที่พลับพลาค่ายหลวง เวลาบ่ายห้าโมงเย็น เสด็จขึ้นประทับพลับพลาบนลานพระปฐมเจดีย์ ฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ จบแล้วเสด็จพระราชดำเนินประทับที่ (เวียนเทียน) แล้วจุดดอกไม้เพลิง กระทำสักการบูชา พอทรงจุดผีกแค้น ก็เห็นดวงย้อยออกมาจากซุ้มคูหาด้านทิศตะวันออก เป็นรัศมีขาวตกลงมา หลังพระวิหารพระไสยาสน์เก่า ซึ่งอยู่ที่วิหารหลวงเดียวกัน บรรดาผู้เข้าเฝ้าได้เห็นเป็นอันมาก

วันพฤหัสบดี 25 มีนาคม พ.ศ. 2400 ทรงก่อพระปฐมเจดีย์เป็นพระฤกษ์ โปรดให้มีการเวียนเทียน สมโภชต่าง ๆ พระราชทานเงินสามสิบซึ่งเป็นพระราชกุศล และทรงโปรยทานแจกราษฎรที่มาชมพระบารมี ข้าราชการที่ตามเสด็จก็เกิดศรัทธาบริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศลทั่วทุกคน กับโปรดเกล้าฯ ให้ช่วยฉกรรจ์ที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงปฐมเจดีย์ถวายเป็นข้าพระ 126 คน และทรงตั้งผู้ดูแลรักษาพระราชนามว่า ขุนพุทธเกษตราธิราชและผู้ช่วยพระราชนามว่า ขุนพุทธจักรรักษา สมุหบัญชี พระราชนามว่า หมื่นฐานาภิบาล ทรงยกค่านาและสมพัตร (สมพัตร คือ อากูที่เรียกเก็บเป็นรายปีส่วนใหญ่เก็บจากผลไม้ยืนต้น) ที่ใกล้องค์พระเป็นกัลปนา (กัลปนา คือ สิ่งอื่นซึ่งเจ้าของอุทิศผลประโยชน์ให้แก่วัด, ส่วนบุญที่ผู้ทำอุทิศให้ผู้ตาย) ขึ้นวัดทรงถวายนิยัตด้วย (นิยัต คือ อาหารหรือค่าอาหารที่ถวายภิกษุสามเณรเป็นนิตย์) แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับพระนคร

การปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์ สร้างเป็นเจดีย์ใหญ่หุ้มองค์เดิมเปลี่ยนจากบาตรคว่ำมีพุทธบัลลังก์ ฐานสี่เหลี่ยมซ้อนระฆัง มียอดคนพูลและมีพระมหามงกุฎสวมไว้บนยอดองค์พระเจดีย์ประดับด้วย กระเบื้องเคลือบสีเหลือง งดงามแวววาว มีขนาดสูง 3 เส้น 1 คืบ 6 นิ้ว (120.5 เมตร) ฐานโดยรอบยาว 5 เส้น 17 วา 3 คอก (233 เมตร) รอบฐานองค์ปฐมเจดีย์สร้างเป็นบาร หินกลมล้อมรอบเป็น 2 ชั้น ทั้ง 4 ทิศมีพระวิหาร และระเบียงต่อเชื่อมกันรอบพระเจดีย์ พร้อมกับสร้างพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ไว้ที่วิหารทั้ง 4 ทิศดังนี้

วิหารทิศตะวันออก เรียกว่า “พระวิหารหลวง” ห้องนอกประดิษฐานพระพุทธรูปปางตรัสรู้ ประทับนั่งขัดสมาธิอยู่ใต้ต้นโพธิ์บัลลังก์ ต้นโพธิ์เป็นภาพเขียนฝีมืองดงามเหมือนของจริงมาก ส่วนห้องในพระวิหารหลวงปล่อยไว้โล่ง ๆ มีแท่นบูชาเป็นของเก่าในรัชกาลที่ 4 ซึ่งเป็นที่นมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ ในสมัยรัชกาลที่ 6 โปรดเกล้าฯ ให้วาดรูปองค์พระปฐมเจดีย์ แสดงให้เห็นลักษณะขององค์เจดีย์ตั้งแต่สมัยเริ่มสร้างมาจนถึงปัจจุบันผนังห้องทั้งสองข้างเป็นภาพวาดรูปเทวดา นักพรต ฤๅษี และพระยาครุฑ ทุกภาพประนมมือแสดงการสักการบูชาพระปฐมเจดีย์

วิหารทิศตะวันตก เป็นวิหารพุทธไสยาสน์ ประดิษฐานไว้ห้องนอกพระพุทธรูปองค์เดิมยาว 4 วา ในสมัยรัชกาลที่ 4 โปรดให้สร้างใหม่ยาว 8 วา 2 คอก (17 เมตร) ส่วนองค์เดิมไว้ห้องหลังเป็นห้องพระนิพพาน พระพุทธรูปปางไสยาสน์ มีสาวกเฝ้าใกล้ชิด 3 องค์ คือ พระอานนท์ พระอนุรุฑ พระอุพาถะ

วิหารทิศเหนือ สิ่งแรกที่เห็นจากด้านนอกคือ พระพุทธรูปขนาดใหญ่หล่อด้วยโลหะปิดทอง คือพระร่วงโรจนฤทธิ์ ด้านในห้องหน้า ประดิษฐานพระพุทธรูปปางประสูติ ห้องในประดิษฐานพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ มุขหลังไว้พระรูปพระยาทอง

วิหารทิศใต้ เป็นวิหารปัญจวัคคีย์ ด้านนอกประดิษฐานพระพุทธรูปปางปฐมเทศนาห้องในประดิษฐานพระพุทธรูปปางนาคปรก ซึ่งเป็นของเดิม มุขหลังไว้พระรูปพระยาพน

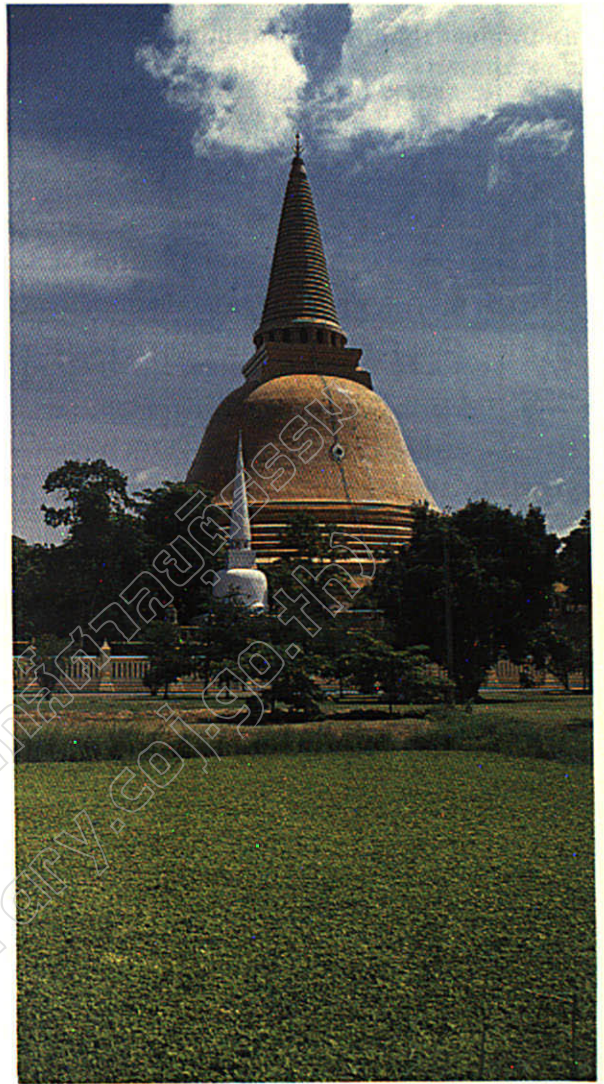
ที่ระเบียงกลม (วิหารคด) ล้อมรอบองค์พระเจดีย์ภายในจารึกกถาธรรมทุกห้อง รอบนอกก่อหอรบฝังไว้เป็นระยะ ๆ มี 24 หอ ชั้นล่างก่อกำแพงดินเป็นกระเปาะขึ้นมาถึง 4 ทิศ บนกระเปาะด้านตะวันออก ทำโรงธรรมและพระอุโบสถ ด้านใต้ประดิษฐานพระคันธารราษฎร์ (พระพุทธรูปศิลาขาว) ซึ่งได้มาจากวัดพระเมรุ และจำลองพระปฐมเจดีย์ไว้ทางด้านทิศตะวันออก หรือทางซ้ายของพระพุทธรูปคันธารราษฎร์ ได้จำลองรูปพระเจดีย์เมืองนครศรีธรรมราช ที่เรียกว่า พระบรมธาตุใหญ่

กระเปาะด้านตะวันตก ชั้นบนใต้ประดิษฐานพระศรีมหาโพธิ์ ชั้นล่างประดิษฐานไม้สำคัญที่ควรสักการะบูชาจะขอแทรกประวัติของไม้สำคัญซึ่งรวบรวมจากหนังสือเรื่องพืชศและต้นไม้สำคัญในพุทธประวัติของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการและหนังสือปฐมสมโพธิกถาของกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส (2505)

1. **ต้นศรีมหาโพธิ์** เป็นต้นไม้สำคัญยิ่ง เพราะพระสิทธัตถะได้ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้า ได้ร่วมไม้เนื้อไม้ชื่อสามัญชอินเดียว Peepul of India สังกาเรียกว่า Bo Tree แสดงว่าไทยเรียกตามชาวลังกา ไม้วงศ์นี้มีมากในเมืองไทย เช่น ไทรกว้าง มะเดื่อ และอื่น ๆ อีกมากแต่ไม่มีต้นโพธิ์ คงมีแต่ในเมืองไทยแห่งเดียว ต้นโพธิ์มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Ficus religiosa* วงศ์ Moraceae

2. **ต้นไทร** (นิโครธ หรือ ษะปาลนิโครธ) เป็นต้นไม้ที่พระพุทธเจ้าประทับได้ร่วม 7 วัน หลังจากประทับได้ต้นโพธิ์แล้ว ต้นไทรมีชื่อสามัญว่า Banyan Tree ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Ficus benghalensis*, Linn วงศ์ Moraceae วงศ์เดียวกับต้นมหาโพธิ์ ถิ่นกำเนิดอยู่ในอินเดีย สังกา พม่า ไทย เขมร และญวน

3. **ต้นจิก** หรือมูจลินทร์ เป็นต้นไม้ที่พระพุทธเจ้าประทับได้ร่วม 7 วัน เพื่อเสวยวิมุตติสุขสมบัติ อยู่ทางทิศตะวันตกของศรีมหาโพธิ์ หลังจากประทับต้นไทรมาแล้ว ภายใต้ต้นไม้นี้ ขณะพระพุทธองค์ประทับอยู่ เกิดพายุ ฝนตก

หนัก พญานาคในสระโบกขรณีใกล้ต้นไม้นี้ ขึ้นมาขดกาย 7 รอบพระสัพพัญญู แล้วแผ่พังพานอันใหญ่ปกป้องเบื้องบนพระเศียร ฝนก็ไม่ร่วง น้ำก็ไม่ท่วมถึงพระวรกาย เมื่อฝนตกได้ 3 วันฝนก็หาย ไม้เนื้อไม้กำเนิดอยู่ในอินเดีย สังกา ไทย มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Barringtonia speciosa*, Roxb. วงศ์ Lecythidaceae

4. **ต้นเกตุ** (ราชายตนะ) อยู่ทางทิศใต้ของของต้นจิก เป็นต้นไม้ที่พระพุทธเจ้าประทับที่ใต้ร่วม เสวยวิมุตติสุข 7 วัน เป็นอสนาน หลังจากประทับได้ร่วมจิกแล้ว ต้นเกตุมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Manikara hexandra*, Dub. วงศ์ Sapotaceae วงศ์เดียวกับละมุดสีดาและพิทูล ถิ่นกำเนิดในถิ่นร้อนโดยเฉพาะ อินเดีย พม่า และไทย ภายใต้ต้นไม้นี้ พระพุทธองค์ได้รับสตุก้อนสตุง ของนายตปุสสภักลิกะ พ่อค้าเกวียน ตั้งแต่ได้ตรัสรู้สี่สิบแปดวัน มาเสวยพระกระยาหารในวันที่ 49 พระกระยาหารคือ ผลสมอ

5. *ต้นกร่าง* (พทุปุตตนิโครธ) เป็นต้นไม้ที่พระพุทธองค์ประทับแล้วได้พบพระมหากัสสปเป็นครั้งแรก

6. *ต้นสาละ* (สาละรุกโข) เป็นต้นไม้ที่พระพุทธองค์ได้ประสูติและนิพพานและเป็นไม้ที่ประทับได้ร่มก่อนตรัสรู้ ไม้นี้สกุลเดียวกับไม้เต็ง ไม้พยอ ไม้ยาง แต่คนละสกุลกับต้นรัง ทั้งหมดนี้เป็นไม้วงศ์เดียวกัน ต้นสาละมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Shorea robusta*, Gaertn, วงศ์ Dipterocarpaceae ชื่อสามัญว่า Sal Tree หรือ Sal of India เป็นภาษาสันสกฤต คือ สาละ นั้นเอง ต้นรังชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Pentacme siamensis*, Kurz. วงศ์ Dipterocarpaceae

7. *ต้นหว้า* (ไม้ชมพู) ต้นไม้นี้เมื่อพระพุทธองค์ยังทรงพระเยาว์อยู่ตามเสด็จพระราชบิดาไปแรกนาขวัญ ได้ประทับอยู่ใต้ไม้นี้ ทรงพิจารณากรรมฐานจนถึงขึ้นปฐมญาณ จนเกิดอัครจริยหลายอย่าง จนแผ่นดินไหว แม้พระอาทิตย์จะเคลื่อนย้ายไป เราก็มิได้เคลื่อนตามไปด้วย และเมื่ออรุณเวลากัสสปไปทูลนิมนต์ภักตกิจ พระพุทธองค์ตรัสให้ไปก่อนพระองค์จะเสด็จตามไปที่หลัง พระพุทธองค์เหาะไปนำเอาผลหว้าใหญ่ประจำทวีปในป่าหิมพานต์แล้วเสด็จมาถึงก่อนอรุณเวลากัสสปจะไปถึง

8. *ต้นอัมพวา* (ไม้มะม่วง) พระพุทธองค์ได้กระทำยมกปาฏิหาริย์ คือ ปาฏิหาริย์ที่แสดงเป็นคู่ ๆ ภายใต้ไม้นี้ ซึ่งเรียกว่า คันทามพฤษ์ ทรงบันดาลท่อน้ำที่ไหลออกจากส่วนของพระกาย ทรงเนรมิตพระกายเปล่งรัศมี 6 อย่าง เป็นคู่ ๆ กันไป

ยังมีต้นไม้สำคัญอีกหลายชนิด ซึ่งผู้อ่านจะค้นคว้าได้จากหนังสือ เรื่องพืชศและต้นไม้สำคัญในพุทธประวัติ ของกรมวิชาการ พ.ศ. 2516

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ยังโปรดให้สร้างพระราชวังที่ประทับไว้คู่กันกับวัด ชื่อว่า วังปฐมนครปัจจุบันพระตำหนักได้ปรับปรุงเป็นที่ทำการเทศบาลจังหวัดนครปฐม การที่สร้างขึ้นเป็นวังเพราะเหตุเป็นเมืองโบราณ พระราชวังเดิมอยู่นอกทางทิศตะวันตกขององค์พระปฐมเจดีย์ห่างประมาณ 30 เส้น เดิมนี่มีตึกกรมบ้านช่องแน่นขนัดไปหมด จนไม่ปรากฏหลักฐานเลย คลองเจดีย์บูชาที่ขุดในสมัยนี้ ทรงตัดถนนสายหนึ่งไว้เสด็จในฤดูแล้ง ตั้งแต่ช่องสะเดาถึงวังการสร้างยังไม่เสร็จก็เสด็จสวรรคตก่อน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้ปฏิสังขรณ์ต่อไป เมื่อ พ.ศ. 2413 ได้เสด็จพระราชดำเนินมายกยอดพระปฐมเจดีย์โปรดให้สั่งกระเบื้องเคลือบสีเหลืองทองจากเมืองจีน มาประดับมหาสถูปทั้งองค์ซึ่งมาแล้วเสร็จในรัชกาลที่ 6

(เมืองนครไชยศรีได้ย้ายกลับมาอยู่ในบริเวณพระปฐมเจดีย์ในรัชกาลที่ 5 แต่ยังเป็นปารกอยู่ จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อมีการตัดถนนมากขึ้นและสร้างที่ทำการของรัฐบาลสร้างสถานที่พักของข้าราชการ สร้างตลาด บริเวณพระปฐมเจดีย์ก็กลายเป็นศูนย์กลางของเมืองและเรียกว่า จังหวัดนครปฐม ในรัชกาลที่ 6 นี้เอง)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ปฏิสังขรณ์วิหารหลวงและให้เขียนภาพพระปฐมเจดีย์ตั้งแต่ที่มีอยู่เดิมกับภาพเทวดา ครุฑ นาค และนักบวชในศาสนาต่าง ๆ ไว้ที่ผนังวิหาร ยังโปรดให้สร้างวิหารสำหรับประดิษฐานพระร่วงโรจนฤทธิ์ ซึ่งเดิมได้อัญเชิญขึ้นส่วนพระเศียร พระหัตถ์ และพระบาท ซึ่งเป็นศิลปะสมัยสุโขทัยมาจากสวรรคโลก นำมาปฏิสังขรณ์จนเป็นพระพุทธรูปยืนที่สมบูรณ์ ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้บรรจุพระอังคารของพระองค์ไว้ในฐานพระพุทธรูปองค์นี้ด้วย และถวายพระนามพระพุทธรูปว่า “พระร่วงโรจนฤทธิ์ ศรีอินทราทิตย์ธรรโมภาส มหาวชิราวุธราชูปถัมภ์นิยบพิตร” ทรงโปรดให้สร้างพระอุโบสถวัดพระปฐมเจดีย์ และมาเสร็จสิ้นในรัชกาลที่ 7 พระปฐมเจดีย์นี้หน้าที่ธุรการขึ้นอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการ หน้าที่ทางวิชาการขึ้นอยู่กับกรมศิลปากร

การปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์นั้น มีมาตั้งแต่พระมหากษัตริย์ต้นรัตนโกสินทร์มาจนปัจจุบัน ก็ยังต้องบูรณะซ่อมแซมกันอยู่เรื่อย ๆ และต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากก็ยังไม่เพียงพอ คณะกรรมการวัดพระปฐมเจดีย์จึงได้จัดงานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ขึ้นทุกปี เพื่อรวบรวมรายได้จากผู้ทำบุญและผู้บริจาค เพื่อทำนุบำรุงปฏิสังขรณ์โบราณสถานที่สำคัญยิ่งของชาติไทยให้คงอยู่ชั่วนาน โดยปกติจะจัดงานนมัสการระหว่างเดือนพฤศจิกายน หรือระหว่างกลางเดือน 12 ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า งานกลางเดือน มีงานทั้งหมด 9 วัน 9 คืน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วทุกสารทิศ ได้มากราบไหว้นมัสการร่วมกันทำบุญ การจัดงานทุกครั้ง ทางคณะกรรมการวัดจะขอให้ส่วนราชการทุกส่วนในจังหวัดให้ความร่วมมือด้วย มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการศึกษา เกี่ยวกับปากท้องของประชาชน การแสดงต่างๆ ของนักเรียน และประชาชน ข้าราชการตำรวจ ลูกเสือชาวบ้าน การแสดงสินค้าพื้นเมือง การแสดงผลงานของทุกส่วนราชการ การจัดประกวดแข่งขันหลายประเภท ฯลฯ เปิดโอกาสให้ประชาชนนำสินค้าพื้นเมืองและสินค้าต่างจังหวัดมาขาย มีมหรสพมากมาย นับเป็นการจัดงานที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดนครปฐมทีเดียว

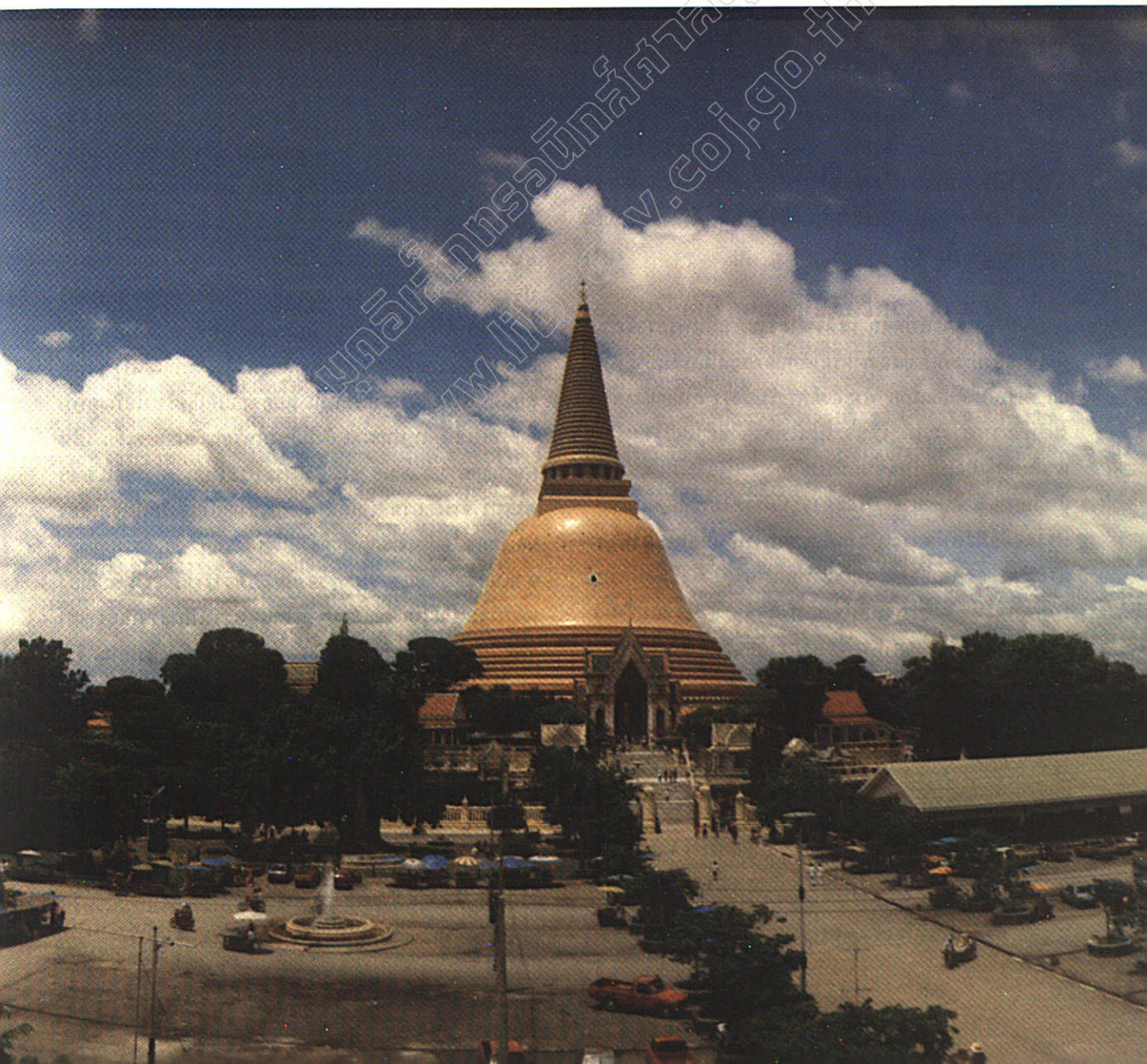
ปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุ

เกี่ยวกับปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุนั้น ปรากฏให้เห็นบ่อย ๆ โดยเฉพาะที่องค์พระปฐมเจดีย์ จากหนังสือเรื่องพระปฐมเจดีย์ของสำนักงานจัดประโชยน์ซึ่งท่านเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) เรียบเรียงไว้ เริ่มตั้งแต่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ เป็นแม่กองเจ้าของการเริ่มตั้งแต่การบุกเบิกทางดินไม้บนองค์พระและทางที่ขุดคลอง ท่านได้บันทึกไว้ดังนี้

ณ วันพฤหัสบดี เดือนยี่ ขึ้น 5 ค่ำ ปีฉลู เบญจศก จุลศักราช 1215 ปี เวลายามเศษ เห็นที่พระปรารค์เป็นดวงกลมออกจากชุมคูหาผ่านอุตรทิศ ดวงโตเท่าผลส้มเกลี้ยง มีรัศมีสว่างขึ้นไปเบื้องบนถึงยอดนภศูล เบื้องต่ำถึงชั้นทักษิณเดิมแล้วก็หายไป

การปฏิสังขรณ์ทำได้ปีเศษ เจ้าพระยามหาประยูรวงศ์ถึงแก่พิราลัยก็โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาวิฑูรย์ (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ มหาโกษาธิบดี) เป็นแม่กองเจ้าของการทำต่อไป

“เมื่อวันพุธเดือน 5 ขึ้น 10 ค่ำนี้เอง ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาที่พระปฐมเจดีย์ ตอนบ่าย 5 โมงเศษ พังพระสงฆ์สวดพระพุทธรมนต์แล้วเสด็จพระราชดำเนินประทับกระบวนหนึ่ง แล้วทรงจุดดอกไม้เพลิงกระทำสักการบูชา พอจุดฝึกแคะ ก็เห็นดวงย้อยออกมาตามชุมคูหาข้างทิศตะวันออก มีรัศมีขาวตกลงมา แสงหายไปทางวิหารพระไสยาสน์เก่า บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการที่เฝ้าอยู่ได้เห็นเป็นอันมากคนที่อยู่ไกลเห็นเป็นดวงดาวตกไกลจนถึงลานพระบ้าง บางคนเห็นตกถึงหลังพระราชวัง บ้างที่อยู่ใกล้ก็เห็นตกไกลออกไป ที่อยู่ไกลก็เห็นตกใกล้เข้ามาเสมอเพียงตกอยู่

เมื่อปีมะโรง อัฐศก วันพฤหัสบดี เดือนอ้าย ขึ้น 2 ค่ำ เห็นท้องค้งปรางค์เป็นดวงช่วงออกมาทางซุ้มคูหาทิศเหนืออีกคราวหนึ่ง

วันพฤหัสบดี เดือนอ้าย ขึ้น 7 ค่ำ เห็นรัศมีส่องไปทางองค์ปรางค์เหมือนแสงดอกไม้เทียนจับอยู่ที่องค์พระในเดือนอ้าย ปีมะโรง อัฐศก เห็นอัศจรรย์สองครั้ง การปาฏิหาริย์มีทุกปี ปีละ 2 ครั้งบ้าง 3 ครั้งบ้าง ถ้าสมโภชเวียนเทียนเมื่อใดก็ปรากฏทุกครั้ง บางที่เดือนมิดก็ปรากฏเป็นรัศมีเหมือนบุคคลเอาผ้าขาวบูเข้าไ้ห่มไว้แล้วก็หายไปทีละน้อย ๆ แล้วก็สว่างขึ้นทีละน้อย ๆ จนเต็มกำล้ง ขึ้นไปตลอดยอดนภศูล บางที่ก็สว่างขึ้นซีกหนึ่ง บางที่ก็สว่างข้างล่าง มิดข้างบนแล้วสว่างข้างบน มิดข้างล่าง เมื่อจะสว่างนั้นก็เป็รัศมีเรืองขึ้นทีละน้อย ๆ สว่างไปทั้งองค์ปรางค์ แล้วมีรัศมีโรยอ่อนลงมาทีละน้อย ๆ จนมิดไปทั้งองค์ปรางค์ แล้วก็ค่อยมีรัศมีเรืองขึ้นมาอีก เป็นอยู่สองท่มบ้างสามท่มบ้างแล้วก็หายไป บางที่ก็เห็นเป็นดวงดาวติดอยู่ปลายยอดนภศูล มีรัศมีแดงเหลืองเขียวสีต่าง ๆ ค่อย ๆ เลื่อนลงมาทีละน้อย แล้วหายไปในช่วงคูหา บางทีดูที่องค์ปรางค์มิดเป็นปกติ แต่ริมปรางค์มีรัศมีขาวสว่างรุ่งเรืองขึ้นไปตลอดยอด บางที่ก็ได้ยินเสียงโห่ร้องครื้นขึ้นไปชั้นสุทธาก็ไม่เห็นผู้ใด บางที่ก็ได้ยินเสียงฉิ่งฉับเหมือนบุคคลที่อยู่ข้างในเจดีย์

ปีฉลู สัปตศก เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานผ้ากฐินแล้วประทับอยู่สองราตรีก็ได้ทอดพระเนตรเห็นปาฏิหาริย์อีก ตอนนั้นเห็นกันมาก พระองค์ทรงรับสั่งว่า เหมือนผีหลอกไม่รู้ที่จะว่อย่างไ้ได้ เห็นจะเป็นไฟธาตุกีนอยู่ในอิฐปูน ถ้านำฝนเข้าก็เกิดเป็นรัศมีขึ้น มีรับสั่งดังนี้ เพื่อจะมีให้คนที่ไม่นับถือศาสนาติเตียนได้ และคงจะมีฝ่ายที่ไม่เชื่อคิดว่าพระปฐมเจดีย์มีรัศมีสว่างเพราะด้วยธาตุไฟกีนอยู่ในอิฐในปูนฝรั่งเรียกว่า ฝาคูเกรต (หมายถึงฟอสฟอรัส) ซึ่งมีรัศมีหาใช่ปาฏิหาริย์ไม่ จึงโปรดเกล้าให้ลองพิสูจน์ดู ผู้พิสูจน์ครั้งนั้นได้แก่ กรมหมื่นอลงกฎ กิจปรีชา พระยาอนุชิตชาญไชย พระวิสูตรโยธามาตย์ อุปกรณ์ได้แก่ ฝาคูเกรต และต้นดอกไม้เทียน ดอกไม้ตาต เมื่อตกลงเป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงออกไปชั้นสุทธเจ้าหญิงและหม่อมห้ามในกรมหมื่นอลงกฎ บุตรภรรยาพระยาอนุชิต พวกกันไปเที่ยวข้างหลังองค์พระฯ กับบ่าวไพร่ถูกมึงต๋อยเสียจนถึงกับต้องถอดเสื้อ และแก้ผ้าวิ่งหนี ทั้งนายบ่าวถูกต๋อยยับเยินเมื่อมึงไปหมดแล้ว มีผู้เอาผ้ามาส่งให้ จึงได้นุ่งห่มกลับมามีเรื่อ ตอนวิ่งหนีมึง บางพวกวิ่งหนีจนศีรษะกระทบไม้แตก บ้างวิ่งหนีไปถูกขากในไร้จันก็มี วิ่งไปซ่อนอยู่ในโรง

เจ็กก็มีจนพลบค่ำจึงออกมาได้ มีผู้ไปชั้นสุทธาก็ไม่เห็นแมลงมึงเลย ตั้งแต่เริ่มปฏิสังขรณ์องค์พระมาก็ยังไม่เคยปรากฏว่าถูกมึงทำร้าย

ในสมัยที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชมกุฎราชกุมารพระองค์ได้สร้างพระราชวังสนามจันทร์ขึ้นและเสด็จมาประทับอยู่ทุกปี ได้ทอดพระเนตรด้วยพระองค์เอง

วิหารคตรอบฐานเจดีย์ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

วิหารคตรอบฐานเจดีย์ เคยเป็นพิพิธภัณฑสถานสาขาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นที่รวบรวมโบราณวัตถุซึ่งขุดได้จากบริเวณพระปฐมเจดีย์และวัดข้างเคียง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 คราวย้ายเมืองนครชัยศรีจากตำบลท่งมาตั้งที่บริเวณพระปฐมเจดีย์โบราณวัตถุและศิลปวัตถุส่วนมากมีอายุระหว่าง (ศตวรรษที่ 11-16) นั่นคือสมัยทวารวดีเมืองโบราณที่พบในจังหวัดนครปฐมมี 2 แห่ง คือเมืองโบราณที่พระประเทไทย ตั้งอยู่เกือบใจกลางเมือง และเมืองกำแพงแสน วัตถุโบราณที่ค้นพบมากมาย เช่น พระพุทธรูปที่ทำด้วยศิลา พระเศียรพระพุทธรูปที่ทำด้วยปูนปั้น ธรรมจักรทำด้วยศิลา ศิลาจำหลัก ประเภทดินเผาที่มี เช่น พระเศียรพระพุทธรูป และเศียรเทวรูป จากลักษณะของฝีมือช่างสมัยนั้น ทำให้เราสันนิษฐานว่า คนในสมัยนั้นมีรูปร่างไม่สูงใหญ่กว่าคนในปัจจุบัน วงหน้ามีทั้งกลมและเหลี่ยม ริมฝีปากหนา ปลายคิ้วโค้งจดเข้าหากันที่สันจมูก มักสวมตุ้มหูที่ทำด้วยดินบุก ทองเงิน ชอบสวมสร้อยคอที่ทำด้วยลูกปัดแก้วและหินสีต่าง ๆ และลูกปัดทอง นุ่งผ้าโจงกระเบน นอกจากนี้ก็มีเครื่องใช้ที่ขุดพบอีกมาก เช่น ไหปากผาย ยังมีผู้พบเหรียญเงินขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.2-1.5 ซม. ที่พระประเทไทย อำเภอเมืองฯ ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจารึกที่มีชื่อเสียงของโลก ได้อ่านจารึกเหรียญเงินนี้ว่า “ศรีทวารวดีศักราช...” ซึ่งแปลว่า “บุญของพระราชแห่งศรีทวารวดี” เงินตราของนครปฐมเป็นรูปสังข์และปราสาทแสดงว่าเป็นชาติที่เจริญมาแล้ว เช่นเดียวกับกรีกและโรมัน จึงเป็นเครื่องยืนยันว่าอาณาจักรทวารวดีมีจริง และมีพระมหากษัตริย์ปกครองอยู่หลายชั่วพระองค์ เหรียญเงินที่ค้นพบยังคงเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ใน พ.ศ. 2511 ได้เริ่มก่อสร้างพิพิธภัณฑสถานหลังใหม่เป็นเอกเทศอยู่ทางทิศใต้ ขององค์พระปฐมเจดีย์ เป็นอาคารทรงไทยประยุกต์ 2 ชั้น จึงได้ย้ายวัตถุโบราณและศิลปวัตถุไว้ที่พิพิธภัณฑสถานหลังใหม่ บริเวณพิพิธภัณฑสถานใหม่นี้มีเรือนสบาย มีเจ้าหน้าที่คอยบริการ ให้ความรู้ ความสะดวก

วัดไร่ขิง

วัดไร่ขิงเป็นวัดราษฎร์ ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำนครชัยศรี ในท้องที่เขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 35 กิโลเมตร โดยแยกจากถนนเพชรเกษม ตรงหน้าสวนสามพรานเข้าไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตร

คำว่า “ไร่จิง” เป็นชื่อตำบล ๑ แห่งในเขตอำเภอสามพราณปัจจุบัน แต่ในอดีตอาจเป็นชื่อของหมู่บ้านหรือชุมชนในแถบนั้น

โดยเหตุที่วัดนี้ถูกสร้างขึ้นในตำบลไร่ขิง ประชาชน
จึงขนานนามว่า “วัดไร่ขิง” อนุโลมตามชื่อของตำบล ต่อมา
ในราวปี พ.ศ. 2456 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา
วชิรญาณวโรรส วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ เสด็จตรวจ
เยี่ยมวัดในเขตอำเภอสภาพานและได้เสด็จไปวัดไร่ขิง ทรง
ตั้งชื่อวัดให้ใหม่ว่า “วัดมงคลอินคาราม (ไร่ขิง)” ต่อมากลาย
เป็น “วัดมงคลอินคารามไร่ขิง” แต่ในทางราชการยังคงใช้
ชื่อเดิมว่า “วัดไร่ขิง”

การสร้างวัดไร่ขิง ยังหาหลักฐานอ้างอิงไม่ได้ เพียงแต่อาศัยคำบอกเล่าจากคนรุ่นเก่า ซึ่งเล่าต่อกันมาว่า “วัดไร่ขิง” สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2394 ตรงกับรัชกาล พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) เจ้าอาวาสวัดศาลาปูน ตำบล หอรัตนไชย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวคือ ในสมัยที่สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ ราชสีห์ เสด็จประพาสมาทรงนมัสการพระพุทธรูปที่วัดไร่ขิง ในรัชกาลที่ 4 นั้นเอง ท่านได้ชักชวนพุทธศาสนิกชนในย่านนั้นช่วยกันดำเนินการก่อสร้างวัดไร่ขิง เมื่อสร้างพระอุโบสถเสร็จลง สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ ราชสีห์ ได้มีใบบอกขอพระราชทานวิสุงคามสีมาแก่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เพื่อประดิษฐานเป็นพระประธานประจำอุโบสถสืบมา

อีกตำนานหนึ่งมีว่า “ก่อนที่จะสมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) จะลงไปวัดไร่ขิง วัดนี้ปรากฏอยู่แล้ว หากแต่เป็นวัดเล็กๆ วัดหนึ่งในชนบท โดยที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ จึงคุ้นเคยกับวัดต่างๆ ในเขตนั้นเป็นอย่างดี วันหนึ่งเมื่อท่านไปใ้โบสถ์วัดไร่ขิง กราบพระประธานแล้ว ท่านไปพูดกับเจ้าอาวาสในสมัยนั้นว่า “แหมสร้างโบสถ์เสียใหญ่โต แต่พระประธานเล็กไปหน่อย” ท่านเจ้าอาวาสจึงกราบเรียนว่า “วัดไร่ขิง เป็นวัดจน ๆ นะขอรับ ไม่สามารถสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ๆ ได้หรอกขอรับ” สมเด็จพระพุฒาจารย์จึงเอ่ยขึ้นว่า “เออ ที่วัดผม (วัดศาลาปูน) มีอยู่องค์หนึ่งขึ้นไป

เอามาไว้” ต่อมาเจ้าอาวาสวัดไร่จึงพร้อมด้วยคณะกรรมการวัด จึงได้ไปยังวัดศาลาปูน อัญเชิญพระพุทธรูปดังกล่าวลงมา”

ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุภายในวัด

1. อุโบสถ มีลักษณะเป็นทรงโรง ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
2. พระประธาน พระประธานในอุโบสถวัดไร่ขิง ไม่มีพระนามเฉพาะ ประชาชนทั่วไปมักเรียกว่า “หลวงพ่อดก ไร่ขิง” อนุโลมตามชื่อวัด
3. วิหารประจำทิศ
4. ศาลาจัตุรมุข เป็นศาลาทรงไทย 4 มุข
5. มณฑปกลางสระน้ำ เป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธบาทจำลอง

รูปหลวงพ่อดำไว้ซิง ไกร ๆ ก็พูดกันว่า ปิดทอง
ไม่ติด มาครั้งใดก็เห็นสภาพอยู่อย่างนั้นตลอดปี งานนมัสการ
ปิดทองหลวงพ่อดำไว้ซิงปีหนึ่งมี 3 ครั้ง ก็ปิดทองไม่ติด
ถือเป็นเรื่องอัศจรรย์เล่าลือกันไป กำหนดระยะเวลางาน
นมัสการปิดทองหลวงพ่อดำไว้ซิง 3 ครั้ง มีดังนี้

1. ในวันออกพรรษา
2. ในครั้งเทศกาลตรุษจีน
3. งานปิดทองนมัสการครั้งใหญ่ หรืองานประจำปี

พุทธมณฑล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีพุทธชยันตี เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2498 ณ จุดศูนย์กลางพุทธมณฑล ตรงตำแหน่งที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ประธานพุทธมณฑลในขณะนี้ นับเป็นวาระเริ่มแรก

โครงการจัดสร้างพุทธมณฑล เริ่มในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการจัดงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ ขึ้นที่สนามหลวงเมื่อวันวิสาขบูชา พุทธศักราช 2500 เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้เจริญยั่งยืนมาจนถึง 25 พุทธศตวรรษแล้ว โครงการจัดสร้างพุทธมณฑลได้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นพุทธานุสรณียสถาน โดยจัดซื้อที่ดินในเขตตำบลศาลายา อำเภอนครชัยศรี และเขตตำบลบางระทึก อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวนเนื้อที่ 2,500 ไร่

การดำเนินงานในระยะแรก ได้กำหนดจะสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ปางพุทธลีลาสูง 2,500 นิ้ว เป็นลักษณะปฏิมากรรมสมัยรัตนโกสินทร์ ฝีมือออกแบบของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี กับกำหนดให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา โดยมีสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การดำเนินงานนับแต่ปี 2500 จนถึงปี 2521 นั้น งานจัดสร้างพุทธมณฑลมิได้ดำเนินการก้าวหน้าไปเท่าที่ควร

จนปี 2521 รัฐบาลในสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดสร้างพุทธมณฑลทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสขึ้น โดยคณะกรรมการดังกล่าวได้ประชุมพิจารณาแล้วเห็นว่าการสร้างพระพุทธรูปประธานพุทธมณฑล ซึ่งตามที่กำหนดคือ 2,500 นิ้วนั้น สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และการออกแบบโครงสร้างตามพุทธลักษณะลีลา อาจมีความมั่นคงไม่เพียงพอ จึงได้มีมติลดขนาดลงเหลือ 2,500 กระเบียด (15.875 ม.) และทางกรมการศาสนา ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามพระพุทธรูปประธานพุทธมณฑล เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2524 ว่า “พระศรีศากยะทศพลญาณ ประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์”

และในรัฐบาลสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นี้เอง ได้มีการพิจารณามอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการจัดสร้างพุทธมณฑลเพื่อให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้าด้านพระพุทธศาสนา

2. เพื่อเป็นพุทธบูชา และเป็นพุทธศาสนสถาน
ในโอกาสที่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย
เจริญรุ่งเรืองมาจนครบ 2,500 ปี ในปี พ.ศ. 2500

3. เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวพุทธ

4. เพื่อเป็นที่สงบร่มรื่น เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของ
ประชาชนทั่วไป

5. เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาและปฏิบัติวิปัสสนา-
กรรมฐาน

6. เพื่อเป็นสำนักงานกลางการบริหารงานของ
คณะสงฆ์แห่งประเทศไทย

7. เพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

8. เพื่อเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทาง
ด้านธรรมของพุทธศาสนิกชน

เมื่อดำเนินการปั้นหล่อองค์พระพุทธรูปประธาน
พุทธมณฑลรวมทั้งการก่อสร้างฐานและลานโดยรอบเสร็จ
เรียบร้อยแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระ-
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม-
บรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ทรง
ประกอบพิธีสมโภชพระพุทธรูปประธานพุทธมณฑล “พระ-
ศรีศากยะทศพลญาณ ประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์” เป็น
ปฐมวาระ แห่งการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีศรัทธา และชม
สถานที่พุทธมณฑล เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2525

ภายในพุทธมณฑล

— วิหารพุทธมณฑล เป็นอาคารที่มีรูปลักษณะ
สถาปัตยกรรมรูปแบบไปทางอินเดีย

— ตำนกสมเด็จพระสังฆราช เป็นอาคารทรงไทย
2 ชั้น

— ที่พักสงฆ์อาคันตุกะ เป็นอาคารทรงไทย 2 ชั้น

— หอกลอง เป็นอาคารทรงไทยขนาด 12 x 12
เมตร

— อาคารประชาสัมพันธ์ ตั้งอยู่ข้างซ้ายและข้างขวา
ถนนเข้าสู่ลานจอดรถทั้ง 2 ด้าน ด้านละหลัง

1. ด้านทิศเหนือ เป็นอาคารทรงไทย 3 มุข ใช้
เป็นที่บริการข่าวสารแก่ผู้มาเยี่ยมชม

2. ด้านทิศใต้ เป็นอาคารทรงไทย 3 มุข (ขนาด
ใหญ่กว่าทางด้านทิศเหนือ) ใช้เป็นที่ให้การศึกษาและจัด
กิจกรรมแก่ผู้เยี่ยมชม

— สำนักงานพุทธมณฑล เป็นอาคารทรงไทยชั้น
เดียว

— โรงอาหาร เป็นอาคารทรงไทยชั้นเดียว มี 2 หลัง
แบ่งเป็นของสงฆ์ 1 หลัง ของฆราวาส 1 หลัง

— สวนต่าง ๆ ในพุทธมณฑล

1. สวนเวฬุวัน

2. สวนไทร

3. สวนธรรม

4. สวนอัมพวัน

— มีสระน้ำขนาดใหญ่ มีลานรอบขอบสระ ใช้ใน
การประกอบกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนา และประ-
เพณีนิยม เช่น พิธีลอยกระทง

— มีพื้นที่ว่างอีก 4 บริเวณ จัดเป็นสังฆะเนยสถาน
4 ตำบล กำหนดตามทิศในพุทธประวัติ โดยถือองค์พระ-
พุทธรูปประธานพุทธมณฑลเป็นหลัก บริเวณทางทิศตะวัน-
ออกเฉียงใต้เป็นบริเวณตรัสรู้ บริเวณทางทิศตะวันตกเฉียง
ใต้เป็นบริเวณปฐมเทศนา บริเวณทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ
เป็นบริเวณประสูติ และบริเวณทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ
เป็นบริเวณปรินิพพาน

พระราชวังสนามจันทร์

พระราชวังสนามจันทร์ อยู่ห่างจากองค์พระปฐมเจดีย์ไปทางทิศตะวันตกประมาณ 2 กิโลเมตร มีบางท่านเข้าใจว่า สถานที่นี้เคยเป็นวังเก่าของพระเจ้าแผ่นดินที่เคยครอบครองนครปฐมมาตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ ทวาราวดี แท้จริงมีอาณาบริเวณใกล้เคียงกันอยู่ทางทิศตะวันออกของพระราชวังนี้ ขณะนี้ไม่มีซากโบราณสถานอยู่เลย เพราะกลายเป็นตึกรามบ้านช่องเต็มไปหมด

ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นยังทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระบรมโอรสาธิราช ทรงเห็นว่า นครปฐมเป็นเมืองที่เหมาะสมสำหรับเสด็จไปแปรพระราชฐาน เพื่อประทับพักผ่อนพระอิริยาบถ เพราะร่มเย็น

เต็มไปด้วยธรรมชาติที่งดงาม อากาศบริสุทธิ์ ปราศจากเครื่องรบกวนพระราชหฤทัย ครั้งแรกได้สร้างเป็นพลับพลาที่ประทับชั่วคราว อยู่ในดงไผ่ บริเวณมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ปัจจุบัน โดยซื้อที่จากราษฎรซึ่งยังเป็นไร่นา และป่า โดยพระองค์ให้ราคาสูงกว่าราคาซื้อขายกัน ราษฎรยินดีขายให้พระองค์มีจำนวน 888 ไร่ 3 งาน 24 ตารางวา พระองค์มีพระราชประสงค์อีกประการหนึ่งคือ ต้องการสร้างพระราชวังที่ประทับที่จังหวัดนครปฐม เพราะเห็นว่าเป็นเมืองที่มีชัยภูมิเหมาะในการต่อต้านข้าศึก หรือในยามประเทศชาติเกิดวิกฤติการณ์ ทรงรับสั่งว่า พระองค์เช็ดต่อเหตุการณ์เมื่อ 13 กรกฎาคม

พ.ศ. 2436 ที่ฝรั่งเศสรุกล้ำอธิปไตย นำเรือรบ 2 ลำ ล่องเข้ามาทางปากอ่าว ได้ยิงเข้ามาทางป้อมพระจุลฯ ถูกคนบนฝั่งตาย พอไทยจะยิงป้องกัน ก็ถูกเรือรบฝรั่งเศสเข้าเกยหาด ในที่สุดไทยต้องถูกปรับเสียพระราชทรัพย์แผ่นดินต้องเสียดินแดน จันทบุรีถูกยึด (ดูเหตุการณ์ ร.ศ. 112) พระองค์จึงทรงพระราชดำริ สร้างพระราชวังสนามจันทร์ไว้เป็นเมืองหลวงที่ 2 เมื่อบ้านเมืองเกิดวิกฤติทาสจะย้ายมาประทับนครปฐม

พระองค์ได้ดำเนินการสร้างพระราชวังสนามจันทร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2450 โดยมอบให้หลวงพิทักษ์มานพ (น้อย ศิลปี ต่อมาเลื่อนยศเป็นพระยาศิลปประสิทธิ์) ดำเนินการสร้าง เมื่อสร้างเสร็จพระราชทานนามว่า “พระราชวังสนามจันทร์” ตามชื่อของสระน้ำจันทร์ ที่เป็นสระโบราณอยู่หน้าโบสถ์พราหมณ์ มีอาณาเขตทิศเหนือจดถนนเหนือวัง ทิศใต้จดถนนทรงพล ทิศตะวันตกจดถนนมาลัยแมน ถนนโดยรอบพระราชวังสร้างขึ้นภายหลังสร้างพระราชวังเสร็จแล้ว ตรงกลางเป็นสนามวงกลมกว้าง เป็นที่ประดิษฐานเทวาลัยพระพิฆเนศวร ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งศิลปะ มีคูล้อมรอบพระราชวังดังที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ คือลู่คูที่พระองค์ทรงให้ขุดขยายใหม่รอบพระราชวัง เพราะพระองค์ทรงสันนิษฐานว่า เดิมคงเป็นบางส่วนของคูเมืองโบราณ พระที่นั่งต่าง ๆ ที่พระองค์สร้างขึ้นที่ปรากฏอยู่มีดังนี้

1. พระที่นั่งพิมานปฐม เป็นตึก 2 ชั้น ทรงใช้เป็นที่พักประทับตั้งแต่ยังไม่ได้ขึ้นครองราชย์ ห้องต่าง ๆ บนพระที่นั่ง มีห้องบรรทม ห้องสรง ห้องบรรณาคม ห้องกุษา ห้องเสวย ห้องพระเจ้า พระที่นั่งนี้ ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของศาลากลางจังหวัด

2. พระที่นั่งอภิมหัยยฤดี อยู่ต่อจากพระที่นั่งพิมานปฐมออกไปทางทิศใต้ของพระที่นั่งองค์แรก เดิมใช้เป็นที่พักการศาลจังหวัดนครปฐม

3. พระที่นั่งวัชรวิมยา เป็นพระที่นั่งที่ทรงสร้างขึ้นใหม่ พ.ศ. 2460 เป็นแบบทรงไทย 2 ชั้น หลังคามุงกระเบื้องเคลือบสีสวยงาม มีซุ้มฟ้าโบระกา เป็นพระที่นั่งพิมานปฐมไปทางทิศเหนือ ติดต่อกับพระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์ เมื่อพระองค์ทรงครองราชย์แล้ว ส่วนใหญ่ทรงใช้เป็นที่บรรทม ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของศาลากลางจังหวัด

4. พระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์ เป็นที่เสด็จออกขุนนาง และแสดงโขนตามโอกาส ใช้เป็นที่ประชุมของทางราชการ และใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญ ภายใน

พระที่นั่งวัชรวิมยา และพระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์ ตามเสาและเพดานมีลวดลาย เรียกว่าลายทองลงชาด สวยงามมาก ประตูด้านต่างลงรักปิดทอง ประดับกระจกสี

พระที่นั่งทั้ง 4 ใช้เป็นสถานที่ราชการคือ ศาลากลางปัจจุบัน ถัดไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของสนามใหญ่เป็นพระตำหนักชาลิมงคลอาสน์ เป็นตึก 2 ชั้น แบบตะวันตก สีไข่ไก่ หลังคามุงกระเบื้องสีแดง สวยงามแบบฝรั่ง ใช้เป็นที่ประทับเวลาเสด็จเข้าประจำกอง หรือในพิธีเกี่ยวกับเสด็จป่า หลังพระที่นั่งองค์นี้มีเรือนไม้ 2 ชั้น ทาสีแดงอยู่คนละฝั่งคลอง มีทางเดินเชื่อมถึงกันอยู่ชั้นบนมีลักษณะเป็นสะพานแต่มีหลังคา มีฝากั้น มีหน้าต่างเชื่อมระหว่างพระที่นั่งกับเรือนหลังนี้ ซึ่งมีชื่อว่า พระตำหนักมารีราชรัตบัลลังก์ เป็นที่นำเสด็จอย่างขึงขังนี้ สะพานเชื่อมตำหนักดังกล่าวถูกรถยนต์บรรทุกชนพังไปแล้ว รวมทั้งตำหนักมารี บางส่วนด้วย เนื่องจากขาดการซ่อมแซมปรับปรุงจึงทรุดโทรมมาก ประกอบกับความเห็นแก่ตัวของผู้ขับรถยนต์บรรทุกนั้น หน้าพระที่นั่งชาลิมงคลอาสน์ มีอนุสาวรีย์เป็นสุนัข ชาวบ้านเรียกว่า ย่าเห่ เป็นรูปหล่อด้วยโลหะ โตเท่าตัวจริง

ทับแก้ว เป็นตึกขนาดเล็กแบบฝรั่ง ปัจจุบันเป็นเรือนพักของปลัดจังหวัดนครปฐม ได้ปรับปรุง ตกแต่งตัวเรือนและบริเวณสวยงามมาก ในทับมีเตาผิงสำหรับทำความอบอุ่นทรงใช้เป็นที่ประทับในฤดูหนาว ยังมีภาพเขียนขาวดำของรัชกาลที่ 6 บนหินอ่อนสีขาว บนฝาผนังขณะนี้ยังปรากฏชัดเจน วิทยาลัยแห่งแรกของมหาวิทยาลัยศิลปากร (ทับแก้ว) เหตุที่ตั้งอยู่หลังอาคารหลังนี้ จึงได้นามนี้

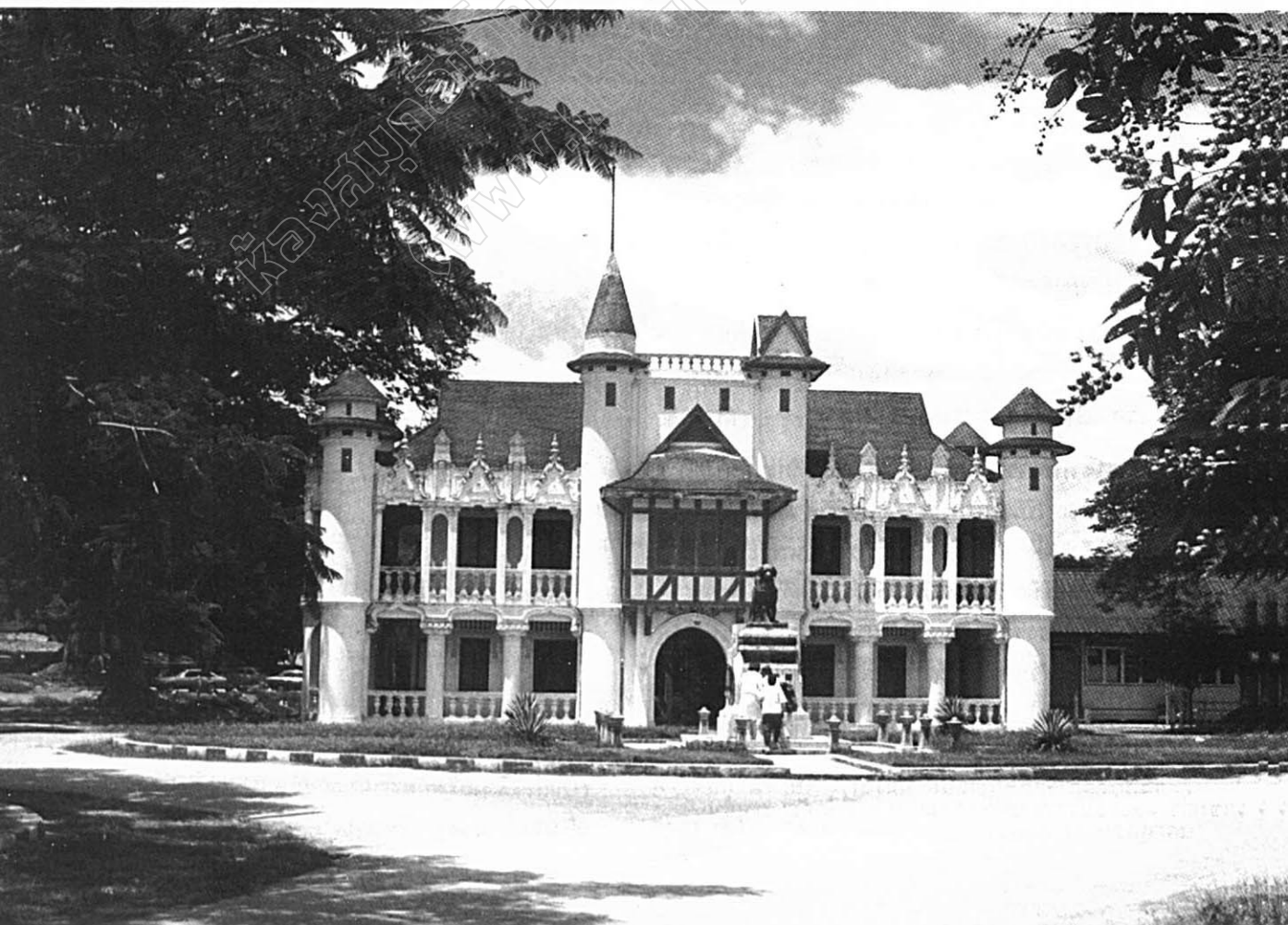
ทับขวัญ เป็นเรือนไม้แบบไทยเดิม สร้างด้วยไม้สักล้วน อยู่ทางด้านตะวันออกของทับแก้ว ต่อจากพระตำหนักมารีราชรัตบัลลังก์ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อรักษาศิลปะบ้านไทยแบบโบราณ มักใช้เวลาบำเพ็ญพระราชกุศล และบางครั้งก็มีการแสดงละครไทยแบบโบราณ ทั้งพระตำหนักมารีฯ และทับขวัญ ขณะนี้ทรุดโทรมมากแล้ว

ห่างจากบริเวณนี้ไป ก็เป็นบ้านพักข้าหลวงและข้าราชการบริพารทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายในที่ตามเสด็จ เช่น บ้านพักเสนาบดีกระทรวงวัง และบ้านพักเจ้าพระยารามราฆพ ผู้สำเร็จราชการมหาดเล็ก บ้านหลังนี้ชื่อว่า ทับเจริญ ซึ่งปัจจุบันเป็นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม นอกจากนี้ที่กล่าวมายังมีเรือนพักข้าราชการอีกหลายหลังและยังอยู่ในสภาพดี

เทวาลัยพระพิฆเนศวรเป็นที่สถิตเทพารักษ์ องค์รูปปั้นพระพิฆเนศวรอยู่หน้าสนามหน้าพระที่นั่ง เป็นศูนย์กลางของพระราชวัง ศักดิ์สิทธิ์มาก เป็นที่นับถือของประชาชนทั่วไป องค์พระพิฆเนศวรนี้ ใช้เป็นตราหรือสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

ในสมัยที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั่งยังทรงดำรงพระยศเป็นสยามมกุฎราชกุมารได้เสด็จมาประทับอยู่ที่นี้เป็นประจำ และที่พระที่นั่งพิมานปฐมนี้เอง พระองค์ทรงทอดพระเนตรปาฏิหาริย์ต่าง ๆ จากองค์พระปฐมเจดีย์ บนพระที่นั่งที่ชื่อว่า ปาฏิหาริย์ทัศไนย ซึ่งพระองค์ใช้ประทับทอดพระเนตร เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตแล้ว กรมศิลปากรได้รื้อและนำไปปลูกไว้บนศาลา หน้าพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ตัวพระที่นั่งนี้เป็นแท่นไม้สักซ้อนกันสองชั้น มีความกว้าง 2 เมตร

การที่พระราชวังสนามจันทร์แห่งนี้ ยังใช้เป็นสถานที่ราชการ ควรที่ข้าราชการทุกฝ่าย ประชาชนช่วยกันบำรุงรักษา ดูแลให้สวยงามสะอาดอยู่เสมอ เพื่อจะได้เป็นความภาคภูมิใจของชาวนครปฐมตลอดไป.

พระพินเศศวร

พระพินเศศวรนี้ ตามความนิยมแห่งไสยศาสตร์ ถือกันว่า เป็นเทพเจ้าแห่งความรู้ตามรูปศัพท์ของสันสกฤต อ่านว่า “วิญเเศศวร” มีความหมายว่า เป็นหัวหน้าคณะ ข้ามความขัดข้องไปสู่ความสำเร็จทั้งปวง และมีชื่อเรียกแทน นามพินเศศวรต่าง ๆ กัน คือ

- สิทธิบดี หมายความว่า เป็นใหญ่เหนือ ความขัดข้อง
- คณปุงควระ หมายความว่า เหมือนโคผู้นำฝูงโค

- อชुरถ หมายความว่า ผู้ขี่หนู หรือ มีหนู เป็นบริวาร
- คชมุข, กรีมุข หมายความว่า มีหน้าเป็นช้าง
- เอกทนต์ หมายความว่า มีงาเดียว
- ลัมพกระณ หมายความว่า หูยาน
- ลัมโพทร หมายความว่า ท้องยาน
- ทวิเทพ หมายความว่า ตัวสองลอน

ตามตำหรับว่า พระพินเศศวร เป็นโอรสพระอิศวร กับพระอุมา บางแห่งก็ว่าเป็นโอรสของพระอุมาองค์เดียว

คือ เกิดจากเหวี่ยงโคลของพระอุมา และกล่าวกันอีกว่าพระพิณเนศวร เป็นผู้เขียนคัมภีร์มหาภารตะจากวาจาของพระฤๅษีवास และนับถือกันว่าเป็นเทพเจ้าแห่งการรนาเหนือการรนาหนังสือใด ๆ ด้วย (เพราะเหตุนี้กระมัง กรมศิลปากรและมหาวิทยาลัยศิลปากร จึงนำมาเป็นตราประจำ)

ลักษณะของพระพิณเนศวร รูปร่างเป็นมนุษย์อ้วนเตี้ย ท้องพลุ้ย หูยาน มีเศียรเป็นช้าง มีขาข้างเดียว (อีกข้างหนึ่งถูกขวานเทพชื่อปรัศรามหักเสียข้างหนึ่ง) สีกายแดง (บางแห่งว่าเหลือง) นุ่งห่มแดง มี 4 กร ถือบาต (ปวง) และขอ (ขอช้าง) บางแห่งเคยเห็นภาพเขียนถือ วัชรบัง จักรบัง สังข์บัง คทาบัง ดอกบัวบัง เทพศัสตราเหล่านี้ นับว่าได้ประทานมาจากพระอิศวรผู้เป็นพ่อ พาหนะสำหรับใช้ชื่อคือ “หุ” และมีหนูเป็นบริวารหรือเป็นผู้รับใช้สอย

มีเรื่องเล่ากันถึงเหตุที่พระพิณเนศวรมีเศียรเป็นช้างว่า สมัยกาลครั้งหนึ่งพระอิศวรจะทำการเทศากันต์พระพิณเนศวร แต่พระนารายณ์ยังมิได้เสด็จมาในงานเทพชุมนุม นั้น พระอิศวรจึงได้ใช้ให้พระวิศวกรรมไปเชิญเสด็จ ซึ่งในขณะนั้นพระนารายณ์กำลังบรรทมอยู่ พระวิศวกรรมทูลว่า พระอิศวรเป็นเจ้าให้มาเชิญเสด็จไปในงานมงคลเทศากันต์พระพิณเนศวร พระนารายณ์จึงบริภาษขึ้นว่า “ถูกหัวขาดนี้แหละกวนมัก” (ตอนนี้จะเป็นความผลของพระองค์หรืออย่างไร หรือบางทีจะอยากนอนให้มาก หรือกำลังวังนอนกระมัง) แม้บริภาษอย่างนั้นแล้วพระนารายณ์ก็เสด็จไปยังเขาไกรลาสอันเป็นที่สถิตของพระอิศวร

เมื่อพระนารายณ์รับสั่งขึ้นเช่นนั้นในทันใด เศียรของพระพิณเนศวรก็ขาดออกจากกายไป จึงเป็นเรื่องโกลาหลกันใหญ่ พระอิศวรจึงใช้ให้พระวิศวกรรมไปเที่ยวหาเศียรนั้น พระวิศวกรรมไปเที่ยวหาจนทั่วทุก ๆ โลก ก็ไม่พบเศียรพระพิณเนศวร ครั้นเมื่อจะกลับจึงมาพบช้างตัวหนึ่งนอนหันหัวไปทางทิศตะวันตก พระวิศวกรรมก็เลยตัดเอาหัวช้างนั้นมาถวายพระอิศวร พระอิศวรกับทวยเทพก็ช่วยกันเอาหัวช้างนั้น ต่อกับองค์พระพิณเนศวร ตั้งแต่นั้นมาพระพิณเนศวร จึงมีเศียรเป็นช้าง

ส่วนการนอนหันหัวไปทางทิศตะวันตก ซึ่งพวกเราบางคนถือกันว่าเป็นเสนียดอัปมงคลก็อาจจะเนื่องมาจากช้างตัวนี้ที่นอนผิดทิศ จึงได้ถูกตัดหัว

อนึ่ง เรื่องพระพิณเนศวรเศียรขาดนี้ มีที่มาหลายแห่งล้วนแต่สรุปลงด้วยเอาหัวช้างมาต่อทั้งสิ้น เช่น คัมภีร์หนึ่งกล่าวว่า พระปารพตีหรือพระอุมา ต้องการจะเอาพระกุมารแก่พระเสาร์ ลืมไปว่าสายเนตรของพระเสาร์ย่อมเผาผลาญ

ทุกสิ่งทุกอย่าง พอพระเสาร์มองดูไปที่พระกุมาร เศียรของพระพิณเนศวรก็ไหม้ขาดลงสิ้น พระปารพตีจึงต้องไปหาหัวช้างมาต่อให้

อีกเรื่องหนึ่งว่า พระอุมากำลังอาบน้ำอยู่ในที่โหลฐานให้พระพิณเนศวรเผ้าต้นทาง พระศิวะต้องการจะผ่านเข้าไป แต่พระพิณเนศวรไม่ยอม พระศิวะจึงตัดหัวพระพิณเนศวรเสีย บางแห่งก็ว่าพระอุมาต้องการให้พระพิณเนศวรมีรูปว่าง เช่นนี้เพื่อความพอพระทัย บางแห่งก็ว่าพระกศยป โกรธพระอิศวรว่าฆ่าพระอาทิตย์ผู้เป็นบุตร จึงแข่งให้พระพิณเนศวรลูกพระอิศวรหัวขาดจนถึงกับต้องเอาหัวช้างเอราวัณของพระอินทร์มาต่อแทน

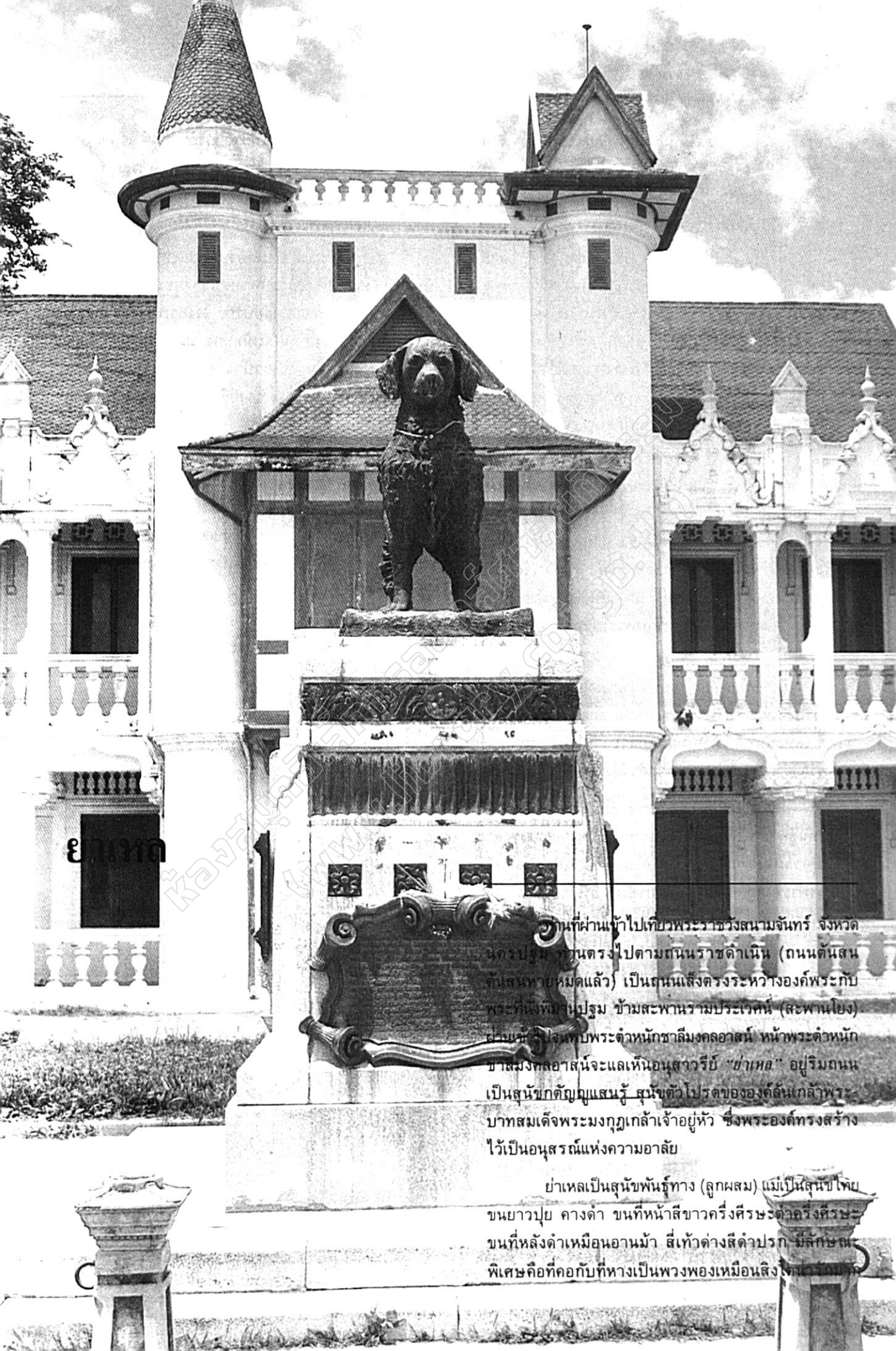
สำหรับความนิยมนับถือของประชาชน ถือกันว่าเป็น “เทพเจ้าแห่งความรู้” และเป็น “เทพเจ้าผู้ขจัดความขัดข้องทั้งปวง” เห็นจะเป็นเพราะเมื่อพระนารายณ์บริภาษจนหัวขาด ก็เกิดความโกลาหลวุ่นวายในหมู่เทวดา ในเทวสถานที่จะชุมนุม เมื่อนำหัวช้างมาต่อเข้าแล้ว ความโกลาหลความขัดข้องในเทวสถานนั้นก็หายไป

ถือกันมาแต่โบราณว่า เมื่อได้กระทำการบวงสรวงพระพิณเนศวรแล้วความขัดข้องจะหายไปกลายเป็นความสำเร็จสมความปรารถนา ส่วนของที่จะใช้บวงสรวงนั้นเท่าที่ค้นได้มาแล้ว ปรากฏว่ามีดังนี้

- มะพร้าวอ่อน
- กล้วยน้ำว้า
- อ้อย (ทั้งหมดนี้เป็นอาหารของช้าง)
- และรูปปั้นของหนู

สำหรับรูปปั้นของหนูนั้นหายากเพราะไม่มีใครทำขาย มีทำขายแต่กระต่าย ช้าง ม้า ฯลฯ

มีผู้สังเกตเคยตั้งข้อสังเกตไว้ว่า สถานที่ใดมีเทวาลัยพระพิณเนศวรอยู่สถานที่นั้นแม้จะมีต้นไม้ใหญ่ รั้วรอบว่าจะไม่มีมดแดงอาศัยอยู่เลย

ยักษ์

สถานที่ผ่านเข้าไปเที่ยวพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ทางตรงไปตามถนนราชดำเนิน (ถนนต้นสนต้นสนหายหมดแล้ว) เป็นถนนเลี้ยวตรงระหว่างองค์พระกับพระที่นั่งพิมานปฐม ข้ามสะพานรามประเวณี (สะพานโยง) ผ่านน้ำเป็นจนพบพระตำหนักขาสีมกลอาสน์ หน้าพระตำหนักขาสีมกลอาสน์จะแลเห็นอนุสาวรีย์ "ย่าเหอ" อยู่ริมถนนเป็นสุนัขขี้ตัญญูแสนรู้ สูงเขี้ยวโปรดขององค์ล้านเกล้าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์ทรงสร้างไว้เป็นอนุสรณ์แห่งความอาลัย

ย่าเหอเป็นสุนัขพันธุ์ทาง (ลูกผสม) แม่เป็นสุนัขไทย ขนยาวปุย คางดำ ขนที่หน้าสีขาวครึ่งศีรษะดำครึ่งศีรษะ ขนที่หลังดำเหมือนอานม้า สีเท้าดำสีดำปรก มีลักษณะพิเศษคือที่ตอกกับที่หางเป็นพวงพองเหมือนสิงโตไว้ริมอก

เกิดภายในเรือนจำจังหวัดนครปฐม มีอยู่ด้วยกันสองพี่น้อง ตัวผู้ทั้งคู่ย่าเหลเป็นพี่ตัวน้องนั้นมีลักษณะคล้ายกันแต่หางไม่ค่อยจะพองเท่าใดนักมีความฉลาดพอ ๆ กัน แต่ดวงชะตาของสองพี่น้องผิดกันไกลราวฟ้ากับดิน

ย่าเหลเป็นสุนัขของหลวงชัยอาญา (โพธิ์ เกษะนันท์) ซึ่งมีตำแหน่งเป็นพระท้าวเมธวเรณิจังหวัดนครปฐม ต่อมาย้ายไปเป็นเจ้าพนักงานรักษาองค์พระปฐมเจดีย์ เปลี่ยนราชทินนามเป็นหลวงพุทธเกษตรานุรักษ์ (ตามตำแหน่งของเจ้าพนักงานรักษาการองค์พระปฐมเจดีย์ในสมัยนั้น) ต่อมาได้เลื่อนยศเป็นรองอำมาตย์เอกพระพุทธเกษตรานุรักษ์ (โพธิ์ เกษะนันท์) ย่าเหลเกิดในสมัยเป็นพระท้าวเมธ

เมื่อย่าเหลยังเล็กอยู่วันหนึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จตรวจเรือนจำ เป็นโชควาสนาของย่าเหลที่ทางเรือนจำไม่ได้เก็บสุนัขแม่ลูกอ่อนนี้ให้พ้นทางเสด็จพระราชดำเนิน จึงบังเอิญให้ย่าเหลนอนดูคนแม่อยู่ที่เชิงบันไดครัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นก็ติดพระหัตถ์ย่าเหลเดินเข้ามาเฝ้าพระองค์ ก็ลงลูบศีรษะย่าเหลรู้สึกเป็นที่ยังพระราชมหัทธยามากแต่มิได้รับสั่งแต่ประการใด

เมื่อพระองค์เสด็จกลับจากเรือนจำแล้ว สักครู่ใหญ่ก็ทรงรับสั่งให้ราชบริพารมาขอย่าเหล ต่อคุณหลวงชัยอาญา (โพธิ์ เกษะนันท์) ท่านก็น้อมเกล้าถวายไปทั้งย่าเหลและแม่เพราะย่าเหลยังไม่อดนม ส่วนตัวน้องคงเลี้ยงไว้ในเรือนจำ

ย่าเหลได้เข้ามาอยู่ในราชสำนัก เนื่องจากย่าเหลเป็นสุนัขพันธุ์ทาง มิได้ผสมพันธุ์ซ้ำซาก จึงมีความเฉลียวฉลาดและมีความจงรักภักดี จึงเป็นที่โปรดปรานของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างยิ่ง โปรดเกล้าฯ ให้เลี้ยงดูด้วยการเอาพระทัยใส่ของพระองค์เองอย่างใกล้ชิด ความแสนรู้แสนฉลาดของย่าเหลจัดเป็นคุณสมบัติพิเศษพอจะยกมาเล่าสู่กันฟังคือ มหาดเล็กทุก ๆ คนที่รับใช้ใกล้ชิด ย่าเหลรู้จักจำได้ทุกคน ตามปกติแล้วย่าเหลจะไม่ยอมห่างไกลพระยุคลบาทแห่งพระองค์ท่านเลย จะต้องเคล้าคลีเสมือนหนึ่งระแวงระวังถวายความพิทักษ์พระองค์อยู่เสมอมีคลาดคลาไม่ว่าพระองค์ท่านจะเสด็จไปไหน แม้แต่พระองค์จะเสด็จขึ้นลงพระตำหนัก ย่าเหลจะรีบวิ่งล่วงหน้าไปก่อนไปสำรวจตรวจตราดูเสียก่อนว่า ณ สถานที่พระองค์จะเสด็จไปนั้นเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับพระองค์ท่านหรือไม่ หากปรากฏว่ามีอะไรก็คึกคักวุ่นวายวุ่นวายมหาดเล็กเด็กขวักไขว่เกะกะไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ย่าเหลจะแสดงความไม่พอใจทันทีตรงเข้าไปกระโดดไล่จับเอาบ้างส่งเสียงโพงเบ้งดัง ๆ บ้าง เมื่อ

เห็นว่าเรียบร้อยแล้วทั้งกองเกียรติยศรีขบวนนำเสด็จย่าเหลจะรีบวิ่งกลับเข้าสู่พระตำหนักเข้าไปสู่แท่นเบื้องพระบาทแสดงท่าทางกิริยาอ่อนน้อมเสมือนจะทูลให้ทรงทราบทั่วทุกสิ่งทุกอย่างเรียบร้อยแล้วควรแก่การที่พระองค์จะเสด็จได้ด้วยดี

บางครั้งพระองค์จะเสด็จประชุมพวขุนนางมุขมัตย์ที่พระที่นั่งสามัคคีมุขมัตย์พวขุนนางมุขมัตย์ผู้เฒ่าผู้แก่สูงอายุจะแต่งตัวไม่ค่อยจะเรียบร้อย ใจกระเบนไม่เรียบร้อยบ้าง เสือกไม่กลัดคุม 5 เม็ดบ้าง ย่าเหลจะวิ่งเข้าบิ่ดถึงฝ่าเท้าบ้าง เทียวโอดจับเอาบ้าง จนนั่งกันเรียบร้อยแล้ว ย่าเหลจะวิ่งขึ้นไปแสดงท่าทางกิริยาให้พระองค์ทรงทราบว่าเรียบร้อยแล้ว เสด็จได้ดังนี้เป็นต้น และข้อที่ประหลาดอีกอย่างหนึ่งคือเวลาใดที่พระองค์จะเสด็จโดยลำพังพระองค์ไม่อนุญาตให้ย่าเหลตามเสด็จด้วย ย่าเหลจะถวายนามตามพระราชประสงค์ของพระองค์ท่านแต่โดยดีและยอมทำหน้าที่สอดส่องดูแลพระราชมหาฐานอย่างสงบเสงี่ยมเจียมตนไม่ก้าวก่ายหรือผยองพองขนทำทรงเหมือนเมื่อตนอยู่ต่อหน้าพระพักตร์ผู้ใดจะดับหัวลูบหลังเคยมีผู้สร้างทำข่มเหงด้วยประการต่าง ๆ ย่าเหลจะยอมลิ่วราบไม่ร้องไม่จับไม่แสดงกิริยาโกรธ แต่เมื่อพระองค์เสด็จกลับย่าเหลจะเข้าไปถวายอชเชาซูลฟองด้วยท่วงทำนองพิศวง ทั้งนี้ในวงใกล้ชิดต่างยอมรับว่าพระองค์ท่านทรงตระหนักอาการแสดงออกของย่าเหลได้ดีทีเดียว

เพราะยาหลเป็นสุนัขที่แสนรู้แสนฉลาดเป็นยอดแห่งความกตัญญูกตเวทิตี มีความจงรักภักดี พระองค์ทรงโปรดปรานอย่างยิ่ง ยาหลได้รับพระมหากรุณาตามความดีที่มีอยู่ยาหลได้รับพระราชทานเงินเดือนประจำ ดังนั้นครั้งหนึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเรียไรเงินสร้างเรือรบหลวง “เรือพระร่วง” พระองค์ทรงโฆษณาด้วยวิธีแปลกประหลาด คือ ปิดโปสเตอร์ตามที่ชุมนุมชนมีข้อความว่า “ใครไม่ออกเงินสร้างเรือรบหลวงก็สู้หมาของฉันไม่ได้ หมาของฉันออก 1.00 บาท” และยาหลก็ได้รับพระราชทานเชิษราชนาวิ

ยาหลสิ้นชีพด้วยการถูกลอบยิงตายข้างกำแพงพระบรมมหาราชวังด้านวัดโพธิ์กับท่าเตียน จากมนุษย์ที่มีปัญญาและมีเล่ห์เหลี่ยมประเสริฐกว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถือว่าการตายของยาหลตายด้วยธรรมชาติของมนุษย์ผู้มีความดี แต่ข้าฉลาดเหลือจะพรรณนา การตายของยาหลเห็นจะเนื่องจากอิจฉาว่าพระองค์ทรงรักยาหลมากกว่าคนหรือจะด้วยเหตุใดไม่มีใครสามารถจะทราบได้

องค์ลันเกล้าลันกระหม่อมทรงโหม่นสอลัยยาหลมากพระองค์ทรงไม่สบายพระทัยไปหลายวัน มิได้ทรงตรัสประการใดได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานศพอย่างสมเกียรติ ทรงพระราชทานหีบทองบรรจุศพ (หีบศพ) ยาหลยังอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานลานวิหารองค์พระปฐมเจดีย์ นำไปยังพระราชวังสนามจันทร์ แล้วทรงโปรดให้จัดขบวนแห่ศพยาหลจากพระราชวังสนามจันทร์ไปตามถนนราชวิถีไปขึ้นสู่เมรุ (สร้างไว้โดยเฉพาะ) ที่วัดพระปฐมเจดีย์ในขบวนแห่มีมหาดเล็กแต่งตัวเป็นสัตว์ต่าง ๆ เข้าร่วมขบวนแห่ศพด้วยเสร็จแล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สร้างอนุสาวรีย์ยาหลหล่อด้วยโลหะทองแดงยืนอยู่บนแท่นประดิษฐานอยู่หน้าพระตำหนักชาลิมงคลอาสน์พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐมจนปัจจุบันนี้

ส่วนที่ได้แทนที่ฐานอนุสาวรีย์ พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์กลอนไว้อาลัยความรู้สึกส่วนลึกในพระราชหฤทัยของพระองค์ที่ทรงสูญเสียสุนัขตัวโปรดในครั้งนั้น จารึกไว้บนแผ่นทองแดง จึงขออัญเชิญมาลงไว้ ณ ที่นี้

อนุสาวรีย์นี้เดือนจัตว
ให้ภูถิคราฟึงถึงสหาย
โอ้อาไลยใจจู่อยู่ไม่วาย
ภูเจ็บคล้ายศรศักดิ์บิกอุรา
ยากที่ใครเขาจะเห็นหัวอกภู
เพราะเขาดูเพื่อนเห็นแต่เพนหมา
เขาดูแต่เปลือกนอกแห่งกายา
ไม่เห็นภักตริกตราถึงดวงใจ
เพื่อเป็นมิตรชิดทูลอยู่เนื่องนิตย์
จะหามิตรเหมือนเจ้าที่ไหนได้
ทุกทิวาราตรีไม่มีไกล
ภูไปไหนเจ้าเคยเป็นเพื่อนทาง

ข้างจงรักภักดีไม่มีหย่อน
จะนั่งนอนยืนเดินไม่เหินห่าง
ถึงยามกินเคยกินกับภูพลาง
ถึงยามนอน ๆ ข้างไม่ห่างไกล
อันตัวเพื่อนมนุษย์สุจริต
จะผิตอยู่แต่เพียงพูดไม่ได้
แต่เมื่อภูใครรู้ความในใจ
ก็มองดูรู้ได้ในดวงตา

ไอ้อกภูดูเพื่อนอยู่หัด ๆ
เพื่อนมาหัดพรากไปไม่เห็นหน้า
ภูเผลอ ๆ ก็ซึ้งเมื่อเพื่อนมา
เสียงกุกกักก็ผวาตั้งตามอง
อันความตายเป็นธรรมดาโลก
ภูอยากตัดความโศกกรรมลมหอม
นี้เพื่อนตายเพราะผู้ร้ายมันมุ่งปอง
เอาปืนจ้องสังหารผลาญชีวิ
เพื่อนมอดม้วยด้วยมือทรชน
เอารูปคนสวมใส่คลุมใจผี
เป็นคนจริงฤาจะปราศซึ่งปรานี
นี้ราษสอปปรีปราศเมตตา
มันยิ่งเพื่อนเหมือนภูพลอยถูกด้วย
แทบจะม้วยชีวิตสิ้นสังขาร
จะหาเพื่อนเหมือนเจ้าที่ไหนมา
ข้าอุราอาไลยไม่วายวัน
เมื่อยามมีชีวิตรสสนิทใจ
ยามบรรลุลบหลั่งดวงใจสั่น
ด้วยอำนาจจงรักภักดีนั้น
ขอให้เพื่อนขึ้นสวรรค์สำราญรมย์
ถึงจะมีหมาอื่นมาแทนที่

ภูก็รักเพื่อนนี้เป็นปฐม
ที่ไหนเล่าจะสนิทและชิดชม
ที่ไหนเล่าจะนิยมเท่าเพื่อนรัก
ถึงแม้จะไม่มิรูปรู้
รูปเพื่อนผิงดวงใจภูตระหนัก
แต่รูปรู้ไว้เพนพยานรัก
ให้ประจักษ์แก่คนผู้ไม่ตรี
เพื่อนเป็นเยี่ยงอย่างมิตรสนิทยิ่ง
ภักตริกจริงต่อภูอยู่เต็มที
แม้คนใดเป็นได้อย่างเพื่อนนี้
ก็ควรนับว่าดีที่สุดเลย

หันมามองดูตัวน้องของย่าเหลบ้าง

เมื่อพี่นั้นมิว่าสนาสูงจนได้เป็นสุนัขตัวโปรดของ
พระราชเจ้าตัวน้องยังครองความเป็นอยู่โดยชะตากรรม
ในบริเวณกำแพงเรือนจำนั้นเองไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของที่แท้
จริง เป็นสุนัขที่ตกอยู่ในความอุปการะส่วนรวม ส่วนมาก
เป็นผู้ต้องขัง คนไหนคนนั้นบริจาคอาหารให้เป็นทานไปวัน
หนึ่ง ๆ แต่มีดวงชะตาต้องกับผู้ต้องขังคนหนึ่งเข้า คงจะเป็นด้วย
ผู้ต้องขังคนนั้นเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพราะหวังผลประโยชน์
จากสุนัขน้องย่าเหล ผู้ต้องขังนั้นคือคนครวมีสิทธิ์เข้าออกนอก
ในกำแพงเรือนจำได้ทุกเวลา เพราะพระท้าวเมธให้สิทธิ
พิเศษไว้วางใจเจ้าน้องย่าเหลจึงใกล้ชิดสนิทสนมกับคนนั้น
มาก แต่คนครวคนนี้มีนิสัยชอบแสวงหาประโยชน์ตนในทาง
ที่ฝ่าฝืนกฎข้อบังคับของเรือนจำอยู่เนือง ๆ จึงอาศัยสุนัข
น้องย่าเหลนี้เป็นตัวแทนขนส่งของต้องห้ามก็คือ “ฝิ่น” นั้นเอง
เวลาที่คนครวจะออกไปจ่ายอาหารหรือเวลาออกไปนอก
เรือนจำจะต้องเอาสุนัขน้องย่าเหลนี้ติดตามออกไปด้วยเมื่อ
ออกไปก็จะซื้อฝิ่นแล้วให้สุนัขน้องย่าเหลจะเอาปากอมฝิ่นไว้
พอผ่านประตูเข้าก็จะวิ่งเข้าไปอย่างสะดวก ด้วยความปลอดภัย
เสมอและเมื่อวิ่งเข้าไปพบและถึงตัวผู้ต้องขังคนครวที่จงรักภักดี
ของมันแล้วมันจะซุกหัวไปบนตักของเขาแล้วคายฝิ่นออกจาก
ปากมอบให้ ทั้งสุนัขทั้งคนคู่นี้ต่างร่วมมือกันปฏิบัติการค้าฝิ่น
โดยวิธีนี้ตลอดมาเป็นเวลาช้านาน ตราบจนวันหนึ่งถึงคราว
เคราะห์บังเอิญเมื่อออกไปได้ฝิ่นกันมาแล้วเจ้าของกลับที่พัก
ผู้คุมมารวมอยู่ด้วย เจ้าของหัวขวาก็กินข้าว สุนัขน้องย่าเหล
เข้ามาเห็นเจ้านายของมันกำลังกินข้าวอยู่ ชะรอยคงจะหิว
ขึ้นมาบ้าง จึงซุกหัวนอนบนตักแล้วคายฝิ่นออกให้วาระนั้นเอง
เรื่องจึงแดงโรขึ้นเป็นที่รู้กันว่าทั้งคนและสุนัขคู่นี้สมคบกันค้า
ฝิ่นประพฤติดีกฎของเรือนจำ คิด ๆ แล้วเป็นเรื่องแปลก
น่าขันลึนดี

ตามที่เล่ามานี้จากเรื่องจริงเราได้อะไรบ้างเป็นข้อคิดเป็นคติ ถ้าคิดให้ลึกซึ้งแล้วได้ข้อคิด คติมากมายแต่ขอสักสองอย่างคือ

ข้อคิด สังเกตทางด้านโหราศาสตร์ได้ว่าดวงชะตาสุนัขทั้งสองนี้ เกิดพอ แม่เดียวกัน ตลอดวันเดือนปีเดียวกัน ผิดเวลาลงไปไม่กี่นาที ตัวพี่มีวาสนาถึงกับได้เป็นสุนัขของพระราชฯ ตายยังใส่หีบทอง มีแห่ มีเมรุทำศพและยังสร้างอนุสาวรีย์ให้ปรากฏในคุณงามความดีเป็นอนุสรณ์แก่มนุษย์ชนได้เห็นจนตราบนานเท่าทุกวันนี้ ตัวน้องประสบชะตากรรมตรงกันข้ามไม่พ้นกำแพงเรือนจำ

ข้อคิดในด้านการศึกษา การอบรมเยาวชนของชาติ อาจารย์ ดร.สาโรจน์ บัวศรี ท่านให้คำจำกัดความหมายของการศึกษาไว้ว่า "การศึกษาคือความเจริญงอกงามของผู้เรียนที่ผู้ใหญ่หาประสบการณ์ที่ดี ๆ ให้" ฉะนั้นเยาวชนของชาติโตขึ้นจะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติหรือโตขึ้นจะเป็นพวกหนักแผ่นดินต้องขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ พ่อ แม่ ครูอาจารย์หาประสบการณ์มาบ่มให้ อย่าโทษเด็กไม่ได้ดังตัวอย่างในเรื่อง

เมาคลี ลูกเสือสำรองลัดยาร์ดคิพมิง จะเขียนเรื่องเมาคลีขึ้นมาได้นำเค้าโครงจากเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในอินเดียที่หมาป่าจับเอาลูกมนุษย์ไปเลี้ยงไว้ในฝูงจนได้ถึง 3 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อปี 2410 นักล่าสัตว์จับได้ในป่าเมืองสิงขรนำมาเลี้ยงไว้ถึง 28 ปี ตายปี 2438 ครั้งที่ 2 พวกหมอสอนศาสนาจะเดินทางไปสอนศาสนาต้องผ่านป่าจับได้เป็นหญิงสองคนเลี้ยงไว้ตายเสีย 1 คน คนหนึ่ง คนที่เลี้ยงไว้ 14 ปี ตายปี 2481 ครั้งที่ 3 จับได้เมื่อปี 2497 ที่สถานีรถไฟล็กเนา มากินเศษอาหารกับฝูงสุนัขป่าจับมาเลี้ยงไว้ที่โรงเลี้ยงเด็กตายด้วยโรคหทัยขาดเมื่อ 22 เมษายน 2511 มนุษย์หมาป่าทั้งสามครั้งที่จับได้แล้วนำมาเลี้ยงไว้จนตายมีนิสัยไม่ทั้งนี้เสียของหมาป่าเพราะรับประทานประสบการณ์จากหมาป่ามาแต่เด็ก ๆ

กลับมาสู่ข้อคิดของย่าเหลกับน้อง ย่าเหลเป็นสุนัขของพระราชฯ ได้รับประสบการณ์ที่ดี ๆ ตลอดมาจึงเป็นสุนัขแสนรู้ ฉลาด กตัญญู ความจงรักภักดี รู้คุณ ไม่หนักแผ่นดินตายแล้วยังได้สร้างอนุสาวรีย์ให้มนุษย์ชนได้เห็นจนตราบนานเท่าทุกวันนี้ ส่วนตัวน้องอยู่กับผู้ต้องขัง ฉลาดแสนรู้ แต่ไปในทางที่ผิดในที่สุดไม่พ้นกำแพงเรือนจำ

การไปศาล และปฏิบัติตนในศาล

หากท่านมีกิจธุระต้องไปติดต่อราชการที่ศาล ไม่ว่าจะในฐานะเป็นคู่ความหรือมาเยี่ยมผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือเพียงเพื่อมาฟังการพิจารณาคดีในศาล ท่านต้องแต่งกายให้สุภาพและเรียบร้อย ห้ามนำอาวุธทุกชนิดเข้าไปในบริเวณศาล และเมื่ออยู่ในบริเวณศาลให้ประพฤติตนให้เรียบร้อย ไม่ส่งเสียงดังหรือทะเลาะกัน ถ้าท่านมีข้อสงสัยประการใด โปรดสอบถามรองจำศาลประชาสัมพันธ์ได้เสมอ นอกจากนี้หากท่านมาศาลในกรณีต่อไปนี้

(1) ขอร้องประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ขอร้องประกันตัวได้เมื่อใด การขอลปล่อยชั่วคราว หรือที่เรียกว่า “ขอร้องประกัน” ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต่อศาลทำได้ 2 ระยะคือ

1. ขั้นฝากขังระหว่างสอบสวน เมื่อผู้ต้องหาถูกจับในความผิดฐานใดฐานหนึ่ง พนักงานสอบสวนมีอำนาจ

ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง (ไม่เกิน 7 วัน สำหรับคดีที่ขึ้นศาลอาญาและศาลจังหวัด ไม่เกิน 72 ชั่วโมง สำหรับคดีที่ขึ้นศาลแขวง) หลังจากนั้นหากการสอบสวนยังไม่เสร็จ และจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาต่อไป พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ จะต้องร้องขอต่อศาลให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนต่อไปอีก ซึ่งเรียกกันว่า “ฝากขัง”

เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการนำผู้ต้องหาไปฝากขังต่อศาลใด ผู้ต้องหาจะมีสิทธิขอให้ศาลปล่อยตัวชั่วคราว สำหรับระยะเวลาที่ศาลให้ฝากขังได้ ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า ขอร้องประกันตัว การฝากขังในศาลแขวงมีกำหนดเวลาช่วงละ 6 วัน การฝากขังในศาลอาญาหรือศาลจังหวัด ถ้าเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ มีกำหนดช่วงเวลาเดียวไม่เกิน 7 วัน แต่ถ้าอัตราโทษเกินกว่านี้ จะมีกำหนดเวลาช่วงละไม่

เกิน 12 วัน หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ
ขอฝากขังต่อ ผู้ต้องหาที่ขอประกันตัวต่อไปได้อีก

2. **ชั้นพิจารณาของศาล** เมื่อศาลรับคำฟ้องของ
โจทก์และรับตัวจำเลยไว้พิจารณาคดีแล้ว จำเลยจะอยู่ใน
อำนาจของศาลตลอดไปจนกว่าจะเสร็จคดี แต่จำเลยมีสิทธิ
ขอประกันต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น ถ้าเป็นการพิจารณา
คดีชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาจะยื่นต่อศาลชั้นต้นพิจารณาคดีนั้น
หรือยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ได้

ผู้มีสิทธิขอประกัน

1. ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิขอประกันตัวเอง โดย
วางหลักทรัพย์
2. ผู้อื่นซึ่งเรียกกันว่า “นายประกัน” อาจยื่นคำร้อง
ขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้โดยวางหลักทรัพย์เช่น
เดียวกัน

หลักฐานที่ต้องใช้ในการขอประกัน

1. **หลักทรัพย์ที่ใช้ประกัน** ได้แก่
 - ก. เงินสด
 - ข. พันธบัตรของรัฐบาล
 - ค. สลากออมสิน
 - ง. เช็คของธนาคาร
 - จ. หนังสือสำคัญแสดงสิทธิในที่ดินเช่น โฉนด
ที่ดิน น.ส.3 โดยมีหนังสือรับรองของเจ้าพนักงานที่ดิน หรือ
นายอำเภอท้องที่ไปแสดงด้วยว่าที่ดินดังกล่าวมีราคาปานกลาง
ไร้ละเห่าใด

เมื่ออนุญาตให้ประกัน ศาลจะยึดทรัพย์ไว้ และออก
ใบรับให้ยึดถือไว้เป็นหลักฐานเพื่อขอหลักทรัพย์คืนในภายหลัง

2. **บัตรแสดงตัวบุคคล** ควรนำบัตรแสดงตัว
บุคคลที่ทางราชการออกให้ เช่น
 - ก. บัตรประจำตัวประชาชน
 - ข. บัตรข้าราชการ
 - ค. บัตรพนักงานรัฐวิสาหกิจ
 - ง. บัตรทหารผ่านศึก
 - จ. ใบอนุญาตขับขี่

ศาลจะไม่ยึดหลักฐานนี้ไว้ เพียงแต่เพื่อประสงค
จะตรวจสอบมิให้มีการแอบอ้างซึ่งอาจทำให้เกิดการเสียหาย
แก่ทางราชการเท่านั้น

ศาลจะให้ประกันเสมอไปหรือไม่

1. คดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษไม่สูง หรือไม่ร้ายแรง
เช่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ถ้าศาลเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือ
จำเลยไม่หลบหนี การปล่อยชั่วคราวจะไม่เกิดความเสียหาย
แก่การดำเนินคดี และผู้ประกันมีหลักทรัพย์ที่เชื่อถือได้ ศาล
จะอนุญาตให้ประกันในวันนั้นโดยตราค่าประกันตามสมควร
แก่ข้อหา

2. คดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงเกิน 10 ปี เช่น ปล้นทรัพย์
หรือฆ่าผู้อื่นกฎหมายบัญญัติว่าศาลจะต้องสอบถามพนักงาน
สอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ก่อนว่าจะคัดค้านหรือ
ไม่ ถ้าไม่อาจถามได้โดยมีเหตุอันสมควร ศาลจะงดการถาม
เสียก็ได้

อย่าหลงเชื่อผู้แอบอ้างว่าจะช่วยเหลือด้วยประการ
ใด ๆ ทั้งสิ้น ศาลจะใช้ดุลพินิจสั่งโดยอาศัยหลักเกณฑ์ตาม
ที่กฎหมายกำหนดไว้

สัญญาประกันใช้ได้เพียงใด

1. ชั้นฝากขังระหว่างสอบสวน สัญญาประกัน
ใช้ได้เท่าระยะเวลาการฝากขังแต่ละครั้ง กล่าวคือในศาล
แขวงมีกำหนดเวลา 6 วัน เมื่อครบ 6 วัน หากผู้ร้องขอประกัน
จะประกันตัวผู้ต้องหาต่อไปก็เพียงแต่ยื่นคำร้องต่อศาลว่า
ประสงค์จะประกันผู้ต้องหาต่อไปโดยให้ถือหลักทรัพย์และ
สัญญาประกันเดิมทุกครั้งที่ไป ซึ่งในศาลแขวงจะมีการฝากขัง
ได้อย่างมากไม่เกิน 5 ครั้ง ส่วนในศาลจังหวัดและศาลอาญา
ก็มีวิธีการปฏิบัติเช่นเดียวกันเพียงแต่ระยะเวลาการฝากขัง
นานกว่าในศาลแขวง คือ ฝากขัง ได้ไม่เกินครั้งละ 12 วัน
และอย่างมากที่สุดไม่เกิน 84 วัน

2. ชั้นพิจารณาของศาล สัญญาประกันใช้ได้ตลอด
ไปจนกว่าศาลนั้นจะพิจารณาคดีมีการขอถอนประกัน หรือ
ศาลสั่งเพิกถอนสัญญาประกัน

หน้าที่นายประกัน

1. **ให้ชื่อและที่อยู่อันแท้จริงต่อศาล** นายประกัน
ต้องให้ชื่อและที่อยู่แท้จริงต่อศาล ที่อยู่ต้องเป็นที่อยู่ในปัจจุบัน
และสามารถติดต่อได้ทันที หากมีการย้ายที่อยู่ต้องแจ้งให้
ศาลทราบโดยเร็ว

2. **เซ็นสัญญาประกันและเซ็นทราบกำหนดส่ง**
ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เมื่อศาลอนุญาตให้ประกันตัว นาย
ประกันต้องเซ็นสัญญาประกันไว้เป็นหลักฐาน และต้องเซ็น
ทราบกำหนดวันเวลาส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมายังศาล
ด้วย

3. **ส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล** ในชั้นฝากขัง นายประกันต้องนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ตนประกันไป มาถึงศาลในวันที่ครบกำหนดการฝากขังแต่ละครั้ง

ในชั้นพิจารณาคดีของศาล เมื่อศาลนัดให้จำเลย ไปศาลในวันใด ไม่ว่าจะเป็นการนัดสืบพยาน นัดฟังคำ พิพากษา นัดไปสอบถาม หรือนัดเพื่อการอื่นใด นายประกัน ต้องนำจำเลยไปส่งศาลทุกครั้ง

หากนายประกันผิดนัดไม่สามารถนำผู้ต้องหาหรือ จำเลยมาศาลตามที่กล่าวข้างต้น ศาลอาจถอนประกันและ ปรับนายประกันตามสัญญาทันที ฉะนั้นนายประกันจึงต้อง คอยติดตามอยู่เสมอว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ที่ใดในระหว่าง การประกันตัว

เมื่อศาลสั่งปรับนายประกัน ในกรณีที่ศาลสั่ง ปรับนายประกันตามสัญญาประกัน นายประกันจะต้องนำ เงินค่าปรับมาชำระต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ถ้านายประกันไม่นำเงินค่าปรับมาชำระให้ครบถ้วนภายใน ระยะเวลาที่ศาลกำหนด ศาลอาจสั่งให้ยึดทรัพย์สินที่นำมาเป็น หลักประกันขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับต่อไป และถ้าได้เงินไม่พอชำระค่าปรับ ศาลอาจยึดทรัพย์สินอื่น ของนายประกันมาขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับจนครบ

นายประกันที่ศาลสั่งปรับตามสัญญาประกัน มี สิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลได้ภายใน 15 วัน หรืออาจนำตัวจำเลย มาส่งศาลและขอลดค่าปรับต่อศาล

การขอถอนประกัน นายประกันอาจขอถอนประกัน ได้เสมอพร้อมกับนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาล เมื่อ ศาลอนุญาตแล้วความรับผิดชอบตามสัญญาประกันก็เป็น อันสิ้นสุด

การขอรับหลักทรัพย์คืน เมื่อคดีถึงที่สุด หรือ ศาลอนุญาตให้ถอนประกัน หรือสัญญาประกันสิ้นสุดลง โดยเหตุอื่น เช่น ศาลเพิกถอนสัญญาประกัน ศาลพิพากษา จำคุกจำเลย จำเลยตายหรือนายประกันตายย่อมขอรับหลัก ประกันคืนจากศาลได้

ค่าใช้จ่าย การขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย การขอถอนประกันและการขอรับหลักทรัพย์คืน ท่านไม่ ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น และท่านสามารถกรอกข้อความ ในแบบคำร้องขอปล่อยชั่วคราว บัญชีทรัพย์สิน เขียนคำร้อง ขอถอนประกัน ขอรับหลักทรัพย์คืนได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องจ้างผู้อื่นเขียน ถ้าเขียนหนังสือไม่ได้ทางศาลมีรองจำศาล ประชาสัมพันธ์ช่วยบริการเขียนให้โดยไม่รับค่าตอบแทน ใด ๆ

(2) ได้รับหมายเรียกเป็นพยาน

ตรวจดูหมาย เมื่อได้รับหมายเรียกให้เป็นพยาน ต้องตรวจดูในหมายเรียกว่า ศาลที่ออกหมายเรียกเป็นศาล อะไร อยู่ที่ไหน เพราะในกรุงเทพมหานคร และบางจังหวัด มีหลายศาล จะได้ไม่ต้องเสียเวลาหา หรือไปผิดศาล

ต้องตรวจดูในหมายเรียกว่า ให้พยานไปเบิกความ ในวันเดือนปีอะไร เวลาอะไร ปกติศาลจะนัดเวลา 8.30 นาฬิกา หรือ 13.30 นาฬิกา

ไปศาลตามเวลานัด พยานที่ได้รับหมายแล้ว มี ความจำเป็นไม่อาจไปศาลได้ ต้องรีบแจ้งให้ศาลทราบเสียก่อน วันนัด การขาดชั้นไม่ไปศาลอาจถูกศาลออกหมายจับ นอกจาก นั้นยังมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอีกด้วย

พยานควรไปถึงศาลให้ตรงตามเวลานัด เพราะ ถ้าถึงเวลานัดแล้วพยานยังไม่พร้อม ศาลอาจเลื่อนการสืบ พยานไป และพยานอาจต้องไปศาลใหม่อีก ทำให้เสียเวลา เพิ่มขึ้น

หาห้องพิจารณาและรอการเบิกความ เมื่อไป ถึงศาลแล้ว ควรนำหมายเรียกไปสอบถามรองจำศาลประชา-สัมพันธ์ หรือตรวจดูจากประกาศของศาลว่าคดีที่จะต้อง

เบิกความเป็นพยานนั้นศาลจะออกพิจารณาที่ห้องพิจารณา เลขที่เท่าไร แล้วควรไปรอที่ห้องพิจารณานั้น เพื่อคู่ความ ฝ่ายที่อ้างพยานหรือเจ้าหน้าที่ศาลจะได้ทราบว่ามีพยานมาแล้ว

พยานคนใดจะเบิกความก่อนหลังสุดแล้วแต่ศาล หรือคู่ความฝ่ายที่อ้างผู้ที่ยังไม่ถึงคราวจะเบิกความต้องรอ นอกห้องพิจารณา หรือที่ห้องพักพยาน

การปฏิญาณหรือสาบานตน เมื่อถึงคราวที่พยานเบิกความ เจ้าหน้าที่ศาลจะเป็นผู้เรียกก่อนเบิกความพยาน จะต้องปฏิญาณหรือสาบานตามลัทธิศาสนาของตน เว้นแต่

- (1) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี หรือหย่อนความรู้สึกผิดชอบ
- (2) ภิกษุสามเณรในพุทธศาสนา
- (3) บุคคลที่คู่ความตกลงกันว่าไม่ต้องปฏิญาณหรือสาบาน

สำหรับพระภิกษุสามเณร จะไม่ไปศาลและไม่เบิกความเลยก็ได้ พยานที่ขัดขืนคำสั่งศาลที่ให้ปฏิญาณหรือสาบานหรือให้เบิกความ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

การถามพยาน เมื่อปฏิญาณหรือสาบานตนแล้ว พยานจะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับชื่อ อายุ ที่อยู่ และความเกี่ยวพันระหว่างพยานและคู่ความ

ต่อจากนั้นคู่ความหรือทนายความฝ่ายที่อ้างพยานมาศาลจะซักถามเรื่องราวจากพยาน เมื่อฝ่ายที่อ้างพยานมาถามเสร็จแล้ว คู่ความหรือทนายอีกฝ่ายหนึ่งก็จะถามค้านพยาน เสร็จแล้วฝ่ายที่อ้างพยานมาอาจจะถามตักพยานอีกครั้งหนึ่ง

กฎหมายห้ามมิให้ถามพยานด้วยคำถามที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี หรือคำถามที่อาจทำให้พยาน หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นการหมิ่นประมาทพยาน

การเบิกความ การเบิกความศาลอาจจะให้พยานเบิกความโดยวิธีเล่าเรื่องตามที่ตนได้รู้ได้เห็นหรือได้ยินมา หรืออาจจะให้เบิกความโดยวิธีตอบคำถามของศาลหรือคู่ความ พยานจะต้องเบิกความเฉพาะเท่าที่ตนได้รู้ ได้เห็น หรือได้ยินมาโดยตรงเท่านั้น ข้อความที่พยานทราบมาจากการบอกเล่าของผู้อื่น เป็นคำบอกเล่า รับฟังไม่ได้

พยานจะต้องเบิกความด้วยวาจา ห้ามไม่ให้อ่านข้อความที่จดหรือเขียนมา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล หรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

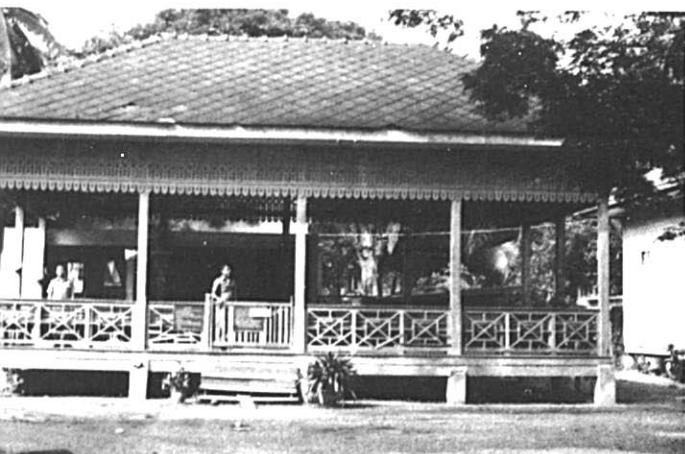
พยานเบิกความเสร็จ เมื่อเบิกความเสร็จแล้ว พยานย่อมหมดหน้าที่ที่จะอยู่ในศาล เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

เลื่อนการสืบพยาน ในกรณีที่มีการเลื่อนการสืบพยาน เจ้าหน้าที่ศาลอาจจะให้พยานลงชื่อรับทราบวันเวลานัดครั้งต่อไป และศาลจะไม่ออกหมายเรียกไปอีก โดยถือว่าพยานได้ทราบวันเวลานัดของศาลแล้ว

คำพาหนะและคำปฎิเสธการพยาน พยานในคดีแพ่งอาจได้รับคำพาหนะและคำปฎิเสธการตามทักท้วงที่กำหนดไว้ โดยศาลสั่งให้ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้จ่าย

พยานในคดีอาญา สำหรับในกรุงเทพมหานคร จะไม่ได้รับคำพาหนะและคำปฎิเสธการ แต่ในต่างจังหวัดพนักงานอัยการจะจ่ายคำพาหนะและคำปฎิเสธการให้แก่พยานของตนตามระเบียบ

การเบิกความเท็จ พยานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดีมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าเป็นการเปิดความเท็จในการพิจารณาคดีอาญา
ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี และปรับไม่เกิน 14,000 บาท

(3) เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย

ผู้ต้องหาและจำเลยคือใคร

ผู้ต้องหา คือ บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด
แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล และอาจจะถูกจับนำมาควบคุมไว้
เพื่อทำการสอบสวน

จำเลย คือ บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหา
ว่าได้กระทำความผิด

ผู้ต้องหาจะถูกควบคุมนานเท่าใด เมื่อบุคคล
ใดถูกจับเป็นผู้ต้องหา เจ้าพนักงานมีอำนาจควบคุมผู้ต้องหา
นั้นได้ไม่เกิน 7 วัน สำหรับความผิดที่ขึ้นศาลอาญาหรือ
ศาลจังหวัด ไม่เกิน 72 ชั่วโมง สำหรับความผิดที่ขึ้นศาล
แขวง (ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน
60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) และไม่เกิน 24 ชั่วโมง สำหรับ
ความผิดที่ขึ้นศาลคดีเด็กและเยาวชน ทั้งนี้นับแต่เวลาที่ผู้-
ต้องหาถูกนำตัวมาถึงที่ทำการของเจ้าพนักงาน

สำหรับความผิดสุโฆ (ความผิดที่มีโทษจำคุก
ไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำ
ทั้งปรับ) เจ้าพนักงานจะควบคุมตัวไว้ได้เพียงเท่าเวลาที่จะ
ถามคำให้การชื่อและที่อยู่เท่านั้น จากนั้นต้องปล่อยตัวไป

ผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวในชั้นสอบสวนมีสิทธิ ดังนี้

1. ให้การต่อพนักงานสอบสวนเมื่อถูกสอบสวน
หรือปฏิเสธไม่ยอมให้การ หรือขอไปให้การในชั้นศาล คำ
ให้การต่อพนักงานสอบสวนนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน
ยืนยันผู้ต้องหาในการพิจารณาคดีของศาลได้

2. พบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง
3. ได้รับการเยี่ยมตามสมควร
4. ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการ

เจ็บป่วย

5. ขอประกันตัวต่อพนักงานสอบสวน

การผิดฟ้องและฝากขังในศาลแขวง

1. ความผิดที่ขึ้นศาลแขวงนั้น พนักงานอัยการ
จะต้องฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลแขวงภายใน 72 ชั่วโมง แต่ถ้า
ไม่อาจฟ้องผู้ต้องหาภายในเวลาดังกล่าวได้ พนักงานสอบสวน
หรือพนักงานอัยการต้องนำตัวผู้ต้องหามาศาล และยื่นคำร้อง
ขอฝากขังและผิดฟ้องต่อศาล ศาลอนุญาตได้ไม่เกิน 5 คราว
คราวละไม่เกิน 6 วัน

2. ถ้าผู้ต้องหาได้ประกันตัวชั้นสอบสวน ไม่ต้อง
นำตัวผู้ต้องหามาศาล เพียงแต่ยื่นคำร้องขอผิดฟ้องอย่าง
เดียว

การฝากขังในศาลอาญาหรือศาลจังหวัด

1. ถ้าผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่และพนักงานสอบสวน
ไม่อาจสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายใน 7 วัน พนักงานสอบสวน
ต้องส่งตัวผู้ต้องหามาศาล และพนักงานสอบสวนหรือพนักงาน
อัยการอาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ขังผู้ต้องหาไว้ ซึ่งเรียกกัน
ทั่วไปว่าฝากขัง

ในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน
6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาล
สั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกิน 7 วัน แต่ถ้าอัตราโทษ
เกินกว่านี้ ศาลสั่งขังได้หลายครั้งติด ๆ กัน และครั้งหนึ่ง
ไม่เกิน 12 วัน รวมทั้งหมดไม่เกิน 48 วัน เว้นแต่ความผิด
ที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ศาลสั่งขังได้รวมทั้งหมด
ไม่เกิน 84 วัน

2. ถ้าผู้ต้องหาได้ประกันตัวชั้นสอบสวน ผู้ต้องหา
ไม่จำเป็นต้องมาศาลจนกว่าพนักงานสอบสวนหรือพนักงาน
อัยการจะขอฝากขัง หรือนำตัวผู้หาหานั้นมาฟ้องต่อศาล

3. สำหรับศาลจังหวัดที่นำวิธีพิจารณาความอาญา
ในศาลแขวงมาใช้บังคับ พนักงานสอบสวนหรือพนักงาน
อัยการจะต้องขอผิดฟ้องและฝากขังผู้ต้องหาขึ้นต่อศาลจังหวัด
เช่นเดียวกับที่ปฏิบัติในศาลแขวง

การผิดฟ้องในศาลคดีเด็กและเยาวชน เมื่อ
เจ้าหน้าที่จับกุมเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุไม่ครบ 18 ปี ซึ่ง
ต้องหว่าได้กระทำความผิดและความผิดนั้นอยู่ในอำนาจ
ของศาลคดีเด็กและเยาวชน พนักงานสอบสวนจะต้องสอบถาม
ปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่

เวลาที่เด็กหรือเยาวชนมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวนแล้วส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเมื่อครบ 24 ชั่วโมง และต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องต่อศาลให้ทันภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันจับกุม หากฟ้องไม่ทันพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องขอผิดฟ้อง ศาลจะอนุญาตได้ไม่เกิน 4 คราว คราวละไม่เกิน 15 วัน เว้นแต่คดีที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลจะอนุญาตให้ผิดฟ้องกี่คราวก็ได้

เมื่อมีการฝากขังหรือผิดฟ้อง ผู้ต้องหาสิทธิดังนี้

1. แกล้งคัดค้านคำร้องของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่ขอฝากขังหรือผิดฟ้อง
 2. ยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อศาล หากศาลอนุญาตให้ขังตามที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการขอ
- ในกรณีที่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัวจากศาล ผู้ต้องหาต้องมาศาลทุกครั้งที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอฝากขังต่อ และผู้ประกันอาจยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อโดยให้ถือหลักทรัพย์และสัญญาเดิม

การสู้คดีในศาล

1. กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ พนักงานอัยการต้องนำตัวผู้ต้องหามาศาลและศาลอาจสั่งประทับฟ้องได้เลยทีเดียว โดยไม่ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้อง
 2. กรณีราษฎรเป็นโจทก์ ศาลจะต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อน โดยศาลจะส่งสำเนาฟ้องกับแจ้งวันนัดไต่สวนให้จำเลยทราบ จำเลยจะมาหรือไม่มาฟังการไต่สวนและจะตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้
- ในวันไต่สวนมูลฟ้อง ถ้าจำเลยจะรอฟังคำสั่งศาล จำเลยควรเตรียมหลักทรัพย์มาเพื่อขอประกันตัวด้วย เพราะหากศาลมีคำสั่งว่าคดีมีมูลให้ประทับฟ้องโจทก์ไว้พิจารณา ศาลอาจรับตัวจำเลยไว้ขังในระหว่างพิจารณาได้ ทางปฏิบัติศาลอาจไม่รับตัวจำเลยไว้ขังทันที แต่จะให้โอกาสจำเลยเตรียมตัวสู้คดีโดยจะนัดวันให้จำเลยยื่นคำให้การแก้คดีอีกครั้งหนึ่ง ในวันนัดแก้คดีจึงจะรับตัวจำเลยไว้ขังในระหว่างพิจารณาวันแต่จำเลยจะมีประกันตัวไป

เมื่อศาลประทับฟ้องแล้วหากจำเลยจะสู้คดีควรปฏิบัติดังนี้

1. ยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อศาล ทั้งนี้ไม่ว่าจำเลยจะได้รับอนุญาตให้ประกันตัวในชั้นสอบสวนหรือชั้นฝากขังหรือไม่ก็ตาม

2. ยื่นคำให้การต่อศาลหากจำเลยประสงค์จะให้การ
3. ทหาทนายเพื่อช่วยเหลือตนในการดำเนินคดีต่อไป

การหาทนาย โดยปกติ จำเลยจะต้องหาทนายเองและเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง เว้นแต่ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป หรือคดีที่จำเลยเป็นเด็กอายุไม่เกิน 17 ปี ถ้าจำเลยไม่มีทนายและต้องการทนาย ศาลจะตั้งทนายให้โดยจำเลยไม่ต้องเสียค่าจ้างให้ทนายและในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปี แต่ไม่ถึง 10 ปี ถ้าจำเลยแถลงต่อศาลก่อนเริ่มพิจารณาว่าจำเลยยากจนและต้องการทนาย ศาลจะตั้งทนายให้โดยไม่ต้องเสียค่าจ้างทนายเช่นกัน

การให้การต่อศาล เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว ก่อนที่ศาลจะพิจารณาคดีต่อไป ศาลจะอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จำเลยจะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าจำเลยประสงค์จะให้การควรปฏิบัติดังนี้

1. ถ้าจำเลยกระทำความผิดจริง ควรให้การรับสารภาพต่อศาลเพราะการรับสารภาพเป็นเหตุบรรเทาโทษอย่างหนึ่ง ซึ่งโดยปกติศาลจะปรานีลดโทษให้ อันเป็นผลดีแก่จำเลยที่จะได้รับโทษในสถานเบา
2. ถ้าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือประสงค์จะต่อสู้คดี ควรให้การปฏิเสธความผิด ส่วนการให้การในรายละเอียดอย่างไร จึงจะเป็นผลดีแก่จำเลย ควรปรึกษาทนาย

การขอให้ศาลรื้อการลงโทษหรือรื้อการกำหนดโทษ

1. ในคดีความผิดซึ่งศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ถ้าปรากฏว่าจำเลยไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้

กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิดหรือเหตุอันควรปรานีแล้ว ศาลอาจจะรอกการลงโทษ หรือการกำหนดโทษจำเลยก็ได้ อันเป็นผลดีแก่จำเลยที่จะต้องรับโทษจำคุก

2. จำเลยที่ประสงค์จะขอให้ศาลรอกการลงโทษ หรือการกำหนดโทษควรเตรียมหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ ฯลฯ ดังกล่าวในข้อ 1. ที่มีอยู่มาให้พร้อม และยื่นต่อศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจของศาล เช่น เรื่องอายุของจำเลยก็ควรมีสุนัขบัตร หรือสำเนาทะเบียนบ้านหรือบัตรประชาชนมาแสดง ถ้าเป็นนักเรียนก็ควรมีใบรับรองจากโรงเรียน ถ้าเป็นข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง ก็ควรมีคำรับรองจากผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง หรือถ้าหากเป็นกรณีที่มีการชดใช้ค่าเสียหาย จำเลยก็ควรนำผู้เสียหายมาแถลงต่อศาลหากนำมาไม่ได้จริง ๆ ก็ควรมีบันทึกข้อตกลงเรื่องค่าเสียหายซึ่งพนักงานสอบสวนทำไว้มีพนักงานอัยการโจทก์รับรองว่าเป็นจริง

การพิจารณาคดีอาญาในศาลต้องทำต่อหน้าจำเลย การพิจารณาและการสืบพยานในคดีอาญานั้นศาลจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย จำเลยจึงต้องมาศาลทุกนัดที่มีการพิจารณาคดีเรื่องที่ตนถูกฟ้อง เว้นแต่

1. ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 10 ปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายความและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน

2. ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่าการพิจารณาและการสืบพยานที่โจทก์ขอให้กระทำไม่เกี่ยวแก่จำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยคนนั้นก็ได้

3. ในกรณีที่มีการส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นหรือการเดินแผนขูสืบนอกศาล จำเลยจะไปฟังการพิจารณาหรือไม่ก็ได้

หน้าที่นำสืบ ในคดีอาญากฎหมายสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำผิด ดังนั้นโจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบก่อนจำเลยเป็นผู้กระทำผิด แล้วจำเลยจึงจะนำสืบแก้ข้อกล่าวหาของโจทก์

ค่าธรรมเนียม ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลจำเลยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมอย่างใด ๆ ทั้งสิ้นนอกจากค่ารับรองสำเนาเอกสาร

การอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยปกติศาลต้องอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยฟัง จำเลยจึงต้องมาฟังตามวันเวลาที่ศาลกำหนด ถ้าจำเลยไม่มาฟังและศาลมีเหตุสงสัยว่าจำเลยจงใจหลบหนีหรือจงใจไม่มาศาลจะออกหมายจับจำเลย ถ้ายังไม่ได้ตัวจำเลยมาภายใน 1 เดือน นับแต่วันออกหมายจับ ศาลอาจอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นลับหลังจำเลยได้โดยถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว

การอุทธรณ์หรือฎีกา

1. เมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าเป็นคดีที่ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์หรือต้องห้ามฎีกา โจทก์จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา โดยยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลชั้นต้น กรณีอุทธรณ์ต้องยื่นภายในกำหนด 15 วัน กรณีฎีกาต้องยื่นภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟัง

คดีใดจะอุทธรณ์หรือฎีกาได้หรือไม่ ควรปรึกษาทนาย

2. กรณีที่จำเลยถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ จำเลยอาจยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อทนายภายในกำหนดอายุอุทธรณ์หรือฎีกาเพื่อให้พิชิตส่งไปยังศาล

3. กรณีที่โจทก์อุทธรณ์หรือฎีกา หากศาลส่งสำเนาอุทธรณ์หรือสำเนาฎีกาให้จำเลยไม่ได้ ไม่ว่าจะเพราะหาตัวจำเลยไม่พบ หรือจำเลยหลบหนี หรือจำเลยจงใจไม่รับสำเนาอุทธรณ์ หรือสำเนาฎีกาก็ตาม ศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

4. จำเลยจะให้ทนายจำเลยยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลแทนตนก็ได้แต่ถ้าจำเลยและทนายต่างยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาด้วยกัน ศาลจะเรียกจำเลยมาสอบถามให้เลือกอุทธรณ์หรือฎีกาฉบับหนึ่งฉบับใดเพียงฉบับเดียว

5. เมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยหากเป็นคดีที่ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา และจำเลยประสงค์จะขอให้ศาลปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกา จำเลยต้องยื่นคำร้องขอประกันตัวพร้อมกับคำฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา โดยยื่นต่อศาลชั้นต้น แต่ถ้าหากจำเลยทำคำฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกายังไม่เสร็จ จำเลยต้องทำคำร้องว่าจะอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาพร้อมกับยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นอาจจะสั่งเรื่องประกันนั้นเองหรือส่งไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาสั่ง เมื่อศาลชั้นต้นได้รับอุทธรณ์หรือฎีกาของจำเลยแล้ว

เมื่อคดีถึงที่สุดจำเลยมีสิทธิอย่างไร

เมื่อคดีถึงที่สุดจำเลยได้รับโทษอย่างใด จำเลยมีสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอรับพระราชทานอภัยโทษ โดยจำเลยหรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องต้องยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ถ้าหากจำเลยต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำ จะยื่นต่อพัสดิหรือผู้บัญชาการเรือนจำก็ได้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ถวายความเห็นหรือคำแนะนำต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จำเลยต้องโทษประหารชีวิตจะทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวได้เพียงครั้งเดียวภายในกำหนด 60 วัน นับแต่วันฟังคำพิพากษา

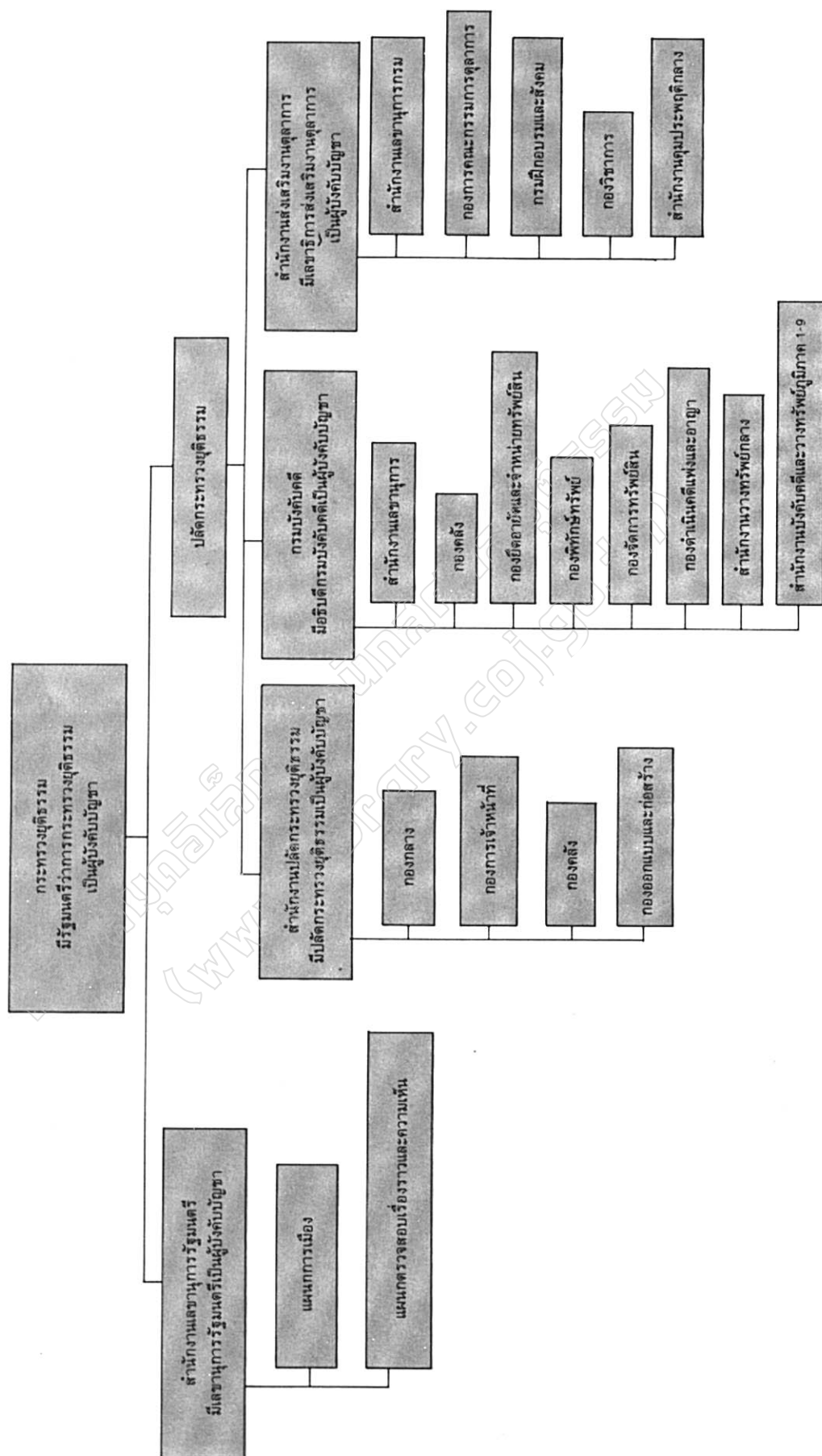
ส่วนโทษอย่างอื่นจะยื่นทูลเกล้าฯ เมื่อไรก็ได้ แต่ถ้าถูกยกหนหนึ่งแล้ว จะยื่นใหม่อีกไม่ได้ จนกว่าจะพ้น 2 ปี นับแต่วันถูกยกครั้งก่อน

โทษทางอาญา

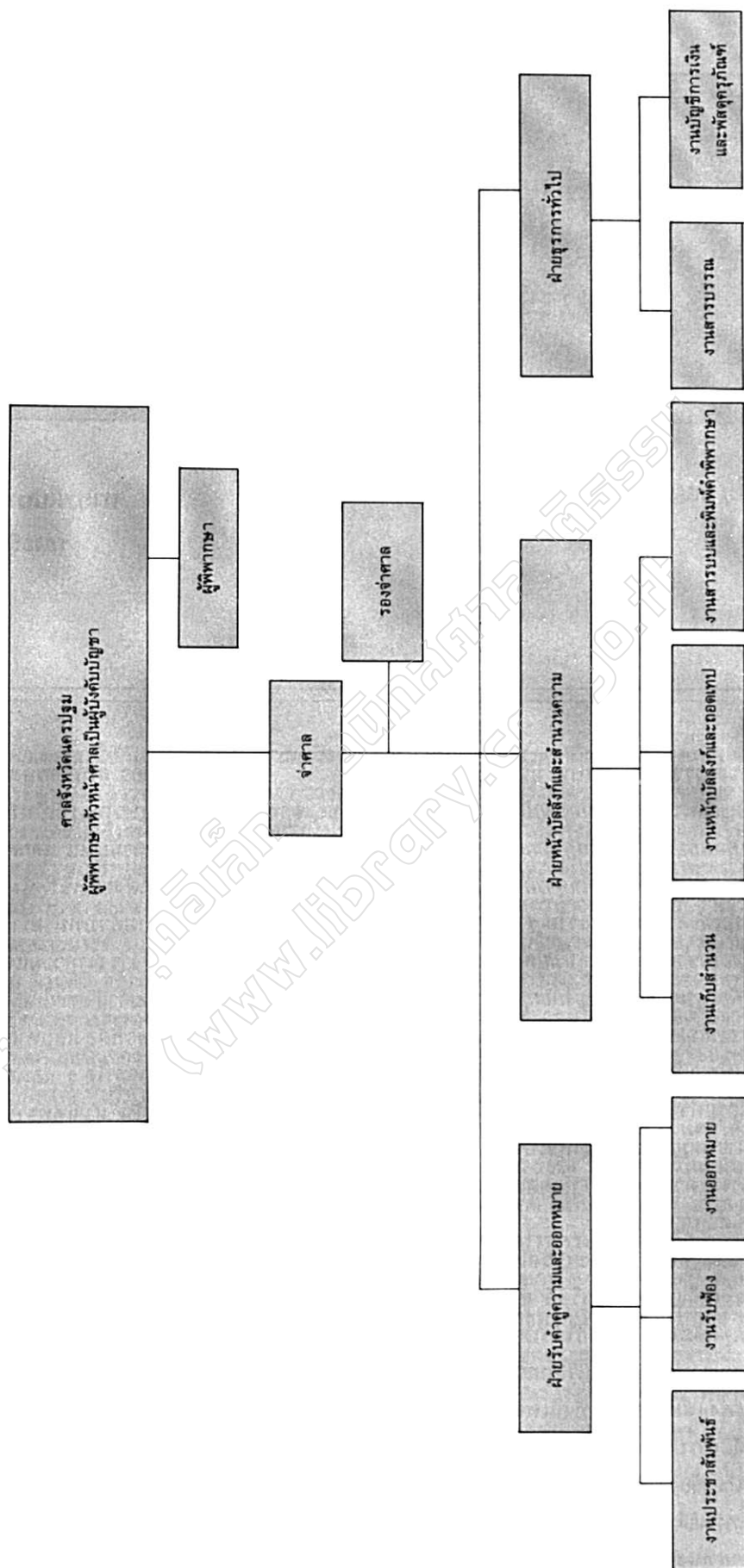
1. โทษทางอาญามีอยู่ 5 สถาน คือ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน

แผนภูมิของกระทรวงยุติธรรม

แผนภูมิศาลจังหวัดนครปฐม

สิทธิของลูกหนี้ตามคำพิพากษาใน การขอให้ศาลมีคำสั่งยกกระบวนการวิธี การบังคับคดี

นายพัลลภ พิธิษฐ์สังฆการ

รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค 7

มาตรา 296 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติว่า “ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้..... ลูกหนี้ตามคำพิพากษา..... ซึ่งต้องเสียหายในการฝ่าฝืนนั้น อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง แต่ต้องไม่ช้ากว่า 8 วัน นับแต่ทราบการฝ่าฝืนนั้น ขอให้ศาลมีคำสั่งยกกระบวนการบังคับคดีทั้งปวงได้.....”

เมื่อพิจารณาถ้อยคำในมาตรา 296 วรรค 2 แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองและรักษาสภาพประโยชน์แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งสามัญซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นฝ่ายที่ตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบเพราะเจ้าพนักงานบังคับคดีอาจจะดำเนินการขายทอดตลาดในลักษณะที่ไม่สุจริตหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมายก็ได้

ส่วนสิทธิของผู้ที่ทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลในคดีแพ่งสามัญหรือคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลายต่างก็ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันดังที่ระบุไว้ในมาตรา 1330 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้เพราะว่าการขายทอดตลาดย่อมจะได้มีการประกาศโดยเปิดเผย ให้โอกาสแก่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิเกี่ยวข้องในทรัพย์สินที่ประกาศขายทอดตลาดมาได้แจ้งคัดค้านว่า ทรัพย์สินมิใช่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทันการ

ข้อที่น่าสังเกตก็คือ การคุ้มครองและรักษาสภาพประโยชน์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในกรณีที่ทรัพย์สินถูกขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลในคดีแพ่งสามัญนั้น แตกต่างกับในกรณีที่ทรัพย์สินถูกขายทอดตลาดตามคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย เพราะตามตัวบทมาตรา 296 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บังคับไปในกรณีที่ทรัพย์สินถูกขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลในคดีแพ่งสามัญเท่านั้น ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ต้องเสียหายอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลงแต่ต้องไม่ช้ากว่า 8 วัน นับแต่ทราบการฝ่าฝืนนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนในกรณีที่ทรัพย์สินถูกขายทอดตลาดตามคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งต้องเสียหายเพราะคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งกลับหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลา 14 วันนับแต่วันที่ได้อ่านคำสั่งนั้น ดังที่ระบุไว้ในมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

ดังนั้น สิทธิของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในการยื่นคำร้องเพื่อขอให้คุ้มครองและรักษาสภาพประโยชน์ของตนในคดีแพ่งกับในคดีล้มละลายจึงแตกต่างกันเพราะต้องบังคับตามกฎหมายคนละฉบับ

คอมพิวเตอร์กับงานศาล และกระทรวงยุติธรรม

*นายสบโชค สุขารมณ

การนำคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานศาลและกระทรวงยุติธรรม เริ่มดำเนินการในระดับผู้บริหารงานศาลและกระทรวงยุติธรรมในราวปี 2521 โดยได้เริ่มส่งผู้พิพากษาชุดแรกไปดูงานคอมพิวเตอร์ที่สหรัฐอเมริกาแต่ก็ยังมีได้เริ่มกันอย่างจริงจัง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2523 และ 2524 ในสมัยที่นายชวน หลีกภัย และนายมารุต บุณนาท เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม นายศิริ อติโพธิ เป็นปลัดกระทรวงยุติธรรม นายโสภณ รัตนกร เป็นรองปลัดกระทรวงยุติธรรม ฝ่ายวิชาการ และโดยแรงสนับสนุนของ นายสรรเสริญ ไกรจิตติ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ผู้บริหารงานศาลและกระทรวงยุติธรรมได้ดำริที่จะนำคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานศาลและกระทรวงยุติธรรมอย่างจริงจังและแน่วแน่ ทั้งนี้ก็ด้วยตระหนักว่าสาเหตุแห่งความล่าช้าในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลชั้นต้นและศาลสูงประการหนึ่งก็คือการที่ผู้พิพากษาดังกล่าวต้องเสียเวลาค้นคว้าด้วยกฎหมายและคำพิพากษากฎีกาเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วจะเสียเวลาค้นคว้าด้วยกฎหมายและคำพิพากษากฎีกาประมาณ 1-5 ชั่วโมงต่อการทำคดี 1 เรื่อง บางครั้งต้องใช้เวลาข้ามวันก็มีกว่าจะพบคำพิพากษากฎีกาที่ต้องการ นอกจากนี้ระบบบริหารงานของศาลและกระทรวงยุติธรรม ซึ่งค่อนข้างล่าช้า เช่น เรื่อง

ขั้นตอนการพิจารณาคดีและการติดตามผลงานว่างานในขณะนั้น ๆ ใครเป็นผู้รับผิดชอบ หรือในปัญหาเกี่ยวกับงานด้านการคลัง เช่น การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีเงินเดือน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ควรจะได้รับการพิจารณาหาแนวทางและวิทยาการใหม่ ๆ มาร่วมในการทำงานให้สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับจำนวนปริมาณของงานที่เพิ่มขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. 2523-2524 คณะกรรมการกำกับจัดทำแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรมได้ตอบสนองข้อคำร้องดังกล่าว โดยได้บรรจุโครงการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของศาลและกระทรวงยุติธรรมไว้ในแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2525-2529) และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 ให้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) โดยกำหนดเวลาของโครงการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในศาลและกระทรวงยุติธรรมภายใน 5 ปี นับแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นไป

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของโครงการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในศาลและกระทรวงยุติธรรมมี 3 ประการ คือ

1. เพื่อเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีทั้งในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ให้เป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

2. เพื่อปรับปรุงระบบบริหารงานของศาลและกระทรวงยุติธรรมให้คล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยแก่บรรดาผู้พิพากษา นักกฎหมาย นักศึกษา หรือผู้ที่ต้องการจะศึกษาหาความรู้ทางด้านกฎหมาย

สำหรับงานที่จะนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ภายในระยะเวลา 5 ปี ตามแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2525-2529) มีดังนี้

ก. งานวิชาการและวิจัย

1. งานจัดเก็บหลักกฎหมายจากคำพิพากษาศาลฎีกา และคำสั่งคำร้องของศาลฎีกาเพื่อการสอบถาม

2. งานจัดเก็บและปรับปรุงตัวบทกฎหมายให้ทันสมัยอยู่เสมอ

3. งานเชื่อมต่อระบบคอมพิวเตอร์กับระบบไมโครฟิล์มของศาลและกระทรวงยุติธรรม

ข. งานบริหาร

งานแฟ้มประวัติข้าราชการตุลาการและข้าราชการธุรการ โดยได้กำหนดขั้นตอนในการทำงานไว้ ดังนี้

1. ปีงบประมาณ 2525-2526 ขึ้นเตรียมแผนศึกษาถึงความเหมาะสม (Feasibility study) การจัดส่งบุคลากรไปศึกษาอบรมและดูงาน เพื่อให้รู้ถึงวิธีดำเนินงานจัดทำโครงการทดลองในต่างประเทศ ได้ส่ง นายณัฏฐชัย เพียรสนอง ผู้พิพากษาประจำกระทรวงไปศึกษาวิชาการบริหารข้อมูลในระดับปริญญาโท ณ มหาวิทยาลัยฟิรสบีร์ก สหรัฐอเมริกา จะจบการศึกษาในกลางเดือนสิงหาคม 2528 ส่งนายภราดร ภคพัฒน์ นิติกร 4 สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ ไปศึกษาวิชาการระบบข้อมูล (Information Science) ในระดับไม่มีปริญญาที่วิทยาลัยเดแอนซา สหรัฐอเมริกา มีกำหนด 1 ปี จะจบการศึกษาในราวเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2528 เช่นกัน ในการศึกษาดังกล่าวกระทรวงยุติธรรมได้รับความอนุเคราะห์จากมูลนิธิอาเซียนในเรื่องค่าใช้จ่ายทั้งหมด ซึ่งต้องขอขอบคุณมูลนิธิอาเซียนไว้ ณ ที่นี้ด้วย

2. ปีงบประมาณ 2527 เริ่มเตรียมข้อมูล เตรียมฐานข้อมูล และพัฒนาระบบ โดยการพัฒนาโปรแกรมสำหรับบันทึกข้อมูล จัดข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน บันทึกข้อมูลทดลอง บันทึกข้อมูลจริง พัฒนาโปรแกรมสำหรับเตรียมข้อมูล ทดลองจัดตั้งฐานข้อมูลและจัดตั้งฐานข้อมูล

3. ปีงบประมาณ 2528 ดำเนินงานต่อจากปีงบประมาณ 2527 โดยจัดตั้งฐานข้อมูลให้แล้วเสร็จ เริ่มขั้นตอนการปฏิบัติงานจริงโดยจะเริ่มใช้งานจากฐานของข้อมูล (เฉพาะส่วนที่บรรจุแล้ว)

4. ปีงบประมาณ 2529 ใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ได้บางส่วน โดยนำระบบไมโครฟิล์มเพื่อสนับสนุนการใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ด้วย

สำหรับโครงการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของศาลและกระทรวงยุติธรรมในระยะที่ 2 (พ.ศ. 2530-2534) ซึ่งคณะกรรมการนโยบายและแผนของกระทรวงยุติธรรมเห็นชอบแล้ว งานที่คาดว่าจะทำได้มีดังนี้

ก. งานวิชาการและวิจัย

1. งานสถิติคดีที่วาระอาญาจำคุก

ข. งานบริหาร

1. งานคุมประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ของสำนักงานคุมประพฤติกลาง

2. งานคุมประพฤติเด็กและเยาวชนของศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง

3. งานคุมสำนวนความของศาลแพ่งและศาลอาญาบางส่วน (ทำเป็น Pilot Project)

4. งานควบคุมและตรวจสอบเกี่ยวกับการยึดอายัดและจำหน่ายทรัพย์สินในการบังคับคดีแพ่งและคดีล้มละลาย

5. งานคลังและการบัญชี

ในระยะที่ 2 (พ.ศ. 2530-2534) คาดว่าศูนย์คอมพิวเตอร์ต้องทำงานอย่างหนักเพื่อให้งานที่กำหนดไว้บรรลุตามเป้าหมายหากทำได้สำเร็จก็ถือว่า ได้มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานศาลและกระทรวงยุติธรรมได้อย่างครบถ้วนแต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการใหญ่ คือ 1. งบประมาณ 2. ความพร้อมของบุคคล และ 3. เทคนิคในทางคอมพิวเตอร์

ขณะนี้งานของโครงการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในศาลและกระทรวงยุติธรรมอยู่ในปีที่ 4 ของแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2525-2529) และจะสิ้นสุดแผนปีที่ 5 ในวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2529 ปัจจุบันศูนย์คอมพิวเตอร์เน้นงานจัดเก็บหลักกฎหมายจากคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นงานหลัก ส่วนงานอื่นซึ่งกำหนดไว้ตามแผนจะได้ทยอยทำต่อไป

กระทรวงยุติธรรมได้เปิดศูนย์คอมพิวเตอร์ในบริเวณกระทรวงยุติธรรมเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2527 และอยู่ระหว่างการยกฐานะขึ้นเทียบเท่ากอง สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงฯ ซึ่งอนุกรรมการแบ่งส่วนราชการของคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการและระเบียบบริหารราชการแผ่นดินกำลังพิจารณาอยู่ คาดว่าจะพิจารณาเสร็จในไม่ช้า

ศูนย์คอมพิวเตอร์มีบุคลากรประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 คน นิติกร 9 คน เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์ (Programmer) 6 คน เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล (Inputter) 10 คน นักวิชาการสถิติ 1 คน รวม 28 คน มีเครื่องบันทึกข้อมูล (Data Entry) 10 เครื่อง และ CPU ขนาด 128 KB Memory เป็นระบบบันทึกข้อมูลลงในจานแม่เหล็ก (Key to Disk) และสามารถถ่ายข้อมูลลงในเทปแม่เหล็ก (Magnetic Tape) อีกครั้งหนึ่ง งานที่ทำอยู่ในเวลานี้ คือ บันทึกข้อมูลย่อข้อกฎหมายจากคำพิพากษาศาลฎีกา ซึ่งใช้ข้อมูลจาก 3 แห่ง คือ ย่อข้อกฎหมายของกองผู้ช่วยศาลฎีกาซึ่งใช้เป็นหลัก ย่อข้อกฎหมายของเนติบัณฑิตยสภา และย่อข้อกฎหมายของนายสมบูรณ์ บุญรินทร์ และคณะ จากสภกรณ์ออมทรัพย์ กระทรวงยุติธรรม จำกัด ย่อข้อกฎหมายที่จะเก็บในเครื่องคอมพิวเตอร์นี้ เก็บเฉพาะย่อสั้นและเฉพาะข้อกฎหมายตั้งแต่ปีปัจจุบันจนถึง พ.ศ. 2485 และจะเก็บย้อนหลังลงไปอีกเท่าที่จะมีคำพิพากษาศาลฎีกาให้เก็บ ส่วนย่อยาวคือส่วนวินิจฉัยนั้นจะเก็บโดยไม่โครฟิล์ม โดยจะนำไมโครฟิล์มมาเชื่อมต่อกับระบบคอมพิวเตอร์ เมื่อผู้ใช้ประสงค์จะได้ย่อยาวหรือส่วนวินิจฉัยก็สามารถเรียกดูได้จากไมโครฟิล์ม ขณะนี้ข้อมูลได้ถูกบันทึกโดยเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลของศูนย์คอมพิวเตอร์ จำนวน 10 คน บันทึกข้อมูลไปได้แล้ว 19 ปี คาดว่าการบันทึกข้อมูลคำพิพากษาศาลฎีกาจะแล้วเสร็จภายใน พ.ศ. 2528 การเตรียมข้อมูลคำพิพากษาศาลฎีกานี้เป็นไปค่อนข้างยากลำบากเพราะต้องนำข้อมูลจากกองผู้ช่วยศาลฎีกามาถ่ายเอกสารนับเป็นจำนวนเป็นหมื่นเป็นแสนแผ่น สำหรับปีใหม่ ๆ ก็ได้ประสานงานขอให้ศาลฎีกาอัดสำเนาเผื่อให้ด้วย เพื่อที่จะได้ไม่ต้องถ่ายเอกสารแต่คำพิพากษาศาลฎีกาเก่านั้นถ่ายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือด้วยดี เมื่อถ่ายเอกสารเสร็จแล้วต้องนำมาเตรียมข้อมูลโดยใช้นิติกร 9 คน จัดเตรียมอยู่ในฟอร์ม Input Format เพื่อไปให้งานบริหารข้อมูลจัดบันทึกต่อไป ไม่ใช่คำพิพากษาศาลฎีกามาทางแล้วให้เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลพิมพ์ไปเลยอย่างที่บ้านท่านเข้าใจ เมื่อบันทึกแล้วต้องสั่งให้พิมพ์ออกมาเป็นฟอร์มอยู่ใน printout ซึ่งนิติกรจะต้องนำมาตรวจด้วยคำว่าเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลบันทึกถูกต้องหรือไม่ ซึ่งนับว่าเป็นงานที่ต้องใช้สายตาเป็นอย่างมาก ขณะนี้กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการจัดหาเครื่องพ่วงจอภาพ Terminal ซึ่งเป็นเครื่องแสดงผล (Output Device) จำนวน 7 เครื่อง อยู่ระหว่างการประกวดราคา คาดว่าการจัดหาจะกระทำได้ก่อนสิ้นปีงบประมาณ 2528 เครื่องพ่วงจอภาพ 2 เครื่อง จะติดตั้งที่สำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อไว้ใช้ทดลองระบบอีก 5 เครื่อง ติดตั้งที่ศาลและกระทรวงยุติธรรมในระบบ

on-line จากเครื่องคอมพิวเตอร์ IBM 3083 ของสำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งเป็นเครื่องที่ทันสมัยที่สุดที่หน่วยราชการมี โดยสำนักงาน ป.ป.ส. อนุญาตให้ใช้มีกำหนดระยะเวลา 3 ปี หลังจากนั้นกระทรวงยุติธรรมต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์เอง เครื่องพ่วงจอภาพนี้สามารถเรียกใช้ข้อมูลผลลัพธ์ (ย่อข้อกฎหมายจากคำพิพากษาศาลฎีกา) จากฐานข้อมูล (Data Base) ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของสำนักงาน ป.ป.ส. ดินแดง ได้โดยตรง

หน่วยงานเป้าหมายที่จะได้รับบริการเครื่องคอมพิวเตอร์

ตามโครงการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในศาลและกระทรวงยุติธรรมในระยะที่ 1 (พ.ศ. 2525-2529) ได้กำหนดให้ติดตั้งเครื่องพ่วงจอภาพ (Terminal) พร้อมเครื่องพิมพ์ที่กระทรวงยุติธรรม ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ ศาลแพ่ง และศาลอาญา แห่งละ 1 เครื่อง คาดว่าจะติดตั้งได้ในปีสุดท้าย (พ.ศ. 2529) ของโครงการ โดยจะมีเจ้าหน้าที่ประจำเครื่องพ่วงจอภาพแห่งละ 1 คน สำหรับบริการผู้พิพากษา เมื่อถึงเวลานั้นผู้พิพากษาศาลดังกล่าวจะสามารถค้นหาข้อมูลคำพิพากษาศาลฎีกาผ่านทางเครื่องพ่วงจอภาพโดยใช้เวลาไม่เกิน 30-60 วินาที การค้นหานี้สามารถค้นได้จากเลขคำพิพากษาศาลฎีกา ชื่อคู่ความ ชื่อกฎหมาย มาตราของกฎหมาย ชื่อผู้พิพากษาที่ตัดสิน หรือจากคำค้นหาซึ่งจะได้ถูกกำหนดขึ้นโดยเฉพาะเมื่อพบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ต้องการสามารถสั่งให้เครื่องพิมพ์ (Printer) พิมพ์คำพิพากษาดังกล่าวออกมาได้ทันที โดยจะพิมพ์กี่ชุดก็ได้ สิ่งนี้เป็นความสะดวกสบายประการหนึ่งที่กระทรวงยุติธรรมได้จัดให้ผู้พิพากษาด้านของการย่นระยะเวลาในการค้นหาคำพิพากษาศาลฎีกาประกอบข้อวินิจฉัยของศาล

ในด้านการให้บริการ

โครงการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในศาลและกระทรวงยุติธรรมมิได้จำกัดการให้บริการแก่ศาลใหญ่ ๆ บางศาลในกรุงเทพมหานคร ในระยะที่ 2 ของโครงการ (พ.ศ. 2530-2534) ได้กำหนดหน่วยงานเป้าหมายที่จะติดตั้งเครื่องพ่วงจอภาพไว้คือ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญาธนบุรี ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง ศาลแรงงานกลาง ศาลแขวงพระนครเหนือ ศาลแขวงพระนครใต้ ศาลแขวงธนบุรี กรมบังคับคดี สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ สำหรับศาลในต่างจังหวัด

ซึ่งท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหลายท่านได้สอบถามมาว่า ในต่างจังหวัดจะมีโอกาสได้ใช้คอมพิวเตอร์บ้างหรือไม่ ขอเรียนให้ทราบว่า ศาลต่างจังหวัดจะได้รับบริการค้นหาคำพิพากษาฎีกาผ่านทางเครื่องฟ่งจอภาพโดยได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่า ในปลายโครงการระยะที่ 2 พ.ศ. 2534 จะให้บริการแก่ศาลจังหวัดนนทบุรี ศาลจังหวัดสมุทรปราการ ศาลจังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานอธิบดีภาค คือ ศาลจังหวัดชลบุรี ศาลจังหวัดนครราชสีมา ศาลจังหวัดขอนแก่น ศาลจังหวัดเชียงใหม่ ศาลจังหวัดพิษณุโลก ศาลจังหวัดนครปฐม ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช และศาลจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับงบประมาณและการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ (Main Frame) ของกระทรวงยุติธรรมเอง ซึ่งมีโครงการติดตั้ง Main Frame ที่กระทรวงยุติธรรมในระยะที่ 2 ของโครงการในราวปี พ.ศ. 2532 นี้ ถ้าซื้อเป็นกรรมสิทธิ์จะมีราคาประมาณ 20 ล้านบาท ถ้าไม่มี Main Frame เองโครงการในระยะที่ 2 จะทำได้อย่างจำกัดมาก คือขยายงานตามที่กล่าวไว้ไม่ได้เลย

การนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานศาลและกระทรวงยุติธรรมจัดได้ว่าเป็นเรื่องใหม่มากในวงการศาลของไทย และเป็นการลงทุนที่ค่อนข้างสูงแต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา 4 ปี กระทรวงยุติธรรมได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในศาลและกระทรวงยุติธรรมอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ ในปีงบประมาณ 2529 สำนักงานประมาณได้จัดสรรงบประมาณให้โครงการนี้เป็นจำนวน 6,038,900 บาท ซึ่งนับว่าเพียงพอต่อการที่จะทำงานในปีสุดท้ายของระยะที่ 1 สำหรับการนำคอมพิวเตอร์มาใช้กับกฎหมายในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา เริ่มดำเนินการมาเมื่อปี พ.ศ. 2515 แต่ก็มีได้นำมาใช้ทุกศาล และขณะนี้หลายศาลในสหรัฐอเมริกาก็ได้ต้นตอที่จะนำคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานของศาลอย่างมากมาย ความล้มเหลวเคยเกิดขึ้นแล้วในศาลของสหรัฐอเมริกา เช่น ความล้มเหลวของศาลในมลรัฐนิวเม็กซิโก ศาลบางศาลในเมืองฟิรสบีร์กก็ยังไม่ได้ประสบความสำเร็จในการใช้คอมพิวเตอร์เท่าที่ควร แต่ศาลที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก คือ ศาลในเมืองบัลติมอร์ แมรี่แลนด์ ศาลในลัคเคนดี ชิคาโก สำหรับหลักกฎหมายจากคำพิพากษานั้นในสหรัฐอเมริกาก็เป็น 2 ระบบใหญ่ คือระบบ Lexis และระบบ Westlaw และเก็บทุกชั้นศาลโดยบริษัทเอกชนและกำลังแข่งขันกันเพื่อเป็นเจ้าในการจัดเก็บคำพิพากษาของศาลในระบบ On-Line ส่วนในประเทศ

ญี่ปุ่นการจัดเก็บหลักกฎหมายจากคำพิพากษานั้นขณะนี้แม้แต่เพียงโครงการ ซึ่งได้ศึกษามาเป็นเวลากว่า 10 ปีแล้วแต่ยังไม่ได้เริ่มทำ มีทำโดยเอกชนแต่เฉพาะคดีภาษีอากร เมื่อมองประเทศรอบบ้านเราและสอบถามจากชาวต่างประเทศที่มาดูงานศูนย์คอมพิวเตอร์ทราบว่า ยังไม่มีประเทศใดที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์เก็บคำพิพากษาของศาลเลย เพราะฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่มีการเก็บคำพิพากษาฎีกาอย่างสมบูรณ์แบบด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ในระบบ On-Line

การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในทางกฎหมายและงานศาลนั้น อาจเป็นการลงทุนที่ค่อนข้างสูงและผลงานในระยะต้นอาจไม่แจ่มชัดเนื่องจากอยู่ในระยะเวลาการเตรียมข้อมูลซึ่งเป็นเช่นนี้ทุกแห่งแม้แต่สำนักงาน ป.ป.ส. เองก็ตาม เมื่อผ่านขั้นตอนนี้ไปแล้วทุกอย่างจะง่ายขึ้นมาก แต่ก็เป็นการลงทุนในระยะยาวเพื่อเป็นการประหยัดในอนาคต และอาจขยายบริการในเชิงพาณิชย์ให้เอกชนให้บริการทำนองเดียวกับที่บริษัทเอกชนในสหรัฐอเมริกาคิดค่าบริการใช้ระบบ Lexis และระบบ Westlaw จากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งหากเป็นที่นิยมก็อาจจะได้ผลตอบแทนมาสูงประมาณของรัฐได้เป็นจำนวนพอสมควร

กล่าวโดยสรุป การนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้เก็บข้อมูลในทางกฎหมายนั้น มิใช่เป็นเรื่องเพื่อฝันหรือเลื่อนลอย แต่กำลังจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต้องการกฎหมายของไทยในปี พ.ศ. 2529 นี้ ขอให้ทุกท่านอดใจรอคอย

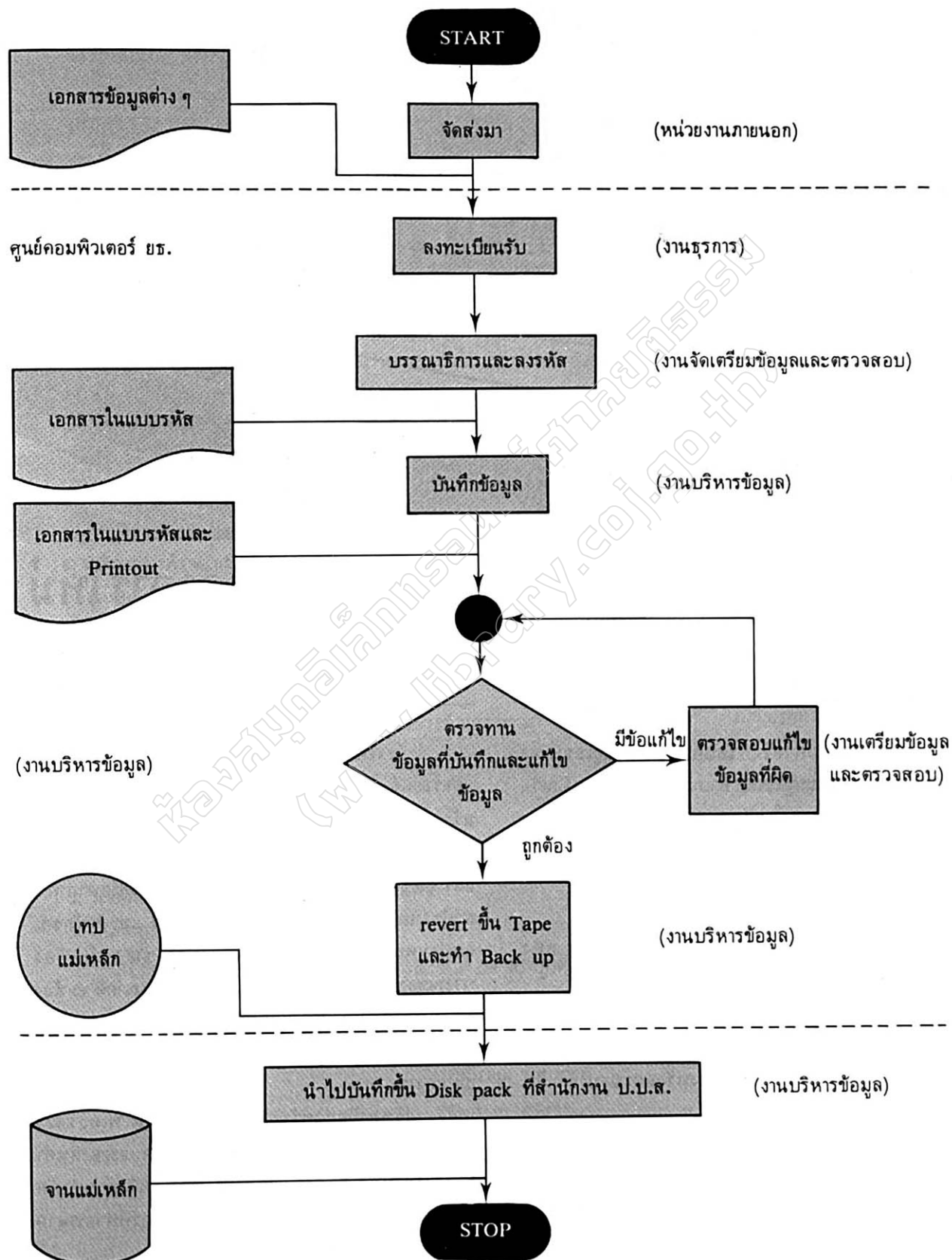
"Computers are incredible ; they can do anything," exclaims the computer neophyte (beginner)"

"Computers are stupid ; they can't do anything," proclaims the frustrated programmer."

Who is correct-the neophyte or the programmer ? Surprisingly enough there is a certain amount of truth in both remarks. As you progress through this book, learning to direct the computer to "do your bidding," you will discover how the computer is indeed incredible but also, in a sense, Quite stupid.*

*จาก Elements of COBOL programming โดย Wilson T. Price, Jack L.Olson.

ลักษณะ Folw ของข้อมูลภายในศูนย์คอมพิวเตอร์ กระทรวงยุติธรรม

อาคารใหม่ ศาลจังหวัดนครปฐม

อาคารใหม่ศาลจังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่เลขที่ 86 ถนนเทศบาล ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เป็นอาคารทรงไทยขนาด 3 ชั้น กว้าง 37.50 เมตร ยาว 99.50 เมตร มีห้องพิจารณาคดีทั้งหมด 20 ห้อง ซึ่งทุกห้องมีเครื่องปรับอากาศ

นอกจากตัวอาคารศาลจังหวัดนครปฐม 1 หลังแล้ว ยังประกอบด้วย

- บ้านพักอธิบดีผู้พิพากษาศาล 7 จำนวน 1 หลัง
- บ้านพักผู้พิพากษาศาลจังหวัดนครปฐม จำนวน 10 หลัง
- บ้านพักแบบ ค. (ระดับ 7-8) จำนวน 2 หลัง
- บ้านพักแบบ ก. (ระดับ 5-6) จำนวน 4 หลัง
- บ้านพักแบบ ข. (ระดับ 3-4) จำนวน 10 หลัง
- บ้านพักระดับ 1-2 จำนวน 30 หน่วย

— พร้อมด้วยเครื่องครุภัณฑ์ศาล เสาธง ถนน ลานจอดรถยนต์ โรงจอดรถยนต์ โรงอาหาร รั้ว และรายการก่อสร้างประกอบอื่น ๆ

ตัวอาคารศาลชั้นล่างนอกจากใช้เป็นที่ทำการศาลแล้ว ยังใช้เป็นที่ทำการของสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาล 7 สำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ภูมิภาคที่ 7 และสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดนครปฐม ชั้น 2 เป็นห้องทำงานของผู้พิพากษา ห้องสมุด และห้องพิจารณาคดี 10 ห้อง ชั้น 3 เป็นห้องประชุม และห้องพิจารณาคดีอีก 10 ห้อง นอกจากนี้ยังมีห้องพักรักษาพยาบาล พนักงานอัยการตลอดจนทนายความ

เริ่มลงมือก่อสร้างวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2525 ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2528 สิ้นค่าก่อสร้างทั้งหมด 53,760,000 บาท โดยห้างหุ้นส่วนจำกัด พ. วิศวกรรมโยธา เป็นผู้รับเหมาก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐม และบ้านพัก

คำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 312/2525

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมและบ้านพัก

ด้วยกระทรวงยุติธรรมได้รับงบประมาณค่าก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐม และบ้านพัก ในปีงบประมาณ 2525 และได้ออกแจ้งความประกวดราคาแล้ว

ฉะนั้น จึงแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมและบ้านพัก ดังต่อไปนี้

ก. คณะกรรมการรับซองประกวดราคา

1. ผู้อำนวยการกอง กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	เป็นประธานกรรมการ
2. ผู้อำนวยการกอง กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	เป็นกรรมการ
3. นายเยี่ยมกริช กฤษณจินดา เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6	เป็นกรรมการ

ข. คณะกรรมการเปิดซองประกวดราคา

1. ปลัดกระทรวงยุติธรรม	เป็นประธานกรรมการ
2. รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (นายเฉลิม การปลื้มจิตต์)	เป็นกรรมการ
3. อธิบดีผู้พิพากษภาค 7	เป็นกรรมการ
4. เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ	เป็นกรรมการ
5. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครปฐม	เป็นกรรมการ
6. ผู้แทนกองแบบแผน กรมโยธาธิการ	เป็นกรรมการ
7. ผู้แทนสำนักงบประมาณ	เป็นกรรมการ
8. ผู้อำนวยการกอง กองคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	เป็นกรรมการ
9. นายมนตรี ศรีเอี่ยมสะอาด เลขานุการศาลแพ่ง	เป็นกรรมการ
10. นายวิชัย ชื่นชมพูนุท ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง	เป็นกรรมการและเลขานุการ

ค. คณะกรรมการตรวจการจ้าง

1. อธิบดีผู้พิพากษภาค 7	เป็นประธานกรรมการ
2. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครปฐม	เป็นกรรมการ
3. นายวิชัย ชื่นชมพูนุท ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง	เป็นกรรมการ
4. นายมนตรี ศรีเอี่ยมสะอาด เลขานุการศาลแพ่ง	เป็นกรรมการ
5. ผู้แทนกองแบบแผน กรมโยธาธิการ	เป็นกรรมการ

สั่ง ณ วันที่ 28 กรกฎาคม 2525

(นายโสภณ รัตนกร)

ปลัดกระทรวงยุติธรรม

คำสั่งกระทรวงยุติธรรม

ที่ 455/2525

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมและบ้านพัก

อนุสนธิคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ 312/2525 ลงวันที่ 28 กรกฎาคม 2525 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมและบ้านพักนั้น เนื่องจากการก่อสร้างรายได้ทำการก่อสร้างบ้านพักครูชดเชยให้กับกรรมการฝึกหัดครู เพื่อแลกเปลี่ยนกับการได้ใช้ที่ราชพัสดุเป็นที่ก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดนครปฐมด้วย และการทำสัญญาจ้างก่อสร้างบ้านพักครูดังกล่าวได้ทำสัญญาจ้างต่างหากจากสัญญาก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลและบ้านพักของศาล ประกอบกับแบบแปลนที่ก่อสร้างบ้านพักครู รายการถมดิน ทำรั้ว และทำถนน ค.ส.ล. ไม่ได้ใช้แบบของกรมโยธาธิการ เพื่อให้การก่อสร้างบ้านพักครูเป็นไปโดยถูกต้อง ตามรูปแบบและรายการ จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจการจ้างก่อสร้างบ้านพักครูขึ้นอีกคณะหนึ่ง

ฉะนั้น จึงแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจการจ้างก่อสร้างบ้านพักครู ดังต่อไปนี้
คณะกรรมการตรวจการจ้างก่อสร้างบ้านพักครู

1. อธิบดีผู้พิพากษามาตร 7	เป็นประธานกรรมการ
2. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครปฐม	เป็นกรรมการ
3. รองอธิบดีกรมการฝึกหัดครู (นายพจน์ ัญญพันธ์) หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
4. อธิการวิทยาลัยครูนครปฐม หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
5. นายมนตรี ศรีเยี่ยมสะอาด	เป็นกรรมการ
6. ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลจังหวัดนครปฐม	เป็นกรรมการ
7. จำศาลจังหวัดนครปฐม	เป็นกรรมการ

สั่ง ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2525

(นายโสภณ รัตนกร)

ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ขอขอบคุณ

คุณสุเทพ สีมารัตน์
 สมาคมพ่อค้านครปฐม
 ชมรมธนาคารพาณิชย์นครปฐม
 ห้างหุ้นส่วนจำกัดศรีพูนทรัพย์นครปฐม
 คุณสวัสดิ์ สุวรรณนที
 คุณการุณ บุญยศรีสวัสดิ์
 คุณเฉลิมชัย อูรารักษ์
 คุณชาญชัย ปทุมารักษ์
 ห้างหุ้นส่วนจำกัดตั้งฮั่วจิงนครปฐม
 บริษัทสินมั่นคงประกันภัย
 คุณสุโรจน์ แสงคุณะคุปต์
 คุณวีระศักดิ์ จุลนิพิฐวงษ์
 คุณสุนต์ก แะจิว
 คุณสวัสดิ์ ศิริทรัพย์
 บริษัทสุราทิพย์-เบตกาญจนบุรี
 บริษัทไทยโทร เทกซ์ไทล์ มิลล์ จำกัด
 บริษัทโรงกลั่นน้ำมันนครไชยศรี จำกัด

คุณนคร อางนันทน์
 คุณสมนึก-คุณสุมาลย์ เกิดฤทธิ
 สมาคมรถบรรทุกนครปฐม
 สมาคมอุ้มอภยพันธ์และจักรกลนครปฐม
 คุณสุนทร แก้วพิจิตร
 คุณกมล คุปต์วัช
 คุณบุญส่ง ไหลธนาพันธ์
 คุณสมญา ลีวรพันธ์ชัย
 คุณฉันท ว่องวัชรินทร์
 คุณณรงค์ โชคชัยณรงค์
 คุณพูนศักดิ์-คุณอุไร ตุงคเศรวงศ์
 คุณเกษม อีสริยวงศ์
 คุณบุญชัย วรรณานิภายน
 คุณบรรยง-คุณดวงพร เขียวชาญวลิชกิจ
 พ.ต.อ.น.พ.บุญสัน เขิดเกียรติกุล
 คุณสุกิจ ศรีบัวทอง
 คุณวิชัย ศิริปัตติกุล
 คุณพิชิต จันทรสว่างกุล
 คุณกัมปนาท อานันทนสุขวงศ์

คุณวิเชียร ตียะบุญชัย
 ธนาคารอมสิน สาขานครปฐม
 ปรีทรรศน์ฟิล์ม

คุณสมบุรณ์ เตชะศิริบุญกุล
 คุณกิตติ เบญจาศิริชัย
 ห้องภาพเพชรงาม

คณะหนายความจังหวัดนครปฐม
 ห้างหุ้นส่วนจำกัดชัยพิทักษ์
 บริษัท สคิบป์ ฟาร์อีสต์ จำกัด
 บริษัท อินเตอร์ไลฟ์ ประกันภัย จำกัด
 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
 การเกษตร จำกัด

คุณชาญวิทย์ คิลปีชีวะ
 สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยเขต 7 และที่ปรึกษา
 กฎหมาย

คุณศราวุธ วงศ์สุรไกร
 คุณโกวิทย์ เต็มไพโรจน์
 คุณมานพ ราษฎร์อุดม
 คุณอารุมน อัญญาวัฒน์

“พระศรีศากยทศพลญาณ ประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์” พระพุทธรูป
ขนาดใหญ่ปางลีลา สูง 2,500 กระเบียด (15.875 เมตร) เป็นลักษณะปฏิมากรรมสมัยรัตน-
โกสินทร์ ฝีมือออกแบบของศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี ประดิษฐานอยู่ที่พุทธมณฑล จังหวัด
นครปฐม